

13

10-E

14

341A

~~VIII 10/66 G3~~

14

ENCHIRIDION

TITVLORVM

ALIQVOT

IVRIS,

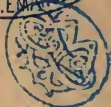
VIDELICET,

De verborum & rerum significatione, ex
Pandectis.

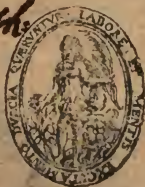
De regulis Iuris, tum ex *Pandectis*, tum ex
Decretalibus, & *Sexto.*

De gradibus affinitatis, ex *Pandectis.*

*Adhuc Rubrica omnes Casarei
& Pontificij Iuris.*

Biblioth.

Transp. na

LUGDVNI,

APVD IOANNEM IVLLIERON.

M. D. XXI.

THE
TIT VILORV
A LLOVOT

1812

1812

Deputy Secretary of the Treasury

Deputy Secretary of the Treasury

Deputy Secretary of the Treasury

Deputy Secretary of the Treasury

Deputy Secretary of the Treasury

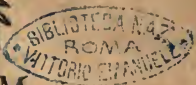
Deputy Secretary of the Treasury

Deputy Secretary of the Treasury

UNITED STATES OF AMERICA
TREASURY DEPARTMENT

1812

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

*Titulus 16. Libri primi Pandectarum per ordinem
Alphabeti.*

Vlpianus lib. 8. ad edictum.
Lex 199.

ABSENTEM accipere debemus
um, qui non est in eo loco, in quo
petitur. Non enim trans mare ab-
sentem desideramus: sed si fortè
extra continentia orbis sit, ab-
est: ceterum usque ad continentia non abesse
videtur, si non latitet. Abesse non videtur, qui
ab hostibus captus est, sed qui à latronibus de-
tinetur.

Paulus lib. 24.
Lex 34.

Actionis verbo etiam persecutio contine-
tur.

Adificia Roma fieri etiam ea videntur, quae in continentibus Roma adificiis fiunt. Perfecisse adificium is videtur, qui ita consummauit, ut iam in usu esse possit.

Idem lib. ad edictum.

Ager est locus, qui sine villa est. Stipendium à stipe appellatum est, quod per stipes, id est, modica ara colligatur. Idem hoc etiam tributū appellari Pomponius ait. Et sanè appellatur à contributione tributum, vel ex eo, quod militibus tribuatur.

Paulus lib. 12.

Alienationis verbū etiam usucapionē continet. Vix est enim, ut non videatur alienare qui paritur usucapi. Eum quoque alienare dicimus, qui non utendo amisit seruitutem. Qui occasione acquirendi non utitur, non intelligitur alienare, veluti qui hereditatem mittit, aut optionem intra certum tempus datam non amplectitur. Oratio qua neque coniunctionem, neque disjunctionem habet, ex mente pronuntiantis, vel disiuncta, vel coniuncta accipitur.

Vlpianus lib. 77. ad edictum.

Alienatum non propriè dicitur, d quo adhuc in de

in dominio venditoris manet: venditum tamen rectè dicitur. Donationis verbo simpliciter loquendo omnè donationē comprehendisse videtur, siue mortis causa, siue non mortis causa fuerit.

Idem lib. 79. ad edictum.

Lex 79.

Aliud est capere, aliud accipere. Capere, cum effectu accipitur: accipere etiam si quis non sic accepit, ut habeat. Ideoque non videtur quis capere, quod est restituturus, sic & peruenisse propriè illud dicitur, quod est remansurum. Hæc verba, his rebus rectè prestari hoc significant, ne quod periculum, vel damnum ex ea re stipulator sentiret.

Idem lib. 3. ad legem Iul. Papiam.

Lex 131.

Aliud est fraus, aliud pœna. Fraus enim sine pœna esse potest. Pœna sine fraude esse non potest. Pœna est * noxia vindicta: fraus & * noxx. ipsa * noxia dicitur, & quasi pœna quadam præparatio. Inter mulctam autem & pœnam multum interest: cum pœna generale nomen sit & omniū delictorū coercitio: mulcta specialis peccati, cuius animaduersio hodie pecuniaria est. Pœna autē non tantum pecuniaria, verum & capitis & existimationis irrogari solet. Et mulcta quidem ex arbitrio eius venit, qui mulctam dicit: pœna non irrogatur, nisi qua quaque lege, vel quo alio iure specialiter huic delicto imposi-

ta est. quinimò multa ibi dicitur, ubi specialiter pœna non est imposita. Item multam is dicere potest, cui ad iudicatio data est. Magistratus enim solos, & præfides prouinciarum posse multam dicere, mandatis permissum est, pœnam autem unusquisque irrogare potest, cui huius criminis, siue delicti executio competit.

Idem lib. 40.

Lex 174.

* noxiâ-
ve.
* noxiâ-
que.
Aliud est promittere furem non esse, aliud furto * noxiâque solutum. Qui enim dicit furem non esse, de hominis proposito loquitur: qui furto * noxiâque solutum, nemini esse furti obligatum promittit.

Paulus lib. 2. ad legem Iuliam.

Lex 132.

* nec v-
troque.
Anniculus amittitur, qui extremo anni die moritur, & consuetudo loquendi id ita esse declarat. Ante diem decimum Calendarum, &c. Post diem decimum Calendarum, * utroque sermone undecima dies significatur. Falsum est eam peperisse, cui mortua filius extractus est.

Idem lib. 2.

Lex 134.

Anniculus non statim ut natus est, sed trecentesimo sexagesimo quinto die dicitur, incipiente planè non exacto die: quia annum ciuiler non ad momenta temporum, sed ad dies numeramus.

Caius

& rerum signific.

Caius lib. 3. ad edictum prou.

Lex 51.

Appellatione parentis, non tantum pater, sed etiam auus, & proauus, & deinceps omnes superiores continentur, sed & mater, & auia, & proauia.

Paulus lib. 73. Lex 72.

Appellatione rei etiam pars continetur.
Pomponius lib. 6. epistolarum.

Lex 246.

Apuđ Labeonem libris* ~~id est~~ ita scriptum* id est, est. Exhibet, qui pręstat eius, de quo agitur, ^{verisimili-} presentiam. Nam etiam qui sistit, pręstat eius, ^{liura.} de quo agitur, presentiam. Nec tamen exhibet, qui mutum, aut furiosum, aut infantem exhibet: non enim potest videri eius pręstare presentiam, cum nemo ex eo genere pręsens satis apte appellari potest. Restituit non tantum qui solum corpus, sed etiam qui omnem rem conditionemque reddita causa pręstat, & tota restitutio, iuris interpretatio est.

Caius lib. 2. Lex 41.

Armorum appellatio non utique tantum scuta, & gladios, & galeas significat: sed & fustes, & lapides.

Modestinus lib. 3. Pandectarum.

Lex 107.

Asignare libertum, hoc est, testificari cuius lex liberis libertum eum esse velit.

Vlpianus lib. 10. ad edictum.

Lex 19.

Addel.
cum qui.
& l. inter
publi.

Bona ciuitatis abusuè publica dicta sunt, sola
Benim ea publica sunt, quæ populi Romani
sunt.

Modestinus lib. 5. Pand. Lex 110.

Bona fidei emptor esse videtur, qui aut igno-
rauit eam rem alienam esse: aut eum, qui
vendidit, ius putauit vendendi habere, puta pro-
curatorem, aut tutorem esse.

Vlpianus lib. 38. ad edictum.

Lex 49.

Bonorum appellatio aut civilis est, aut natu-
ralis. Naturaliter bona ex eo dicuntur, quod
beant, hoc est, beatos faciunt. Beare est prodesse.
In bonis autem nostris computari sciendum est,
non solum quæ domini nostri sunt, sed & si bona
fide à nobis possideantur, vel superficiaria sint.
Æque bonis adnumerabitur, etiam si quid est in
actionibus, petitionibus, persecutionibus. Nam
hæc omnia in bonis esse videntur.

Affricanus lib. 4.

Lex 208.

Bonorum appellatio, sicut hereditatis, ubi
uersitatem quandam, ac ius successionis, &
non singulas res demonstrat.

Pomponius lib. 6. ad Senatusconsultum.

Lex 89.

Bonæ magis armentorum, quàm iumentorum
nomine

nomine appellantur. Hoc sermone, dum nuptia
rit prima nuptia significantur. Inter reddere,
& edere rationes; multum interest: nec is, qui
edere iussus est, reliquum reddere debet. Nam
& argentarius edere rationem videtur, etiam si
quod reliquum sit apud eum, non soluat.

Ulpianus lib. 25. ad edictum.

Lex. 166.

Arbonum appellatione, materiam non con- Adde l.
tineri Offilius ait. Sed an lignorum? & for- pali.
assis quis dicet, nec lignorum: non enim lignorum
ratia hac testator habuit. Sed titiones, & alia
igna cocta, ne fumum faciant: utrum ligno, an
arboni, an suo generi adnumerabimus? Et ma-
is est, ut proprium genus habeant. Sulfurata
quoque de ligno, eque eadem habebunt definitio-
nem. Ad faces quoque parata, non erunt ligno-
rum appellatione comprehensa: nisi hac fuerit vo-
luntas. Idem etiam de nucleis oliuarum, sed &
e balanis est: vel si qui alij nuclei sunt. De pinu
item integri strobili ligni appellatione conti-
buntur.

Idem lib. 1. de adulter Lex. 213.

Edere diem: significat incipere deberi pecu-
niam. Venire diem, significat eum diem ve-
sse, quo pecunia peti possit. Vbi ergo pure quis
pulatus fuit, & cessit, & venit dies, ubi in die:
fuit dies, sed nondum venit. Vbi sub conditione:
que cessit, neque venit dies pendente adhuc

conditione. *Æs alienum est, quod nos aliis debemus. Æs suum est, quod alij nobis debent. Data culpa, est nimia negligentia: id est, non intelligere quod omnes intelligunt.*

Iabolenus lib. 6. ex Cassio.

Lex. 111.

Censere est. constituere, & precipere, unde etiam dicere solemus, censeo ut hoc facias: & Senatum aliquid censuisse. Inde Censuris nomen videtur esse tractum.

Raulus lib. 6. Lex 140.

Cepisse quis intelligitur, quamvis aliis adquisiuit.

Caius lib. 73.

Lex. 44.

Cætera quoque, quibus tuendi, curandive corporis nostri gratia utimur, ea appellatione significantur.

Constituitur infra post l. verbo victus.

Vlpianus lib. 2. ad senatuscons.

Lex 160.

Cæterorum & reliquorum appellatione etiam omnes continentur, ut Marcellus ait, circa eum, cui optio servi legata est, ceteri Sempronio. Nam tentat, si non optet, omnes ad Sempronium pertinere.

Idem lib. 60. Lex 56.

Cognoscere instrumenta, est relegere, & recognoscere. Dispungere, est conferre accepta,

*data. Liberos appellacione continentur
non tantum qui sunt in potestate, sed omnes qui
iuris sunt, siue virilis, siue fœminini sexus
sunt, exve fœminis descendentes.*

Idem lib. 38.

Lex 173.

*Collegarum appellacione ij continentur, qui
sunt eiusdem potestatis. Qui extra conti-
entia urbis est, abest: ceterum usque ad conti-
entia non abesse videbitur.*

Idem. Lex 186.

*Commendare nihil aliud est, quam depo-
nere.*

Idem lib. 12. Lex 54

*Conditionales creditores dicuntur ij, quibus
non dum competit actio, est autem competi-
tura, vel qui spem habent, ut competat.*

Paulus lib. 17. Lex 29,

*Coniunctionem enim nonnunquã pro disjunc-
tione accipi, Labeo ait: ut in illa stipulatio-
ne, mihi heredi que meo, te heredi que tuum.*

Florentinus lib. 10. Institut.

Lex 219.

*Coram Titio aliquid facere iussus, non vide-
tur presente eo fecisse, nisi is intelligat, itaq;
furiosus, aut infans sit, aut dormiat, non vide-
tur coram eo fecisse. Scire autẽ non etiam velle
debet, nã & invito reo rectẽ sit, quod iussum est.*

Paulus

Connecte
l. creditor
autẽ. & l.
credito-
res, & l.
creditorũ
Adde le-
gẽ Ali-
nationis
verbum.

Paulus lib. 16. breuis. edict.

Lex 55.

Creditor autem is est, qui exceptione perpetua summoueri non potest, qui autem temporalem exceptionem timet, similis est conditionali creditori.

Ulpianus lib. 6. ad edictum.

Lex 10.

Creditores accipiendos esse constat eos, quibus debetur ex quacumque actione, vel persequutione, vel iure ciuili (sine vlla exceptionis perpetua remotione,) vel honorario, vel ordinario, vel extraordinario, siue purè, siue in diē, siue sub conditione. Quod si natura debeatur, non sunt loco creditorum. Sed & si non mutua pecunia, sed contractus, creditores accipiuntur.

Caius lib. 1. ad edict. prouinc.

Lex 11.

Creditorum appellatione non ij tantum accipiuntur, qui pecuniam crediderint: sed omnes quibus ex aliqua causa debetur.

Celsus lib. 28. Digestorum.

Lex 98.

Cum bis sexto calendas est, nihil refert utrum prior, an posteriore die, quis natus sit, & sic deinceps sexto calendas eius natalis dies est. Nā id bīduum pro vno die habetur: sed posterior dies intercalatur, non prior. ideo quo anno intercalatū, non est sexto calendas natus, cum his sexto
calen

alendas est, priorem diem natalem habet. Cato
utat mensem intercalarem addititiū esse: om-
esque eius dies pro momento temporis obser-
at: extremoque diei mensis Februarij tribuit.
Quintus Mutius, Mensis, ait, intercalaris con-
tat ex diebus 29.

Alphen. Varus lib. 2. Digest.

Lex 202.

Utm in testamento scriptum esset, ut haeres
in funere, aut in monumento duntaxat au-
eos centum consumerent, non licet minus consu-
mere, si amplius vellent, licet: neque ob eam
em contra testamentum facere videntur.

Paulus lib. 10. ad Plautium. Lex 81.

Utm pretor dicit, ut opus factum restituatur,
etiam damnum datum aëtor consequi debet.
Tam verbo restitutionis omnis utilitas aëtoris
ontinetur.

Idem lib. 7. Imperialium sententiarum
in cognitionibus prolatarum.

Lex 211.

Utm querebatur an verbum, soluto matri-
monio dotem reddi: non tantum diuortium,
sed etiam mortem contineret: hoc est, an de hoc
quoque casu contrahentes sentiant, & multi
utabant non de hoc sensisse: & quibusdam aliis
contrà videbatur: secundum hoc Titius Impe-
rator pronunciauit id aëtum eo pacto, ut nullo
casu remaneret dos apud maritum.

Celsus

Celsus lib. 32. Digestorum.

Lex 97.

Cum stipulamur, quanta pecunia ex hereditate Lucy Titij ad te pervenit, res ipsas, quae pervenerunt, non pretia earum spectare videmur.

Modestinus lib. 4. Pandectarum.

Lex 108.

Debitor intelligitur is, à quo invito exigere pecunia potest.

Paulus lib. 2. ad edict. edil.

Lex 76.

Edisse intelligendus est etiam is, qui permutavit, vel compensavit.

Terent. Clemens lib. 5. ad leg. Iul. Pap.

Lex 151.

Elata hereditas intelligitur, quam quis possit adeundo consequi.

Modestinus lib. 7. Regula.

Lex 102.

Erogatur legi, aut abrogatur: derogatur legi, cum pars detrahitur: abrogatur legi, cum prorsus tollitur.

Ulpianus lib. 6. Lex 40.

Etestatio est denuntiatio facta cum testatione. Servi appellatio etiam ad ancillam refertur. Familia appellatione liberi quoque continentur. Unicus servus familiae appellatione non continetur, nec duo quidem familiam faciunt.

Modesti

Modestinus lib. 1. de præscriptis.

Lex 106.

Dimissoria litera sunt, quæ vulgo dicuntur apostoli. Dimissoria autem dicta sunt; quod tereas causa ad eum, qui appellatus est, dimittitur. Caius lib. 5. Legis duodecim Tabularum.

Lex 238.

Vobis negatiuis verbis quasi permittit lex magis quam prohibeat. Idque etiam Serius animaduertit.

Vlpianus lib. 1. ad Senatuscons.

Lex 159.

Etiam aureos nummos as dicimus.

Idem lib. 7. Lex 141.

Etiam ea mulier, cum moreretur, creditur filium habere, quæ exciso ventre edere potest. vtero. Necnon etiam alio casu mulier potest habere filium, quem mortis tempore non habuit, ut puta cum qui ab hostibus captus remeavit.

Caius lib. 3. ad edictum.

Lex 16.

Eum qui vectigal populi Romani conductum habet, Publicanum appellamus, nam publicani appellati in compluribus causis ad populum Romanum respicit. Ciuitatis enim loco priuorum habentur.

Paul. lib. 2. Manualium. Lex 227.

Ex illa parte edicti. Eum quem ei heredem esse oportet; heredi heredibus bonorum possessio

sessio non desertur. Item in substitutione his verbis, Quisquis haeres mihi erit, proximus haeres tantum significatur, imò. non tantum proximus haeres, sed etiam scriptus.

Ulpianus lib. 24. Lex 189.

aliàs de
est nega-
tio.

FAcere non oportere, & hanc significationem habet ut abstineat quis ab eo facto, quod contra conuentionem fieret, & curare ne fiat.

Pomponius lib. 24. Lex 185.

FAcienti verbo, reddendi causa etiam continetur.

Caius lib. 16. ad edictum prouinc.

Lex 196.

Anne de
I. pronu-
ciatio.

Familia appellatione, & ipse Princeps familiae continetur. Fæminarum liberos in familia earum non esse, palàm est, quia qui nascuntur patris, non matris familiam sequuntur.

Caius lib. 3. Lex 235.

Ferri propriè dicimus, quæ quis suo corpore baiulat, portari ea quæ quis iumento secum ducit, agi ea quæ animantia sunt. Fabros tignarios dicimus nò eos duntaxat, qui tigna dolant, sed omnes qui ædificent.

Paulus lib. 3. ad Vitellium.

Lex 84.

Filij appellatione omnes liberos intelligimus.

Iulianus. Lex 76.

Frugem pro redditu appellari, non solum pro frumentis, aut leguminibus, verum etiam pro

quod ex vino, vel ex siluis caduis, creta fodit,
lapidicinis capitur. Iulianus scribit, fruges
esse quibus homo vescatur, falsum esse,
epim carnes, aut aues, feráve, aut poma, fru-
dici. Frumentum autem id esse, quod arista
se teneat, rectè Gallum definisse; Lupinum ve-
& fabas, fruges potius dici: quia non arista,
siliqua continetur. qua Seruius apud Alphe-
m in frumento contineri putat.

Triphonius lib. 1. disputat.

Lex 225.

ugi: ius est, non is, qui solùm fugiendi à do-
mino consilium suscepit, licet id se facturum
tuerit, sed qui in ipsum factum fugá vitium
ntis deduxerit. Nam & furem, & adulte-
um, & aleatorem, quanquam alia significatio-
, ex animi propositione cuiusque sola dicere
is possit. etiam eum, qui numquàm alienam
n invito domino subtraxerit: qui numquam
enam matrè familias corruperit, si modò eius
ntis sit, ut occasione data id commissurus sit:
nen oportere hac eadem crimina assumpto
tu intelligi: & ideo fugitium quoque, & erro-
m, non secundùm propositionem solam, sed cum
quo facto intelligi constat.

Florentinus lib. 7. Instit.

Lex 211.

Vndi appellatione omne adificium, & omnis
ager continetur. Sed in usu urbana edificia

ades: rustica, villa dicuntur. Locus vero sine edificio, in urbe, area: in rure autem, ager appellatur, idemque ager cum edificio, fundus dicitur.

Ulpianus lib. 5. ad legem Iuliam.

Lex 136.

G*eneri appellatione & neptis, & proneptis tam ex filio, quam ex filia editarum, caterarumque maritus contineri, manifestum est.*

Idem lib. 23. ad edictum.

Lex 188.

H*abere duobus modis dicitur: altero iure domini; altero obtinere sine interpellatione id quod quis emerit. Cautum intelligitur, siue personis siue rebus cautum sit.*

Paulus lib. 38. ad edictum.

Lex 192.

H*æc adiectio plurisve, non infinitam pecuniam continet, sed modicam dumtaxat: ut taxatio hæc, Solidorum decem plurisve, ad minutam summam referatur.*

Gaius lib. 1. de verb. obligat.

Lex 131.

H*æc enunciatio, qua fuit pluris aureorum triginta: simul & quantitatis, & æstimationis, significatina est.*

Iulianus libro 2. Digestorum.

Lex 100.

H*æc stipulatio *noxiis solutum præstari: non existimatur ad eas *noxias pertinere, qua*

* noxis.

* noxas.

publicam executionem, & coërcitionem ca-
alem habent.

Ulpianus lib. 73. ad edictum.

Lex 69.

Ecce verba, cui rei dolus malus abfuerit:
generaliter comprehendunt omnem dolum,
cunque in hanc rem admissus est, de qua sti-
tutio est interposita.

Proculus lib. 5. Epistolârum.

Lex 124.

Ecce verba, ille aut ille: non solam disjunc-
tiua, sed etiam subdisjunctiua orationis
Disjunctiuum est, veluti cum dicimus: aut
aut nox est, quorum posito altero, necesse
est alterum: item sublato altero, poni alte-
rum. Ita simili figuratioue verbum, aut potest
subdisjunctiuum. Subdisjunctiuorum au-
tem genera sunt duo: unum, cum ex propositis
ita non potest utrumque esse, ut possit
utrumque esse: veluti cum dicimus, aut sedet, aut
ulat. Nam ut nemo potest utrumque simul
re, ita aliquis potest neutrum, veluti is, qui
ambit. Alterius generis est, cum ex propositis
ita non potest neutrum esse, ut possit esse
utrumque, veluti cum dicimus: omne animal aut
ulat, aut patitur: nullum enim animale est, quod
uliat, nec patiatur: at potest simul & pati,
et ulare.

Lex 73.

HÆc verba in stipulatione posita eam rem
rectè restitui: fructus continent. rectè enim
verbum pro viri boni arbitrio est.

Idem libro 1. ad edictum.

Lex 193.

HÆc verba, quanti eam rem apparet esse, non
ad id, quod interest, sed ad rei estimationem
referuntur.

Ulpianus lib. 62. ad edictum.

Lex 65.

Hæredis appellatio, non solum ad proximum
hæredem, sed etiam ad ultiores refertur.
Nam & hæredis hæres, & deinceps, hæredis ap-
pellatione continetur.

Idem lib. 30. ad Senatuscon.

Lex 170.

Hæredis appellatione omnes significari suc-
cessores credendum est, etsi verbis non sine
expressi.

Pomponius lib. 3. Lex 119.

Hæreditatis appellatio, sine dubio continet
etiam damnosam hæreditatem: iuris enim
nomen est sicuti bonorum possessio.

Paulus lib. 4. ad legem Iuliam.

Lex 138.

Hæreditatis appellatione, bonorum quoque
possessio continetur.

Dom

Pomponius lib. 8. ad Q. Mutium.

Lex 122.

I Erennius * ait si ita scriptum sit, filio fi- Alias
liisque meis hosce tutores do, masculis dun- Scruina.
xat tutores datos: quoniam à singulari casu,
c. est, filio ad pluralem videtur transisse conti-
ntem eundem sexum, quem singularis prior
fitus habuisset. Sed hoc facti, non iuris habet
actionē. Potest enim fieri, ut in singulari casu
filio senserit: deinde plexius omnibus liberis
ospexisse in tutore dando voluerit, quod magis
tionabile esse videtur.

Caius lib. 10. ad leg. lul. Pap.

Lex 152.

Hominis appellatione tam fœminam, quàm
masculum contineri, non dubitatur.

Pomponius lib. 2. ad Q. Mutium.

Lex 118.

Hostes ij sunt, qui nobis, aut quibus nos pu-
blicè bellum decreuimus: ceteri latrones,
ut pradones sunt.

Vlpianus lib. 9.

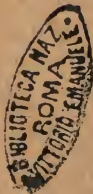
Lex 143.

Dapud se quis habere videtur, de quo habet
actionem: habetur enim quod peti potest.

Idem lib. 66. ad edictum

Lex 68.

Ela verba, arbitrato Lucij Titij fieri ius si-
gnificant, & in seruum non cadunt.

Lex 161.

Illa verba, optimus maximusque est: vel in
Ieum cadere possunt, qui solus est. Sic & circa
edictū Prætoris suprema Tabula habentur etiā
solæ. Pueri appellatione etiā puella significatur.
Nam & fœminas puerperas appellant recentes
ex partu: & Græci communiter * ὁ ἄνθρωπος * πῦρ
hic & hæc appellant.

* Id est,
hic & hæc
puer.

* πῦρ & αἴμα.

Idem libro 3. ad Plautium.

Lex 79.

Impensa necessaria sunt quæ si facta non sint,
res aut peritura, aut deterior futura sit. Vtiles
impensas esse Fulcinius ait, quæ meliorem dotem
faciant, deteriore non sinant: ex quibus re-
ditus mulieri adquiratur, sicut arbusi pasto-
rationes. ultra quàm necesse fuerat: item doctrinā
puerorum quorū nomine onerari mulierē igno-
rantem vel inuitā nō oportet, ne cogatur fundo
aut mancipiis carere. In his impensis & pristinū,
& horreū in sula dotali adiectū plerūq; dicimus.
Voluptaria sunt, quæ speciem duntaxat ornant,
non etiā fructū augent: ut sunt viridaria, aqua
salientes, incrustationes, loricationes, pectura.

Papinianus lib. 2. Responsor.

Lex 219.

In conuentionibus contrahētium voluntatem
potius, quàm verba spectari placuit. Cū igitur
ea lege fundum vectigalē municipes locaue-
rint,

int, ut ad heredem eius, qui susceperit, pertineret.
ius hereditas ad legatarium quoque transferri
potuit.

Paulus libro 9. ad Plaut. Lex 80.

IN generali petitione legatorum etiam data
libertates continentur, ex mente legis duode-
cim tabularum.

Vlpianus lib. 2. ad edictum.

Lex 12.

IN itinere faciendo viginti millia passuum in
dies singulos peragenda, sic sunt accipienda, ut
post hanc dinumerationem minus quam vi-
ginti millia supersint, integrum diem occupent, velu-
t si x x 1. millia passuum sunt, biduum eis at-
tribuetur: qua dinumeratio ita demum * col. * faciēda.
igenda erit, si de die non conveniat. Eius qui
apud hostes decessit, dici hereditas non potest, quia
servus decessit.

Alphenus Varus lib. 8. Digest.

Lex 204.

IN lege censoria, Portus Sicilia, ita scriptum
erat. Servos, quos domum quis duceret suo usu,
pro his portorium ne dato. Quarebatur, si quis à
Sicilia servos Romam mitteret fundi instruendi
causa: utrum pro his * hominibus portorium dare * omnib.
deberet, necne? Respondet duas esse in hac scriptu-
ra questiones: Primam, quid esset domum ducere:
alteram, quid esset, usu suo ducere. Igitur quari
potest, utrum ubi quisque habitaret, siue in provin-

cia, siue in Italia: an duntaxat in sua cuiusque patria domus esse rectè diceretur. Sed de ea re rectè cōstitutū esse, eam domū unicuique ibi debere existimari, ubi quisque sedes & tabulas haberet, suarūque rerum cōstitutionē fecisset. Quid autē esset, vsu suo, magnā habere dubitationem. Et magis placere quod victus sui causa paratū esset, tan:ū contineri, itēque de seruis eadē ratione quari, qui eorum vsus sui causa parati essent, utrum dispensatores, insularij, villici, atrienses, textores: an operarij quoque rustici, qui agrorum colendorum causa habentur, ex quibus paterfamilias fructus caperet, quibus se toleraret. omnes deniq; seruos quos quisque emissset ut ipse haberet, atque eis ad aliquam rē vteretur, neque ideo emissset, ut venderet. Et sibi videri, eos demum vsus sui causa paterfamilias habere, qui ad eius corpus tuendum, atque ipsius cultum prapositi destinātique essent: quo in genere * vectores, cubicularij, coci, administratores, atque alij, qui ad eiusmodi vsum parati essent, numerarentur.

* actores.

* id est, fitionū.

Quintus Mutius lib. singulari * ὁγῶν.

Lex 151.

IN rutis & casis ea sūt, qua terra nō tenentur, quaque opere structili tectoriōve nō cōtinētur.

Celsus lib. 35. Digestorum.

Lex 158.

IN vsu iuris frequenter uti nos Casselius ait, singulari appellatione, cū plurā generis eiusdē signifi

significare volumus : nam & multum hominem
venisse Romam, & piscem vilem esse dicimus.
tem in stipulando satis habemus de hærede ca-
ere : Si ea res secundum me haredem.ve meum
iudicata erit; & rursus. Quod ob eam rem te ha-
redemve tuum, nempe aquè & si plures hare-
des sint continentur stipulatione.

Pomponius lib. 2. ad S.C.

Lex 163.

IN vulgari substitutione, qua ei qui supremus
morietur, hæres substituitur: rectè substitutus,
etiam unico intelligitur exëplo legis duodecim
tabularum, ex quibus proximus agnatus, etiam
solus habetur. Si quis ita in testamento scripse-
rit, Si quid filio meo acciderit, Uama seruus
meus liber esto: mortuo filio, Uama liber erit, li-
cet enim accidat aliqua & viuis, attamen vul-
gari sermone mors significatur.

Paulus lib. 28. Lex 184.

INde tabernacula, & contubernales dicti
sunt.

Addel. ta-
berna, &
l. instru-
tam.

Vlpianus lib. 1. ad edictum.

Lex 97.

INDicasse reum, est detulisse, arguisse, accusasse,
& conuicisse.

Vlpianus. Lex 14.

IN strato omne vestimentum contineri, quod
iniiciatur, Labeo ait: neque enim dubium est,
quin stragula vestis sit, quod Græci *ἡστία* vocant.

vocant. In victu ergo vestē accipiemus, non stragulam: instratum, omnem stragulam vestem.

Vlpianus libro 28. ad edictum.

Lex 185.

Instructam autem tabernam sic accipimus, quae rebus & hominibus ad negotiationem paratis constat.

Terentius Clemens lib. 12. ad legem

Iuliam Papiam. Lex 153.

Intelligendus est mortis tempore fuisse, qui in utero relictus est.

Paulus libro 35.

Lex 191.

Inter diuortium & repudiū hoc interest, quod repudiari etiam futurum matrimoniū potest: non rectē autem sponsa diuerisse dicitur, quod diuortium ex eo dictū est, quod in diuersas partes eunt qui discedunt.

Paulus lib. 44. ad edictum.

Lex 194.

Inter donum & munus hoc interest, quod inter genus & speciem. Nam genus esse donum Labeo ait, à donando dictum: munus speciem. nam munus esse donum cum causa, ut puta natalitium nuptiarum.

Vlpianus libro 2. ad edictum.

Lex 179.

Inter haec verba, quanti ea res erit, vel, quantum ariet, ita etiam rem esse* apparet, nihil interest in utraque

& rerum signific. 27

ne enim clausula placet veram rei aestimatio-
nem fieri.

Iabolenus lib. 1. ex posterioribus

Labeonis. Lex 217.

Inter illam conditionem, cum dari potuerit, &
postquam dari potuerit, multum interest: nam
posterioriorem scripturam uberiorem esse constat:
cum dari potuerit, arctiorem: & id tantummodo
tempus significari, quo primum dari possit. Item
ita data conditione, illud facito in diebus, si nihil
ratum fuerit adiectum, in biduo conditionem
impleri oportet.

Ulpianus lib. 16. ad edictum.

Lex 17.

Inter publica habemus non sacra, nec religio-
sa, nec quae publicis usibus sunt destinata: sed
qua sunt ciuitatum velut bona: sed & peculia
ueruorum ciuitatum proculdubio publica habē-
tur. Publica vectigalia intelligere debemus, ex
quibus vectigal fiscus capit: quale est vectigal
ortus, vel venalium rerum: item salinarum, &
metallorum, & piscariorum.

Modestinus lib. 8. differen. 7

Lex 101.

Inter stuprum, & adulterium hoc interesse qui-
dam putant, quod adulterium in nuptiam, stu-
rum in viduam & in virginem committitur. Sed
ex Iulia de adulteriis hoc verbo indifferenter u-
titur. Diuortium inter virum & uxorem fieri dici-
tur,

vocant. In victu ergo vestē accipiemus, non stragulam: instratum, omnem stragulam vestem.

Vlpianus libro 28. ad edictum.

Lex 185.

I*nstructam autem tabernam sic accipimus, quae rebus & hominibus ad negotiationem paratis constat.*

Terentius Clemens lib. 12. ad legem

Iuliam Papiam. Lex 153.

I*ntelligendus est mortis tempore fuisse, qui in utero relictus est.*

Paulus libro 35.

Lex 191.

I*nter diuortium & repudiū hoc interest, quod repudiari etiam futurum matrimonium potest: non recte autem sponsa diuertisse dicitur, quod diuortium ex eo dictū est, quod in diuersas partes eunt qui discedunt.*

Paulus lib. 44. ad edictum.

Lex 194.

I*nter donum & munus hoc interest, quod inter genus & speciem. Nam genus esse donum Labeo ait, à donando dictum: munus speciem. nam munus esse donum cum causa, ut puta natalitium nuptiarum.*

Vlpianus libro 2. ad edictum.

Lex 179.

** paret. I**nter hac verba, quanti ea res erit, vel, quanti eam rem esse* apparet, nihil interest: in utraque*

que enim clausula placet veram rei aestimationem fieri.

Iabolenus lib. 1. ex posterioribus

Labeonis. Lex 217.

INter illam conditionem, cum fari potuerit, & postquam fari potuerit, multum interest: nam posteriolem scripturam uberiolem esse constat: cum fari potuerit, arctiorem: & id tantummodo tempus significari, quo primum fari possit. Item ita data conditione, illud facito in diebus, si nihil praterea fuisset adiectum, in biduo conditionem impleri oportet.

Vlpianus lib. 10. ad edictum.

Lex 17.

INter publica habemus non sacra, nec religiosa, nec quae publicis usibus sunt destinata: sed si qua sunt ciuitatum velut bona: sed & peculia seruorum ciuitatum proculdubio publica habentur. Publica vectigalia intelligere debemus, ex quibus vectigal fiscus capit: quale est vectigal portus, vel venalium rerum item salinarum, & metallorum, & piscariorum.

Modestinus lib. 8. differen. 1

Lex 191.

INter stuprum, & adulteriū hoc interesse quidam putant, quod adulterium in nuptiam, stuprum in viduam & in uirginē committitur. Sed lex Iulia de adulteriis hoc verbo indifferēter vritur. Diuortium inter virū & uxore fieri dici-

* Veluti
fictili ex-
cussit ita
luscus.

zur, repudium verò sponsa remitti videtur: quod
 & in uxoris personā non absurdè cadit. Verū est,
 morbū esse temporalem corporis imbecillitatem:
 vitium verò perpetuū corporis impedimentū * ve-
 luti si luscus sit. Nam & luscus utiq; vitiosus est.
 Servis legatis etiā ancillas deberi quidā putant,
 quasi commune nomen verumq; sexū contineat.

Paulus lib. 4. ad Plaut.

Lex 83.

Interdum proprietatem quoque verbum pos-
 sessionis significat: sicut in eo qui possessiones
 suas legasset, responsum est.

Paulus lib. 66. ad edictum.

Lex 64.

Intestatus est, non tantum qui testamentum
 non fecit, sed etiam is, cuius ex testamento ha-
 reditas adita non est.

Martianus lib. 7. Institutionum.

Lex 20.

Is qui natus est ex mancipiis urbanis, & mis-
 sus est in villam nutriendus: in urbanis ser-
 vis constituetur.

Ulpianus lib. 31. Digestorum.

Lex 201.

Iusta interpretatione recipiendum est, ut
 appellatione filij sicuti filiam familias cōtineri
 saepe respondimus, ita & nepos videatur com-
 prehendi: & patris nomine, avus quoque de-
 monstrari intelligatur.

Lex 43.

Labeo & Sabinus existimant, si vestimentum scissum reddatur, vel res corrupta reddita sit, velut scyphi colli si, aut tabula rasa pictura: videri rem abesse, quoniam earum rerum pretium non in substantia: sed in arte sit positum. Item si dominus res, qua sibi furto aberat, ignorans emerit, rectè dicitur res abesse, etiam si postea id ita esse scierit: ruia videtur res ei abesse, cui pretium abest. Rem amisisse videtur, qui aduersus nullum eius rei persequenda actionem habet.

Vlpianus lib. 20. Lex 19.

Labeo libro primo Pratoris Urbani definit quod quadam agantur, quadam gerantur, quadam contrahantur, & actum quidem generale verbum esse, siue verbis quid agatur, ut in stipulatione: siue re, ut in numeratione pecunie. Contractum autem ultro citroque obligationem esse, quam Græci *συνάλλαγμα* vocant, * Id est, veluti emptionem, venditionem, locationem, con- mutuum fa-
ductionem, societatem. Gestum autem rem signi- cū obli-
ficare sine verbis factam. gatorium.

Paulus lib. 4. Sententiarum.

Lex 213.

Ata culpa finis est, non intelligere id, quod omnes intelligunt. Amicos appellare omnes debemus, non leui notitia coniunctos: sed quibus fuerint.

fuerint iura cum patrefamilias honestis familiaritatis quasita rationibus.

Vlpia. lib. 2. ad legem Iuliam Papiam.

Lex 130.

L Ege obuenire hereditatem, non improprie quis dixerit, etiam eam qua ex testamento defertur: quia lege duodecim tabularum testamentaria hereditates confirmantur.

Paulus lib. 56. ad edictum.

Lex 47.

L iberationis verbum eandem vim habet, quam solutionis.

Callistrat. libro 2. Questionum.

Lex 120.

L iberorum appellatione, nepotes & pronepotes, caterique, qui ex his descendunt, continentur: hos enim omnes liberorum appellatione lex duodecim tabularum comprehendit. Toties enim leges necessarium ducunt, cognationum singulorum nominibus uti, veluti filij, nepotis, pronepotis caterorumque, qui ex his descendunt: quoties non omnibus qui post eos sunt, praestitum voluerint, sed solis iis succurrent, quos nominatim enumerant. At ubi non personis certis, non quibusdam gradibus praestatur, sed omnibus qui ex eodem genere orti sunt, liberorum appellatione comprehenduntur. Sed & Papyrius Fronto lib. 3. responsorum ait, Pradio cum villico, & centubernali eius, & filiis legato, nepotes quoque ex filiis

con

editeri: nisi voluntas testatoris aliter se habeat: filij enim appellatione saepe & nepotes accipi, multifariam placere. Diuus quoque Marcus rescriptit, non videri sine liberis defunctum, qui nepotem suum heredem reliquit. Præter hæc omnia, natura nos quoque docet, parentes pios, qui liberos procreandorum animo & voto uxores ducunt, filiorum appellatione omnes, qui ex nobis descendunt continere. Neque enim dulciori nomine possumus nepotes nostros, quàm filij appellare. Etenim idcirco filios filiâsve concipimus, atque edimus, ut ex prole eorum earumve, diuturnitatis nobis memoriam in ævum relinquamus.

Vlpianus libro 38.

Lex 172.

Liberti appellatione etiam libertam contineri placuit.

Modestinus lib. 8. Regularum.

Lex 103.

Licet capitalis, Latine loquentibus, omnis causa exstimationis videatur: pœne tamen appellatio capitalis, mortis, vel amissionis civitatis, intelligenda est.

Caius lib. 32. ad edictum provinciale.

Lex 58.

Licet inter gesta & facta videatur quadam esse subtilis differentia, attamen * id est abusive. *inter gestum & factum, nihil interest. Paternos liberos, rectè videmur dicere nostros*

libertos: liberorum verò nostrorum libertos, non rectè nostros libertos dicimus.

Vlpianus libro 22.

Lex 36.

L *itis nomen omnem actionem significat: siue in rem, siue in personam sit.*

Celsus lib 25. Digestorum.

Lex 96.

L *ittus est quousque maximus fluctus à mari peruenit: idque Marcum Tullium aiunt, cum arbiter esset, primum constituisse. Pradia dicimus aliquorum esse, non utique communiter habentium ea, sed vel alio aliud habente.*

Iabolenus lib. 11. ex Cassio.

Lex 112.

L *ittus publicum est eatenus, quatenus maxime fluctus exastuat, & effluit. Idem iuris est in lacu, nisi is totus priuatus est.*

Vlpianus lib. 8. ad edictum.

Lex 60.

L *ocus est non fundus, sed portio aliqua fundi. Fundus autem integrum aliquid est: & plerumque locum sine villa accipimus. Caterum adeo opinio nostra & constitutio locum à fundo separat, ut & modicus locus possit fundus dici, si fundi animo eum habuerimus. Non enim magnitudo locum à fundo separat, sed nostra affectio. Et qualibet portio fundi poterit fundus dici, si iam hoc constituerimus: Necnon & fundus, locus,*

locus constitutus non potest. Nam si eum alij adiunxerimus fundo, locus fundi efficietur. Loci appellationem non solum ad rustica, necum ad urbana quoque pradia pertinere Labeo scribit: sed fundus quidem suos habet fines locus vero latere potest, quatenus determinetur & definiatur.

Paulus lib. 1. Manualium.

Lex 126.

Magna negligentia, culpa est: magna culpa, dolus est.

Licinius lib. 10. Regularum.

Lex 156.

Maiore parte anni possedisse quis intelligitur, etiam si duobus mensibus possederit: si modò aduersarius eius aut potioribus diebus, aut nullis possederit.

Iabolenus lib. 2. ex poster Labeo.

Lex 142.

Malum, naus esse partem: artemonem autem non esse Labeo ait, & verius est: quia pleraque naues sine malo inutiles essent: idèoque pars naus habetur: artemon autem magis additamentum, quam pars naus est. Inter proiectum & immisum hoc interesse Labeo ait, quod proiectum esset id quod ita prouheretur, ut nusquàm requiesceret: qualia Mœniana & Suggrundia essent. Immisum autem, quod ita fieret ut aliquo loco requiesceret, veluti tigna, trabesq; qua immitterentur. Plumbum autem quod pro regulis

poneretur, edificij esse ait Labeo: sed id quod
 * id est, * *incaute* regendi causa poneretur, contra esse.
 spatij, Viduam non solum eam, que aliquando nupta
 quod sub fuisset: sed eam quoque mulierem, qua virum
 dio expo- non habuisset, appellari ait Labeo: quia vidua
 situm est. sic dicta est, quasi vecors: vesanus, qui sine
 corde aut sine sanitate esset, similiter viduam esse
 dictam quasi sine duitate. Structuram loci ali-
 cuius ex tabulis factam, qua estate tollerentur,
 & hyeme reponerentur, adium esse ait Labeo:
 quoniam perpetuo usui parata esset, neque ad
 rem pertinere, quod interim tollerentur.

Ulpianus lib. 5. ad edictum.

Lex 9.

* rupisse, **M** Arcellus apud Iulianum tractans notat,
 aliàs pe- verbo *, rapuisse, & scissum, & fractum
 riisse. contineri; & vi raptum.
 Paulus lib. 10. ad legem Iuliam Papiam.

Lex 154.

* Grani². **M** Asurius scribit libro Memorabilium pel-
 * id est, licem apud antiquos eam habitam, qua
 pellicem, cum uxor non esset, eam aliqua tamen vivebat,
 aliàs eamque nunc vero nomine amicam, paulo ho-
 ercupar, nestote concubinam appellari. * Caius Flaecius
 id est, a in libro de iure Papyriano, scribit pellicem nunc
 micam. vulgò vocari, qua cum eo, cui uxor sit, corpus
 miscet, quosdam eam qua uxoris loco sine
 nuptiis in domo sit: quam Greci * *παλλακή*
 vocant.

Pau

& rerum signific.
Paulus lib. 1. fideicom.

35

Lex 901.

MEorum & tuorum appellatione, actiones quoque contineri dicendum est.

Vlpianus lib. 66. ad edictum.

Lex 66.

Mercis appellatio ad res mobiles tantum pertinet.

Africanus lib. 4. Quaestio.

Lex 107.

Mercis appellatione homines non contineri. Mela ait: & ob eam rem mangones, non mercatores, sed venalitiarios appellari ait, & rectè.

Martianus lib. 1.

Lex 154.

Mille passus non à muro urbis, sed à continentibus aedificiis numerandi sunt.

Paulus lib. 23.

Lex 22.

Minus solum intelligitur, etiamsi nihil messes solum.

Idem lib. 12. Respons.

Lex 105.

Modestinus respondit, his verbis, libertis libertabusque meis, libertum liberta testatoris non contineri.

Lex 142.

* quicun-
que.**M**Orbus fonticus est *, qui cuique rei nocet.
Celsus lib 24. Digestorum.

Lex 93.

* tamen. **M**ouentium, item mobilium appellatione,
Midem significamus: si * non apparet de-
functum animalia duntaxat, qua seipsa moue-
rent, mouentia vocasse: quod verum est.

Caius lib. 7. ad edict. Lex 13.

Mulieris appellatione, etiam virgo viripo-
tens continetur. Res abesse videntur (ut
Sabinus ait, & Pedius probat) etiam ea quarum
corpus manet, sed forma mutata est, & ideo si
corrupta reddita sint, vel transfigurata, videri
abesse: quoniam plerumque plus est in manus pre-
tio quam in re. Desinere autem abesse res tunc
videtur, cum sic rediit in potestate, ne amittere
eius possessionem possimus ob hoc, quod furto pri-
dem subtracta est. Abest & ea res, qua in rebus
humanis non est.

Paulus lib. singul. cogni.

Lex 228.

Municipes intelligendi sunt & ij, qui in eo-
dem municipio nati sunt.

Martianus lib. 1. Publi. iudi.

Lex 204.

Modus proprie est, quod necessario subimus,
lege, more, imperiove eius, qui iubendi ha-
bet.

bet potestatem: Dona autem propriè sunt qua nulla necessit. ite, iure, officio, sed sponte prastantur, qua si non prastentur, nulla reprehensio est: & si prastentur, plerumque laus inest. Sed in summa in hoc ventum est, ut non quodcumque munus idem donum accipiat: at quod donum fuerit, id munus rectè dicatur.

Paulus lib. 9. Lex 18.

Munus tribus modis dicitur; uno, donum: & inde munera dici dari mittive. Altero, onus, quod cum remittitur, vacationem militia muneris que prastat, inde immunitatem appellari. Tertio, officium, unde munera militaria: & quosdam milites * munifices vocari. Igitur munifices dici, quod munera civilia capiant. * munificos.

Caius lib. 10. ad leg. Iul. Pap.

Lex 149.

Nam quem sine liberis esse dicere non possimus: hunc necesse est ut dicamus liberos habere. Conuenit l. non est sine.

Modestinus lib. 2. excusationum.

Lex 103.

H τῶν τέκνων προσήγορα καὶ ἐπὶ τὰς ἐξέδους καλεῖται. Id est, Natorum appellatio & ad nepotes extenditur.

Vlpianus lib. 42.

Lex 177.

Natura cauillationis, quam Græci * σέψις appellauerunt, hac est, ut ab evidente latorium. * id est, commentū cauil-

vero, per breuissimas mutationes, disputatio ad ea, qua euidenter falsa sunt, perducatur.

Proculus lib. 1. Epistolarum.

Lex 125.

NEpos Proculo suo salutem. Ab eo, qui ita dotem promissit, cum commodum erit, dotis filia mea tibi erunt aurei centum: putasne protinus nuptiis factis dotem peti posse? Quid si ita promississet, cum potuero, doti erunt tibi centum? Quid si aliquam vim habeat posterior obligatio, possit, verbum, quomodo interpretari? Virum an alieno deducto, an extante? Proculus. Cum dotem quis ita promissit. Cum potuero, doti tibi erunt centum: existimo ad id quod actum est, interpretationem esse redigendam. Nam qui ambigüe loquitur, id loquitur, quod ex ijs qua significantur, sensit. Proprius est tamen ut eum hoc sensisse existimem, quod deducto ex alieno potero. Potest & illa accipi significatio, cum salua dignitate mea potero, qua interpretatio magis accipienda est, si ita promissum est, cum commodum erit, hoc est, cum sine incommodo meo potero.

Marcellus lib. 1. Digestorum.

Lex 85.

NEratius Friscus tres facere existimat collegium, & hoc magis sequendum est.

Caius lib. 7. ad edictum prouinciale.

Lex 24.

Nihil aliud est hereditas, quam successio in
vniuer

universum ius, quod defunctus habuit.

Vlpianus lib. 15 ad Senatuscon.

Lex 164.

Nomen filiarum & in posthumam cadere
questionis non est: quamvis posthuma non
bene cadere in eam, qua iam in rebus humanis
est certum sit. Portionis nomen non semper dimi-
dium significat sed prout adiectum est. Potest enim
iubere aliquis & maximam partem partiri: po-
test & vice simam, & tertiam, & prout libuerit,
sed si non fuerit portio adiecta, dimidia pars de-
betur. Habere sicut peruenire, cum affectu acci-
piendum est.

Vlpianus lib. 3. ad edictum.

Lex 6.

Nominis & rei appellatio ad omnem contra-
ctum & obligationem pertinet. Verbum ex
legibus, sic accipiendum est; tam ex legum sen-
tentia, quam ex verbis.

Paulus lib. 7. ad Senatusconsult.

Lex 162.

Non est pupillus, qui in utero est.

Caius lib. 8. ad leg. Iul. Pap.

Lex 148.

Non est sine liberis, cui vel unus filius, una
ve filia est, hac enim enunciatio, habet li-
beros, non habet liberos, semper pro pluratiuo
numero profertur, sicut & pugillares, & co-
dicilli.

Non potest videri minus soluisse is, aduersus
quem amplioris summa actio non competit.
Paulus lib.5. ad Senatuscons.

Adde leg.
namque.

Non tantum in traditionibus, sed etiam in
Nemtionibus, stipulationibus, & testamen-
tis adiectio hac, uti optimus maximusque est, hoc
significat, ut liberum praestetur pradium: non ut
etiam seruitutes ei debeantur.

Vlpianus lib.1. de offic. procons.

Notionem accipere debemus, & cognitionem
& iurisdictionem. Continentes provincias
accipere debemus eas, quae Italia coniunctae sunt:
ut puta Galliam, sed & provinciam Siciliam
magis inter continentes accipere nos oportet quae
modico freto ab Italia diuiditur. Instrumento-
rum appellatione quae comprehendantur, perquam
difficile erit separare. Quae enim proprie sint in-
strumenta propter quae dilatio danda sit, inde
agnoscemus si in praesentiam persona, quae in-
struere possit dilatio petatur: puta eius qui actum
gessit, licet in seruitute, vel qui actor fuit con-
stitutus, putem videri instrumentorum causa
peti dilationem.

Caius lib. 61. ad edictum.

Lex 50.

Ntrus appellatio etiam ad pronurum, & vltra porrigenda est.

Vlpianus lib. 25.

Lex 38.

Ostentum Labco definit, esse omne contra naturam cuiusque rei genitum factūque. Duo genera sunt ostentorum: unum, quoties quid contra naturam nascitur, tribus manibus fortè aut pedibus, aut qua alia parte corporis, qua natura contraria est. Alterum cum quid prodigiosum videtur, quomodo Græci * φάσμα & vocant. * id est, prodigia.

Vlpianus lib. 25. ad edictum.

Lex 33.

Palam, est coram pluribus.

Paulus lib. 4. ad Senat.

Lex 168.

Pali, & pertica in numerum materia redigendi sunt, & ideo lignorum appellatione non continentur.

Ælius Gallus de verborum, quæ ad ius pertinent, significatione.

Lex 157.

Paries est, siue murus, siue maceria est. Item via est, siue semita, siue iter est.

Vlpianus lib. 6. Lex 26.

Partum non esse partem rei furtiva, Scevola libro 11. Questionum scribit.

Vlpianus lib. 27. ad edictum.

Lex 182.

Aliàs ista **P**aterfamilias peculium habere non potest,
lex inci- quemadmodum nec seruus bona.
pit, Liber.

Vlpianus lib. 63.

Lex 52.

Patroni appellatione & patrona contine-
tur.

Paulus lib. 10. Responso.

Lex 221.

Paulus respondit falsum tutorem eum verè
dici, qui tutor non est: siue habenti tutorem
datus est, siue non: sicut falsum est testamentum,
quod testamentum non est: & modius iniquus,
qui modius non est.

Paulus lib. 2. ad edictum.

Lex 4.

Anno de **P**ecunia appellatione rem significari Procu-
hic legè, lus ait.
Rei ap- Hermogen. lib. 2. iur. Epitom.
pellat.

Lex 122.

Pecunia nomine, non solum numerata pecu-
nia, sed omnes res tam soli, quam mobiles:
& tam corpora, quam iura continentur.

Vlpianus lib. 48. ad Senatusc.

Lex 178.

Pecunia verbum, non solum numeratam pe-
cuniam complectitur, verum etiam omnem
omnino pecuniam, hoc est omnia corpora. Nam
corpo

corpora quoque pecunia appellatione contineri nemo est, qui* ignoret. Hereditas nomen iuris * appro-
est, quod & accessionem, & decessionem in se re- bet.
cipit. Hereditas autem vel maximè fructibus
augetur. Actionis verbū & generale est & spe-
ciale. Nam actio dicitur omnis siue in personam,
siue in rem sit petitio. sed plerumque actiones
personales solemus dicere. Petitionis autem ver-
bo in rem actiones significari videntur. Persecu-
tionis verbo, extraordinarias persecutiones puto
contineri: ut puta fideicommissorum, & si qua
alia sunt qua non habent iuris ordinarij execu-
tionem. Hoc verbū, debuit, omnem omnino actio-
nem comprehendere intelligitur, siue civilis, siue
honoraria, siue fidei commissaria fuit persecutio.

Ulpianus.

Lex 66.

Penes te, amplius est, quàm apud te. Nam
apud te est, quod qualtiercumque à te tene-
tur: penes te est, quod quodammodo à te pos-
sidentur.

Pomponius lib. 16. Lex 171.

Peruenisse à te rectè dicitur, quod per te ad
alium peruenerit: ut in hereditate à liber-
to per patronum filium familias patri eius ado-
ptiuo acquisita, responsum est.

Caius lib. 6. ad leg. 12. Tabul.

Lex 137.

Plebs, est ceteri ciues sine senatoribus. De-
testatum, est cum testatione denuntiatum.

Pignus

* noxia.

*Pignus appellatum est à pugno: quia res qua pignori dantur, manu traduntur. Vnde etiam videri potest verum esse, quod quidam putant, pignus propriè rei mobilis constitui. * Noxa appellatione omne delictum continetur.*

Caius lib. 4.

Lex 12.

Plus est in restitutione, quàm in exhibitione. Nam exhibere, est præsentiam corporis præbere: restituere, est etiam possessorem facere, fructusque reddere: pleraque præterea restitutionis verbo continentur.

Ulpianus lib. 66.

Lex 59.

Portus, appellatus est conclusus locus, què importantur merces, & inde exportantur: eaque nihileminus statio est conclusa. atque munita. Inde angiportum dictum est.

Marcellus lib. 20. Digestorum.

Lex 95.

Potest reliquorum appellatio, & uniuersos significare.

Paulus lib. singul. ad legem
Fusiam Caniniam.

Lex 115.

Potestatis verbo plura significantur: in persona magistratum, imperium: in persona liberorum, patria potestas: in persona serui, dominium. At cum agimus de noxa deditioe, cum

20. quòd seruum non defendit, presentis corporis copiam facultatèmq; significamus. In lege Atiniana in potestatem domini rem furtiuam venisse videri, si eius vendicanda potestatem habuerit, Sabinus & Cassius aiunt.

Vlpianus lib. 1. de adult.

Lex 212.

Prauaricatores eos appellamus, qui causam aduersariis suis donant, & ex parte actoris in partem rei concedunt: à varicando enim prauaricatoros dicti sunt.

Idem lib. 8. ad edictum.

Lex 31.

Pratum est in quo ad fructum percipiendum falce duntaxat opus est: ex eo dictum quòd paratum sit ad fructum capiendum.

Paulus lib. 11.

Lex 15.

Priniceps bona concedendo, videtur etiam obligationes concedere.

Vlpianus lib. 54.

Lex. 46.

Pronunciatum & statutum idem dici potest: promiscuè enim & pronuntiasse, & statuisse solemus dicere eos, qui ius habent cognoscendi. Matrem familias accipere debemus eam qua nō inhonestè viuit. Matrē enim familias à ceteris fœminis mores discernunt atq; separāt. proinde nihil intererit nupta sit, an vidua, ingenua sit.

an libertina, nam neque nuptiæ, neque natales matrem familias faciunt, sed boni mores.

Paulus lib. 46. ad edictum.

Lex 195.

Pronuntiatio sermonis in sexu masculino ad utrumque sexum plerumque porrigitur. Familia appellatio qualiter accipiat, videamus, & quidem variè accepta est. Nam & in res, & in personas diducitur. In res, ut puta, in lege duodecim Tabularum, his verbis, Agnatus proximus familiam habeto. Ad personas autem refertur familiæ significatio, ita cum de patrono & liberto loquitur lex familiæ: * Ex ea, inquit, incipit familiæ. Et hinc de singularibus personis legem loqui constat. Familia appellatio refertur, & ad corporis cuiusdā significationē, quod aut iure proprio ipsorum, aut communi uniuersa cognitionis continetur. iure enim proprio familiam dicimus, plures personas, quæ sunt sub unius potestate, aut natura aut iure subiectæ: ut puta patrem familias, matrem familias, filium familias, filiam familias, qui quæ deinceps vicem eorum sequuntur: ut puta nepotes & neptēs, & deinceps. Pater autem familias appellatur, qui in domo dominiū habet: rectèque hoc nomine appellatur, quamuis filium non habeat, non enim solam personam eius, sed & ius demonstramus. Denique & pupillum patrem familias appellamus: Et cū pater familias moritur, quotquot capita ei subiecta

* In ea, inquit, familia.

Et si fuerunt, singulas familias incipiunt habere: singuli enim patrum familias nomen subeunt. Idemque euenit in eo, qui mancipatus est. Nam & hic sui iuris effectus, propriam familiam habet. cōmuni iure familiam dicimus omnium agnatorum. Nam et si patres familias mortuo, singuli singulas familias habent: tamen omnes, qui sub unius potestate fuerunt, recte eiusdem familia appellabuntur, qui ex eadem domo, & gente proditi sunt. Seruientium quoque solemus appellare familiam: ut in edicto Pratoris ostendimus sub titulo de furtis, ubi prator loquitur de familia publicanorum, sed ibi non omnes serui, sed corpus quoddam seruorum demonstratur eius rei causæ paratum, hoc est, vectigalis causa. Alia autem parte edicti omnes serui continentur, ut de hominibus coactis, & de bonorum raptorum. Item redhibitoria, scilicet, si deterior res reddatur emptoris opera, aut familia eius: & interdicto unde vi familia appellatio omnes seruos comprehendit: ed & filij continentur. Item appellatur familia plurium personarum, quæ ab eiusdem ultimi genitoris sanguine proficiuntur, sicuti decimus familiam iuliam, quasi à fonte quodam memoria. Mulier autem familia & caput est, & finis.

Ulpianus lib. 53.

Lex 42.

Probrum & opprobrium, idem est. Probra quædam natura turpia sunt, quædam ciuili-
ter,

cer, & quasi more ciuitatis, ut puta furiū, adulterium natura turpe est. Enimuerò tutela daminari, hoc non natura probrum est, sed more ciuitatis. Nec enim natura probrum est, quod potest etiam in hominem idoneum incidere.

Celsus lib. 12 Digestorum.

Lex 88.

Propemodum tantum quisque pecunia relinquit quantum ex bonis eius refici potest. Sic dicimus centum aureos eum habere, qui tantum in pradiis ceterisque similibus rebus habeat. Non idem est in fundo alieno legato: quanquam is fundus hereditaria pecunia comparari potest. Neque enim quisquam eum qui pecuniam numeratam habet, habere dicet, quicquid ex ea parari potest.

Iabolenus lib. 5. ex Plautio.

Lex 83.

Propriè bona dici non possunt, quae plus incommodi, quam commodi habent.

Ulpianus. lib. 17. ad edictum.

Lex 190.

Prouinciales eos accipere debemus, qui in prouincia domicilium habent, non eos qui ex prouincia oriundi sunt.

Paulus. lib. 6.

Lex 92.

Proximus est, quem nemo antecedit: supremus est, quem nemo sequitur.

Licin

Licinius Rufinus lib. 7. Regul. Lex 45.

Proximi appellatione etiam ille continetur, qui solus est.

Paulus libro 2. Epitom. Lex 104.

Pveri appellatio tres significationes habet: unam, cum omnes seruos pueros appellamus: alteram, cum puerum contrario nomine puella dicimus: tertiam, cum aetatem puerilem demonstramus.

Pomponius lib. singul. de tacitis fideicom.

Lex 139.

Pupillus est, qui cum impubes est, desit in patris potestate esse: aut morte, aut emancipatione. Seruorum appellatio ex eo fluxit, quod Imperatores nostri uedere captiuos, ac per hoc seruare, nec occidere solent. Incola est, qui in aliquam regionem domicilium suum contulit, quem Graci *πρόικοι* appellant. Nec tantum qui in oppido morantur, incola sunt, sed etiam qui in alicuius oppidi finibus ita agrum habent, ut intra eum se quasi in aliquam sedem recipiant. Munus publicum est officium privati hominis, ex quo commodum ad singulos, uniuersosque ciues, remque eorum imperio magistratus extraordinario peruenit. Aduena est, quem Graci *ἐπίκοι* appellant. Decuriones quidam dictos aiunt ex eo, quod initio cum colonia deducerentur, decima pars eorum, qui deducerentur consilij publici gratia, conscribi quare.

* id est, eum, qui nouas sedes in deducenda colonia

solita sit. Vrbs ab vruo appellata est. Vrurare, est aratro definire, & Varus ait vruum appellari curuaturam aratri: quod in vrbe condenda adhiberi solet. Oppidum ab ope dicitur, quod eius rei causa mania sint constituta. Territorium, est vniversitas agrorum intra fines cuiusque ciuitatis: quod ab eo dictum quidam aiunt, quod magistratus eius loci intra eos fines terrendi, id est, summouendi ius habent. Verbum suum ambiguum est, vtrum de toto, an de parte significet, & ideo qui iurat suum non esse, adiicere debet, neque sibi commune esse.

Vlpianus lib. 4. ad leg. Iul.

Lex 135.

* in-
qualem.

Quaret aliquis, si portentosum, vel monstrum, vel debile mulier ediderit, vel * qualem visu, vel vagitu nouum, non humana figura, sed alterius magis animalis, quàm hominis partum: an quia enixa est, prodesse ei debeat. Et magis est, ut hac quoque parentibus prosint. Nec enim est quod eis imputetur, quæ qualiter potuerunt, statutis obtemperauerunt: neque id quod fataliter accessit, matri damnum iniungere debet.

Iabolenus lib. 4. Epist.

Lex 115.

Questio est, fundus à possessione, vel agro vel pradio quid distet. Fundus est omne quicquid solo tenetur. Ager est species fundi qui ad vsum hominis comparatur. Possessio ab agro
iuris

& rerum signific. §1

iuris proprietate distat. Quicquid enim apprehendimus, cuius proprietas ad nos non pertinet, aut nec potest pertinere: hoc possessionem appellamus. Possessio ergo usus est: ager proprietas loci est. Pradium utriusque superscriptæ rei generale nomen est: nam & ager, & possessio, huius appellationis species sunt.

Ælius Gallus de verborum, quæ ad ius pertinent, significatione.

Lex 157.

Quantum ad iuris pertinet largam significationem, Paries est, &c.

Paulus lib. 4. Epist. Alpheui.

Lex 205.

Qui fundum vendidit, pomum recepit, nucas, & ficus, & uvas. Duntaxat duracinas albas, & purpureas, & quæ eiusdem generis essent: quas non vini causa haberemus, quas Græci * regiculus appellarent, receptas videri.

Herennius lib. 3. ad edictum.

Lex 147.

Qui in continentibus urbis nati sunt, Romani nati intelliguntur.

Paulus lib. 2. ad legem Iuliam Papiam.

Lex 129.

Qui mortui nascuntur, neque nati, neque procreati videntur, quia numquam liberi appellari potuerunt.

Quære hanc legem supra cod. l. paries.

* id est, edules, comestibiles.

Caius lib. 1. ad edictum Præc. vii. tit. Qui
neque sequantur, neque ducantur.

Lex 48.

Hanc le-
gem ha-
bes infrà
cod. 1. so-
lutum.

Qui neque sequantur, &c.

Idem lib. 3. ad leg. 12. Tabul.

Lex 136.

Qui venenum dicit, adiciere debet, bonum,
an malum sit. Nam & medicamenta ve-
nena sunt, quia eo nomine omne continetur,
quod adhibitum eius naturam, cui adhibi-
tum est, mutat: cum id, quod nos venenum
appellamus, Græci φάρμακον dicant. Apud illos
quoque tam medicamenta, quam ea, qua no-
cent, hoc nomine continentur. Vnde adiectione
alterius nominis distinctionem fieri, admonet
& nos summus apud eos Poëtarum Homerus,
sic dicens:

Τοῖα δὲ δὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα καὶ λείοντα,
Ἐὼ δὲ, τὰ δὲ Πολύδαμνα πόρε Θῶν· ἡ παρὰ γὰρ
Αἰγυπλίῃ τῇ πλεῖστὲ φέρει· ζείδ' αὖτε ἡ ἑρπύλη
φάρμακα ποικίλα καὶ ἰοδὼν καὶ μύσθον, ποικίλα δὲ
λυγρὰ. Hoc est,

Tyndarus hac habuit summo Ioue nata venena,
Que Polydamna dedit coniunx Aegyptia Thoni
Commoda, consultè medica còmposta sub arte:
Multa legens Pharia solers tollere venena,
Noxia permixtum carpens quòque commoda
multa.

Glandis appellatione omnis fructus conti-
netur,

netur, ut Labolenus ait, exemplo Graci sermonis, apud quos omnes arborum species * ἀνάγ- * id est, sua appellantur. fru&⁹ arborum.

Ulpianus libro 27. ad Senatuscons.

Lex 90.

Qui uti optima, maximaque sunt ades, tradit, non hoc dicit, servitutem illis deberi: sed illud solum, ipsas ades liberas esse: hoc est, nulli servire.

Paulus libro 58. Lex 57.

Quibus praecipua cura rerum incumbit: & qui magis, quam ceteri, diligentiam, & sollicitudinem rebus, quibus praesunt, debent, ij magistri appellantur, quinetiam & ipsi magistratus per derivationem à magistris cognominantur. Vnde etiam cuiuslibet disciplina praeceptores, magistros appellamus, à monendo, vel monstrando. Persequi videtur, & qui satis accepit.

Celsus libro 5. Digestorum.

Lex 86.

Quid aliud sunt iura praeiorum, quam pradia, qualiter se habentia: ut bonitas, salubritas, amplitudo?

Modestinus libro 7. Epist.

Lex 115.

Quisquis mihi alius filius, filiiue, haeres sit: his verbis Labeo ait non videri filiam contineri. Proculus contra. Mihi Labeo videtur

verborum figuram sequi: Proculus mentem testantis. Respondi: Non dubito, quin Labeonis sententia vera non sit.

Caius lib. 2. ad leg. 12. Tab.

Lex 234.

Quos nos hostes appellamus, eos veteres perduellos appellabant, per eam adiectionem indicantes, cum quibus bellum esset. Locuples est, qui satis & idoneè habet pro magnitudine rei quam actor restituendam esse petit. Verbum vivere, quidam putant ad cibum pertinere. Sed Offilius ad Atticum ait, his verbis & vestimenta, & stramenta contineri: sine his enim vivere neminem posse.

Paulus libro singul. ad Senatusconsultum Tertullianum.

Lex 231.

Quod dicimus eum qui nasci speratur, pro superstite esse: tunc verum est, cum de ipso iure queritur: aliis autem non prodest, nisi natus sit.

Paulus lib. 21.

Lex 25.

Recte dicimus eum fundum totum nostrum esse, etiam cuius ususfructus alienus est: quia ususfructus non dominij pars, sed servitus est, ut via, & iter. Nec falsò dicitur meum esse, cuius non potest ulla pars dici alterius esse: Hoc & Iulianus ait, & est verius. Quintus Mutius ait,

ait, partis appellatione rem pro indiuiso significari: nam quod pro diuiso nostrum sit, id non partem, sed totum esse. Seruius non ineleganter partis appellatione utrumque significari.

Idem libro 5. Lex 5.

Rei appellatio latior est, quam pecunia: quia etiam ea, quae extra computationem patrimonij nostri sunt, continet: cum pecunia significatio ad ea referatur, quae in patrimonio nostro sunt. Opere legato, vel conducto, his verbis significari Labeo ait id opus, quod Graci * δουλειαν, non * ἔργον vocant, id est, ex opere facto, corpus aliquod perfectum.

* id est, effectum.

Vlpianus libro 14.

* id est, opus.

Lex 23.

Rei appellatione & causa, & iura continentur.

Paulus libro 14.

Lex 35.

Restituere autem is intelligitur, qui simul & rem, & causam auctori reddit, quam is habiturus esset, si statim iudicij accepti tempore res ei reddita fuisset, id est, usucapionis causam, & fructuum.

Paulus ad dictum Aedil. curul.

Lex 75.

Restituere videtur is, qui restituit quod habiturus esset auctor, si controuersia ei facta non esset.

Paulus libro 1. ad edictum. Lex 53.

Sæpe ita comparatum est, ut coniuncta pro
disiunctis accipiantur, & disiuncta pro con-
iunctis: interdum & soluta pro separatis. Nam,
cùm dicitur apud veteres, agnatorum, gen-
tiliumque, pro separatione accipitur. At cùm
dicitur, super * pecunia, tutelæve sua, tutor
separatim sine pecunia dari non potest. Et cùm
dicimus, Quod dedi, aut donavi, utraque conti-
nemus: cùm verò dicimus, Quod eum dare
facere oportet, quodvis eorum sufficit probare.
Cùm verò dicit prator, Si donum, munus, operas
redemerit: si omnia imposita sunt, certum est
omnia redimenda esse. Ex re ergo pro coniunctis
habentur: & si quadam imposita sunt, cetera
non desiderabuntur. Item dubitatum est, illa
verba, ope, & consilio, quemadmodum accipien-
da sunt: utram ex sententia coniungentium,
an separantium. Sed verius est, quod & Labeo
ait, separatim accipienda, quia aliud factum
est eius, qui ope: aliud eius, qui consilio furtum
facit. Sic enim alij condici potest, alij non potest.
Et sanè, post veterum auctoritatem ad perven-
rum est, ut nemo ope videatur fecisse, nisi &
consilium malignum habuerit, nec cōsiliū ha-
buisse nocendi, nisi & factum sequutum fuerit.

Paulus libro 65. Lex 61.

Satisfactionis appellatione interdum etiam
repremissio continebitur, qua contentus fuit
is,

is, cui satisfactio debebatur.

Scauola libro 18. Digestorum.

Lex 138.

Scauola respondit: Semper * acceptum est, * rece-
ptum. Ut libertorum appellatione etiam ij conti-
neri intelligantur, qui eodem testamento, vel
posteriore loco manumitterentur: nisi manifestè
is, à quo peteretur, contra defuncti voluntatem
diceret peti.

Paulus libro 77. Lex 70.

Sciendum est, heredem etiam per multas
successiones accipi. Nam in paucis speciebus
heredis appellatio proximum continet, veluti
in substitutione impuberis. Quisquis mihi hares
erit, idem filio meo hares esto: ubi heredis hares
non continetur, quia incertus est. Item in lege
Ælia Sentia, filius hares proximus potest li-
bertum paternum ut ingratum accusare, non
etiam si heredi hares extiterit. Idem dicitur in
operarum exactione, ut filius hares exigere
possit, non ex successione effectus. Verba hæc, is
ad quem ea res pertinet, sic intelliguntur, ut
qui in vniuersum dominium, vel iure civili, vel
iure prætorio succedit, contineatur.

Modestinus libro 6. Pandect. Lex 109.

Sequester dicitur, apud quem plures eandem
rem, de qua controuersia est, deposuerunt:
dictus ab eo, quod occurrenti, aut quasi se-
quenti eos, qui contendunt, committitur.

Si ita à te stipulatus fuero, quanto minus
à Titio consequutus fuero, tantum dare
spondes? non solet dubitari, quin si nihil à
Titio fuero consequutus, totum debeas, quod
Titius debuerit.

Idem libro 2. ad leg. 12. Tabul.

Lex 233.

* aliàs
cauillat-
ur.

Si * calumniatur, & moretur, & frustretur:
Sinde & calumniatores appellati sunt, qui
per fraudem & frustrationem alios vexarent
litibus: inde & cauillatio dicta est. Post Ca-
lendas Ianuarias, die tertio pro salute Principis
vota suscipiuntur. Telum vulgo quidem id ap-
pellatur, quod ab arcu mittitur: sed nunc omne
significatur, quod mittitur manu. Itaque se-
quitur, ut lapis, & lignum, & ferrum hoc no-
mine contineatur: dictum ab eo, quod in lon-

* id est, ginguū mittatur, * δὲ τὸ πᾶν Græca voce figu-
ratur. Nam & hanc significationem inuenire
possumus & in Græco nomine: nam quod nos
quod est longè, telum appellamus, illi βέλτε * appellant, eoque
* id est, missile nomine vulgò quidem id significatur, quod ab
telum. arcu mittitur: sed non minus omne significa-
* id est, tur, quod mittitur manu, * δὲ τὸ βάλλειν: &
ab emit- id, quod ab arcu mittitur, apud Græcos quidem
tendo. proprio nomine * ῥέυσμα vocatur, apud nos
* id est, sagitta. autem communi nomine telum appellatur.

Procu

Proculus libro 6. Epistolarum.

Lex 26.

S1, cum fundum tibi darem, legem ita dixi, Vti optimus, maximusque est: & adieci, Ius fundi deterius factum non esse per dominum prestabitur, amplius eo prestabitur nihil. Etiam si prior pars, qua scriptum est, Vti optimus, maximusque est, liberum esse significat, eoque si posterior pars adiecta non esset, liberum prestare debere: tamen inferiore parte satis me liberatum puto; quod ad iura attinet, ne quid aliud prestare debeam, quam ius fundi per dominum deterius factum non esse.

Paulus libro 2. ad edictum Ædil. curul.

Lex 73.

Signatorius annulus, ornamenti appellatione non continetur.

* Caius libro 7.

Lex 30.

* Paulus.

Sylua cadua est, ut quidam putant, qua in hoc habetur, ut caderetur. Seruius eam esse, qua succisa, rursus ex stirpibus, aut radicibus renascatur. Stipula illecta, sunt spica in messe deiecta, nedum lecta: quas rustici, cum vacauerint, colligunt. Noualis est terra proscissa, qua anno cessat: quam Græci * νίαλον vocant. * id est Integra autem est, in quam nondum dominus noualem pascendi gratia pecus immisit. Glans caduca agrum. est, qua ex arbore cecidit. Pascua sylua est, qua pascuis pecudum destinata est.

Labeco

* id est, Labeo libro 4. * *ἡ δὲ ἀπόδειξις*, ex Pauli epistola.
 verissimi- Lex 244.
 lium.

Si qua poena est, multa est: si qua multa est, poena est. Paulus. Vtrumque eorum falsum est: namque harum rerum dissimilitudo ex hoc quoque apparet, quod de poena provocatio non est. Simulatque enim victus quis est, eius maleficy, cuius poena est statuta, statim ea debetur, at multa provocatio est: nec ante debetur, quam aut non est provocatum, aut provocator victus est: nec aliter, quam si is dixerit, cui dicere licet. Ex hoc quoque earum rerum dissimilitudo apparere poterit, quia certa poena singulorum peccatorum sunt multa contra: quia eius iudicis potestas est, quantum dicat: nisi cum lege constitutum est, quantam dicat.

Vlpianus libro 4. ad legem Iul. Papiam.

Lex 133.

Si quis sic dixerit, uti intra diem mortis eius aliquid fiat: ipse quoque dies, quo quis mortuus est, numeratur.

* Caius. * Vlpianus libro 9. ad edict. Lex 12.

Si cui ex empto, vel ex locato, vel ex alio ullo contractu debetur: sed & si ex delicto debeatur, mihi videtur posse creditoris loco accipi: quod si ex populari causa ante litis contestationem, recte dicetur creditoris loco non esse. Minus soluit, qui tardius soluit: nam & tempore minus soluitur.

Tercia

Terent. Clemens libro 2.

Lex 146.

Soceri, & socrus appellatione, avum quoque,
& aviam uxoris, vel mariti contineri re-
sponderetur.

Iabolenus lib. 15. Lex 114.

Solvendo esse nemo intelligitur, nisi qui so-
lidum potest solvere.

Ulpianus libro 45. Lex 176.

Solutionis verbo satisfactionem quoque om-
nem accipiendam placet. Solvere dicimus
eum, qui id facit, quod facere promissit.

Caius libro 1. ad edictum Prætor. urb. tit. Qui
neque sequantur, neque ducantur.

Lex 48.

Solutum non intelligimus eum, qui licet
vinculis leuatus sit, manibus tamen tenetur:
ac ne eum quidem intelligimus solutum, qui
sine vinculis in publico servatur.

Ulpianus ad legem Iul. Papiam. Lex 128.

Spadonum generalis appellatio est: quo no-
mine tam ij, qui natura spadones sunt, quam
thlibia, & thlasia, sed & si quod aliud genus
spadonum est, continetur.

Idem libro 2. de officio Procons.

Lex 100.

Speciosas personas accipere debemus claris-
simas personas utriusque sexus: item eorum,
qui ornamentis senatoriis utuntur.

Paulus

Lex 8.

Sponsio appellatur, non solum, qua per sponsi
interrogationem fit, sed omnis stipulatio pro-
missioque.

Pomponius lib. 12. epistolarum.

Lex 245.

Statura affixa basibus structilibus, aut tabulle
relicata catenis, aut erga parietem, affixa,
* Lych- aut similiter qua coherent lignis *, non sunt
nis, alias edium. Ornatus enim edium causa parantibus
tignis. non quo adespiciantur. Item Labeo ait, pra-
eterea quod in edibus interdum fieri solet,
edium est.

Paulus lib. 52.

Lex 39.

Subsignatum dicitur, quod ab aliquo subscri-
ptum est: nam veteres subsignationis verbo
pro adscriptione uti solebant. Bonum intelligitur
tur cuiusque, qua deducto ere alieno supersunt.
Attestari est etiam absenti denuntiare. Incertus
possessor est, quem ignoramus.

Vlpianus lib. 28. ad edictum.

Lex 183.

Adde l. **T**aberna appellatio declarat omne utile ad
tabernæ. habitandum edificium: nempe ex eo, quod
& l. in tabulis claudatur.
structari.

Paulus lib. 2. ad legem. Iuliam.

Lex 137.

TEr enixa videtur, etiam qua tergeminos peperit.

Caius lib. 17. ad edictum prouin.

Lex 62.

Tigni appellatione in lege duodecim Tabularum, omne genus materia, ex qua adificia constant, significatur.

Paulus lib. 5. Singul. de tacit. fideicom.

Lex 229.

TRansacta, finitave intelligere debemus, non solum de quibus controuersia fuerit, sed etiam que sine controuersia sunt possessa.

Adde l. ut sunt.

* Ulpianus lib. 6. ad leg. Iul. Papiam.

* Paulus.

Lex 142.

TRiplici modo coniunctos intelligimus. Aut enim re per se coniunctio contingit, aut re & verbis, aut verbis tantum. Nec dubium est, quin coniuncti sint, quos & nominum & rei complexus iungit, veluti, Titius & Mauius ex parte dimidia heredes sunt: vel Titius Mauius, que heredes sunt: vel ita, Titius cum Mauius ex parte dimidia heredes sunt. Videamus autem, ne etiam si hos articulos detrahas, & que, cum, interdum tamen coniunctos accipi oporteat: veluti, Lucius Titius, Publius Mauius heredes sunt ex parte dimidia: vel ita, Publius Mauius, Lucius Titius heredes sunt:

Serui

Sempronius ex parte dimidia hares esto : ut Titius & Mauius veniant in partem dimidiam, & re, & verbis coniuncti videantur. Lucius Titius ex parte dimidia hares esto : Seius ex parte, qua Lucium Titium heredem institui, hares esto. Sempronius ex parte dimidia hares esto. Iulianus dubitari posse ait, an tres semisses facti sint : an Titius in eundem semissem cum Caio Seio institutus est. Sed eo quod Sempronius quoque in parte dimidia scriptus est, verisimilius est in eundem semissem duos coactos, & coniunctim heredes scriptos esse.

Pomponius libro 30.

Lex 180.

T*ugurij appellatione omne adificium, quod rustica rei magis custodienda conuenit, quam quod urbanis adibus significatur. Offilius ait tugurium à * tegendo, tamquam tegurium * recto, tamquam esse dictum : ut toga, quod ea tegamur. Idem libro 5. ad Senatuscons.*

Lex 145.

V*enisse ad heredem nihil intelligitur, nisi deducto are alieno.*

Paulus libro 14. ad Plaut.

Lex 81.

V*erbum amplius ad eum quoque pertinet, cui nihil debetur : sicut ex contrario minus solutum videtur, etiamsi nihil esset exactum.*

Pom

& rerum signific. 65

Pomponius lib. 25. ad Quintum Mu.

Lex 123.

Verbum, erit, interdum etiam prateritum, nec solum futurum tempus demonstrat. quod est nobis necessarium scire, ut cum codicilli ita confirmati testamento fuerint. Quod in codicillis scriptum erit; utrumne futuri temporis demonstratio fiat, an etiam prateriti, si ante scriptos codicillos quis relinquat. Quod quidem ex voluntate scribentis interpretandum est. Quemadmodum autem hoc verbum; est, non solum presens, sed & prateritum tempus significat, ita & hoc verbum, erit, non solum futurum, sed interdum etiam prateritum tempus demonstrat. Nam cum dicimus, Lucius Titius solutus est ab obligatione, & prateritum, & presens tempus significamus: sicut hic, Lucius Titius obligatus est. Et idem erit, cum ita loquimur, Troia capta est, non enim ad presentis facti demonstrationem refertur sermo: sed ad prateritum.

Papianus lib. 30.

Lex 187.

Verbum exacta pecunia, non solum ad solutionem referendum est, verum etiam ad delegationem.

Vlpianus lib. 37. Quæst.

Lex 218.

Verbum, facere, omnem omnino faciendi causam complectitur, dandi, soluendi, numeran-

di, iudicandi, ambulandi.

Ulpianus lib. 1 ad edictum.

Lex 1.

Verbum hoc, si quis, tam masculos, quam
fœminas complectitur.

Pomponius lib. 39.

Lex 131.

Verbum illud, pertinere, latissimè patet:
nam & iis rebus petendis aptum est, quæ
dominii nostri sunt, & iis quas iure aliquo possi-
demus, quamvis nostri domini non sunt. Pertin-
nere ad nos etiam ea dicimus, quæ in nulla eo-
rum causa sunt, sed esse possunt.

Paulus lib. 4. ad edictum.

Lex 8.

Verbum, oportebit, tam præsens, quam fu-
turum tempus significat. actionis verbo
non continetur exceptio.

Paulus lib. 26.

Lex 37.

Verbum, oportere, non ad facultatem iu-
dicis pertinet, qui potest vel pluri, vel
minori is condemnare, sed ad veritatem re-
fertur.

Celsus lib. 20. Digestorum.

Lex 94.

Verbum, reddendi, quanquam significatum
habeat retro dandi, recipit tamen & per se
dandi significationem.

Ulpia

Vlpianus lib. 58.

Lex 43.

Verbo, *viētus*, continentur quæ cū & potui, cultuique corporis, quaque ad viuendum homini necessaria sunt. Vestem quoque viētus habere vicem Labeo ait.

Idem lib. 12.

Lex 20.

Verba, *contraxerunt*, *gesserunt*, non pertinent ad testandi ius.

Pomponius lib. 5.

Lex 20.

Verbis legis duodecim Tabularum his, *Vti quisque legasset, sua rei ius esto*, largissima potestas tributa videtur, & heredes instituendi, & legata, & libertates dandi, tutelas quoque constituendi: sed interpretatione coangustatum est, vel legum auctoritate, vel iura constituentium.

Vlpianus lib. 1. ad legem Æliam Sentiam.

Lex 216.

Verum est eum, qui in carcere clausus est, non videri neque vinctum, neque in vinculis esse, nisi corpori eius vincula sint adhibita.

Paulus lib. 2. Manualium.

Lex 118.

Vestis appellatione tam virilis, quam muliebris, & scenica, etiamsi tragica, aut citharædica sit, continetur.

* Vlpia-
nus.

Lex 205.

Vinaria vasa propriè vasa torcularia esse placet: dolia autem & serias tandiu in ea causa esse, quandiu vinum haberent: cum sine vino esse cœperint, desinere in eo numero esse, quoniam ad alium usum transferri possunt: veluti si frumentum in his addatur, eandem causam amphorarum esse, ut cum vinum habeant, tunc in vasis vinariis cum inanes sint, tunc extra numerum vinariorum sint, quia aliud in his condi possit.

Venuleius lib. 10. Stipul.

Lex 223.

Vinculorum appellatione, vel priuata, vel publica vincula significantur, custodia vero tantum publica custodia.

Vlpianus lib. 8. Lex 145.

Vrilis appellatione, interdum etiam totam hereditatem contineri dicendum est.

Pomponius lib. 6.

Lex 166.

Vrbana familia, & rustica, non loco, sed genere distinguitur. Potest enim aliquis dispensator non esse ex urbanorum seruorum numero: veluti is, qui rusticarum rerum rationes dispenses, ibique habitet: & non multum abest à villico. Infularius autem urbanorum numero est. Videndum tamen est, ipse dominus quorum loco quem-
que

que habuerit : quod ex numero familia , & vicariis apparebit. Pernoctare, extra urbem intelligendus est , qui nulla parte noctis in urbe est : per , enim totam noctem significat.

Vlpianus lib. 2. de omnibus
tribunalibus.

Lex 198.

VRbana pradia, omnia adificia accipimus non solum ea , qua sunt in oppidis : sed & si forte stabula sunt , vel alia meritoria in villis, & in vicis, vel pratoria voluptati tantum deseruientia : quia urbanum pradium non locus facit , sed materia. Proinde hortos quoque , si qui sunt in adificiis constituti, dicendum est urbanorum appellatione contineri. Planè si plurius horti in reditu sunt , vinearii fortè vel etiam holitorij , magis hac non sunt urbana.

Paulus lib. 1. ad edictum,

Lex 2.

VRbis appellatio, muris : Roma autem continetibus adificiis finitur : quod latius patet. Cuiusque diei maior pars est horarum.

Pomponius lib. 6.

Lex 121.

VSura pecunia quam percipimus , in fructu non est, quia non ex ipso corpore, sed ex alia causa est, id est noua obligatione.

Lex 87.

* Alpheus ait urbem esse Romam, quæ muro cingitur. **VT** Alphenus * ait, *Vrbs est Roma, qua muro cingitur. Roma est etiam quantum continentia adificia essent. Nam Romam non muro tenuis existimari, ex consuetudine quotidiana posse intelligi, cum diceremus Romam nos ire, etiamsi extra urbem habitarem.*

Caius lib. singul. Senatusconsult. Orficiani.

Lex 230.

Adde leg. **VT** sunt iudicio terminata, transactione composita, longioris temporis silentio finita.

DE

DE REGVLIS IVRIS.

TITVLVS XVII.

Libri L. Pandectarum, per
ordinem Alphabeti.

Vlpianus. Lex 183.

ABSENTIA eius, qui Reipublica causa
abest, neque ei, neque alij damnosa
esse debet.

Papinianus. Lex 88.

Actus legitimi, qui non recipiunt diem, vel
conditionem: veluti emancipatio, accepti-
latio, hereditatis aditio, serui optio, datio tutoris,
in totū vitiantur per temporis, vel cōditionis ad-
iectionem. Nonnunquā tamen actus suprascripti
tacitè recipiūt, quā apertè comprehensa vitium
afferūt. Nam si acceptum feratur ei, qui sub con-
ditione promisit: ita demū egisse aliquid accepti-
latio intelligitur, si obligationis conditio exti-
terit. Quod si verbis nominatim acceptilationis

comprehendatur, nullius momenti faciet actum.

Ulpianus. Lex 199.

AD ea, quæ non habent atrocitatem facinoris, vel sceleris, in his ignoscitur seruus: si vel dominis, vel iis qui vice dominorum sunt, veluti tutoribus & curatoribus, obtemperauerit. Semper qui dolo fecit, quo minus haberet: pro eo est habendus ac si haberet. In contractibus successores ex dolo eorum quibus successerunt, non tantum in id quod * ad eos peruenit, verum etiam in solidum tenentur: hoc est *, ut unusquisque pro ea parte qua heres est *, conveniatur.

* Alij nō habent hæres particulas, ad eos: vt, conueniatur.

Idem. Lex 121.

Aliud est vendere, aliud est vendenti consentire. Refertur ad uniuersos quod publice fit per maiorem partem. Absurdum est plus iuris habere eum cui legatus sit fundus, quam heredem, aut ipsum testatorem, si uiueret.

Paulus. Lex 40.

Alterius circumuentio, alij non præbet actionem.

Caius. Lex. 58.

Bona fides non patitur, ut bis idem exigatur.

Paulus. Lex 179.

Bona fides tantum possidenti præstat, quantum veritas quoties lex impedimento nō est.

Ulpianus. Lex 129.

Capienda occasio est, qua præbet benignius respensum. Quod factum est, cum in obscuro sit

no fit, ex affectione cuiusque capit interpretationem.

Idem. Lex 148.

Consilij non fraudulenti nulla obligatio est. Caterum si dolus & calliditas intercesserit, de dolo actio competit. Socij mei socius, meus socius non est.

Idem. Lex 24.

Contractus quidam dolum malum duntaxat recipiunt: quidam & dolum & culpā. Dolum tantum, depositum & precarium, dolum & culpam, mandatum, commodatum, venditum, pignori acceptum, locatum: item datis dotio tutela, negotia gesta. In his quidem & diligentia. Sed & societas, & rerum communio, & dolum, & culpam recipit. Sed hac ita, nisi si quid nominatim conuenit, vel plus vel minus in singulis contractibus. nam hoc seruabitur, quod initio conuenit, legem enim contractui dedit, excepto eo, quod Celsus putat non valere, si conuenerit ne dolus praestetur. Hoc enim bonae fidei iudicio contrarium est: & ita utimur, animalium vero casus, mortisque, quae sine culpa accidunt: fugae seruorum, qui custodiri non solent. rapina, tumultus, incendia, aquarum magnitudines, impetus praedonum à nullo praestantur.

Caius. Lex 119.

Creditor qui permittit rem venire, pignus dimittit.

Paulus. Lex 190.

Cuius effectus omnibus prodest, eius & partes ad omnes pertinent.

Paulus. Lex 54.

Cuius per errorem dati repetitio est, eius consultò dati donatio est.

Ulpianus Lex 124.

Cuius est donandi, eiusdem & vendendi, & concedendi ius est.

Idem. Lex 37.

Culpa caret, qui scit, sed prohibere non potest.

Pomponius. Lex 51.

Culpa est immiscere se rei ad se non pertinenti.

Paulus. Lex 85.

Cum amplius solutum est, quàm debebatur: cuius pars non inuenitur, quæ repeti possit, totum esse indebitum intelligitur, manente pristina obligatione. Is natura debet, quem iure gentium dare oportet, cuius fidem secuti sumus.

Ulpianus. Lex 196.

Cum par delictum est duorum, semper oneratur petitor, & melior habetur possessoris causa: sicut fit, cum de dolo excipitur petitoris,

* aliàs aut neque enim datur talis replicatio petitori. * Si si rei, vel, non rei quoque in ea re dolo actum sit. Ille debet aut si non permitti pœnam petere, qui in ipsam nō incidit.
rei.

Paulus

Paulus. Lex 170.

Cum Prator in heredem dat actionem, quatenus ad eum peruenit: sufficit si vel momento ad eum peruenit, ex dolo defuncti.

Idem. Lex 139.

Cum principalis causa non consistit, plerumque nec ea quidem, qua sequuntur locum habet.

Ulpianus. Lex 126.

Cum quis possit alienare, poterit et consentire alienationi. Cui autem donare non conceditur, probandum erit, nec si donationis causa consenserit, ratam eius voluntatem habendam.

Caius. Lex 108.

Cum seruis nulla actio est.

Paulus. Lex 17.

Cum tempus in testamento adicitur, credendum est pro herede adiectum, nisi alia mens fuerit testatoris: sicut in stipulationibus, promissoris gratia tempus adicitur.

Ulpianus. Lex 209.

Divus Pius rescripsit, eos qui ex liberalitate sua conveniuntur, in id quod facere possunt condemnandos.

Idem. Lex 62.

Donum suum reficere unicuique licet, dum non officiat invito alteri, in quo ius non habet.

Papinianus. Lex 83.

Donari videtur quod nullo iure cogente conceditur.

Iulia

* id est,
commen-
tum ca-
uillato-
rium.

EA est natura cauillationis, quam Græci *ἐπιμύχας* appellant, ut ab euidenter veris per breuissimas mutationes disputatio ad ea, quæ euidenter falsa sunt perducatur.

Vlpianus. Lex 178.

EA quæ ad dandum impossibilia sunt, vel quæ in rerum natura non sunt, pro non adiectis habentur.

Iulianus. Lex 55.

EA quæ raro accidunt, non temere in agendis negotiis computantur

Marcellus. Lex 153.

EA quæ in partes diuidi non possunt, solida à singulis hæredibus debentur. In re dubia benigniorem interpretationem sequi, non minus iustius est, quàm tutius.

Hermogenes Lex 98.

EA sola deportationis sententia aufert, quæ ad fiscum perueniunt.

Paulus. Lex 3.

Eius est nolle, qui potest & velle.

Marcellus. Lex 144.

ET si nihil facile mutandum est ex solemnibus, tamen ubi æquitas euidens exposcit, subueniendum est.

Vlpianus. Lex 59.

EX pœnalibus causis non solet actio in patrem de peculio dari.

Idem

ex Digestis.

77

Idem. Lex 192.

EX qua persona quis lucrum capit, eius factum prestare debet.

Modestinus. Lex 140.

EXpressa nocent, non expressa non nocent.

Ulpianus. Lex 132.

FActum à iudice, quod ad officium eius non pertinet, ratum non est.

Paulus. Lex 197.

FActum cuique suum, non aduersario suo nocere debet. Non videtur vim facere, qui iure suo utitur, & ordinaria actione experitur. In pœnalibus causis benignius interpretandum est.

Caius. Lex 158.

FAuorabiliore res potius, quàm actores habentur.

Paulus. Lex 109.

FErè in omnibus pœnalibus iudiciis, & atati & imprudentia succurritur.

Paulus. Lex 196.

FErè quibuscunque modis obligamur, iisdem in contrarium actis liberamur, quum quibus modis adquirimus, iisdem in contrarium actis amittamus. Ut igitur nulla possessio acquiri nisi animo & corpore potest: ita nulla amittitur, nisi in qua utrunque in contrarium actum est.

Metianus. Lex 19.

Filius familias neque retinere, neque recuperare, neque adipisci possessionem rei peculia-

ris

ris videtur.

Vlpianus.

Lex 2.

FOemina ab omnibus officiis civilibus vel publicis remota sunt, & ideo nec iudices esse possunt, nec magistratum gerere, nec postulare, nec pro alio intervenire, nec ^{* curato-} procuratores ^{res.} existere. Item impuberes omnibus officiis civilibus debent abstinere.

Papinianus.

Lex 80.

FRaudis interpretatio semper in iure civili non ex euentu duntaxat, sed ex consilio ^{* deside-} quo- ^{ratur.} que ^{* consideratur.}

Iulolenus.

Lex 72.

Fructus rei est, vel pignori dare licere.

Pomponius.

Lex 41.

Frioli, vel etus cui bonis interdicatur, nulla voluntas est.

Papinianus.

Lex 79.

Generaliter cum de fraude disputatur, non quid habeat actor, sed quid per aduersarium habere non potuit, considerandum est.

Vlpianus.

Lex 60.

Hæredem eiusdem potestatis iuris quo esse, cuius fuit defunctus, constat.

Iulianus.

Lex 63.

Hæreditas nihil aliud est, quam successio in uniuersum ius, quod defunctus habuit tempore mortis.

Vlpianus.

Ulpianus. Lex 195.

HOciure utimur, ut quicquid omnino per
 vim fiat: aut in vis publica, aut privata
 crimen incidat. Deiecit & qui vel iussit, vel
 mandauit, vel ratum habuit. Rati enim habitio
 mandato cōmparatur. In contractibus, in quibus
 doli præstatio vel bona fides inest, hæres in soli-
 dum tenetur.

Pomponius. Lex 11.

ID quod nostrum est sine facto nostro, ad alium
 transferri non potest.

Paulus. Lex 16.

IMaginaria venditio non est pretio accedente.

Caius. Lex 174.

Imperticia culpa annumeratur.

Marcellus. Lex 145.

Impossibile nulla obligatio est.

Metianus. Lex 97.

IN ambiguis orationibus maximè sententia
 spectanda eius est, qui eas protulisset..

Paulus. Lex 86.

IN ambiguis pro dotibus respondere melius est.
 Non est nouum, ut qua semel utiliter con-
 stituta sunt durent: licet ille casus extiterit, à
 quo initium capere non potuerunt. Quoties
 æquitatem desiderij naturalis ratio, aut dubi-
 tatio iuris moratur, iustis decretis res tempe-
 randa est.

Vlpia

IN condemnatione personarum quæ in id quod
facere possunt damnantur, non totum quod
habent, extorquendum est: sed & ipsarum ra-
tio habenda est, ne egeant. Cùm verbum resti-
tuas, in lege inuenitur: etsi non specialiter de
fructibus additum est, tamen etiam fructus
sunt restituendi. Vnicuique sua mora nocet: quod
& in duobus reis promittendi observatur. Volo
facit qui petit quod restituendum est.

Idem. Lex 135.

IN contrahenda venditione, ambiguum pa-
ctum contra venditorem interpretandum est.
Ambigua autem intentio ita accipienda est, ut
res salva auctori sit.

Paulus. Lex 91.

IN eo quod plus sit, semper inest minus. Nemo
alienæ rei expromissor idoneus videtur, nisi
cum satisfactione. Pupillus pati posse non intelli-
gitur. Vbi verba coniuncta non sunt, sufficit al-
terutrum esse factum. Mulieribus tunc succur-
rendum est, cum defraudantur: non ut facilius
calumnientur.

Pomponius. Lex 34.

IN eo, quod velis qui petit, vel is à quo pe-
titur, * *lucris petiturus est, durior causa est*
petitoris.

* *lucris*
causa fa-
citurus est.

Ulpia

Ulpianus. Lex 122.

IN iure civili receptum est, quoties per eum, cuius interest* conditionem non impleri fiat* condi-
 quominus impleatur, perinde haberi, ac si im- tionem
 pleta conditio fuisset: quod ad libertates, & impleri,
 legata, & ad heredum institutiones perducitur. Quibus exemplis stipulationes quoque non fiat.
 committuntur, cum per promissorem factum
 esset, quominus stipulator conditioni pareret.

Paulus. Lex 5.

IN negotiis contrahendis alia causa habita
 est furiosorum, alia eorum, qui fari possunt,
 quamvis actum rei non intelligant. Nam fu-
 riosus nullum negotium contrahere potest, pu-
 pillus omnia negotia tutore auctore agere
 potest.

Ulpianus. Lex 140.

IN obscura voluntate manumittentis fau-
 dum est libertati.

Paulus. Lex 115.

IN obscuris inspicere solet, quod verisimilius est,
 aut quod plerumque fieri solet.

Idem. Lex 69.

IN omnibus causis id observatur, ut ubi per-
 sona conditio locum facit beneficio: ibi defi-
 ciente ea, beneficium quoque deficiat: ubi verè
 genus actionis id desiderat, ibi (ad quemvis
 persecutio eius deuenit) non deficiat ratio
 auxilij.

Pomponius. Lex 40.

* in quo
per alium
mora est,
quom.&c.

IN omnibus causis pro facto accipitur id, * in quo quis alium perhorrescit, quominus fiat.

Idem. Lex 14.

IN omnibus obligationibus, in quibus dies non apponitur, presenti die debetur.

Ulpianus. Lex 136.

IN omnibus officiis, quæ fieri per liberas personas leges desiderant, seruus interuenire non potest. Non deo melioris conditionis esse, quam autor meus, à quo ius in me transit.

Paulus. Lex 91.

IN omnibus quidem, maximè tamen in iure, æquitas spectanda est.

Paulus. Lex 131.

IN pari causa possessor potior haberi debet: Iij, qui in uniuersum ius succedunt, hæredum loco habentur.

Ulpianus. Lex 23.

IN personam seruilem nulla cadit obligatio. Generaliter probandum est, ubicumque in bona fidei iudiciis confertur in arbitrium domini, vel procuratoris eius conditio, pro boni viri arbitrio hoc habendum esse.

Paulus. Lex 12.

IN testamentis plenius voluntates testantium interpretamur.

Papinianus. Lex 7.

IN toto iure generi per speciem derogatur:
 & illud potissimum habetur, quod ad speciem directum est.

I Caius. Lex 114.
 IN toto & pars continetur.

Papinianus. Lex 77.

IN totum omnia, qua animi destinatione agenda sunt, nonnisi vera, & certa scientia perfici possunt.

Ulpianus. Lex 198.

INuitus nemo cogitur defendere. Cui damus actionem, eidem exceptionem competere multo magis, qui dixerit. Cum quis in alicuius locum successerit, non est æquum ei nocere hoc, quod aduersus eum non nocuit, in cuius locum successerit. Plerumque emptoris eadem causa debet esse circa petendum, ac defendendum, qua fuit auctoris. Quod cuique pro eo præstatur, inuito non tribuitur.

I Paulus. Lex 70.
 INuito beneficium non datur.

Ulpianus. Lex 130.

IS damnum dat, qui iubet dare. Eius verò in nulla culpa est, cui parere necesse sit. Quod pendet, non est pro eo, quasi sit.

Pomponius. Lex 8.

IVra sanguinis nullo iure civili dirimi possunt.

Ulpianus. Lex 206.

In re natura aquum est, neminem cum alterius detrimento, & iniuria fieri locupletiores.

Pomponius. Lex 7.

Ius nostrum non patitur eundem in paganis & testato, & intestato decessisse: earumque rerum naturaliter inter se pugna est, testat⁹, & intestat⁹.

Paulus. Lex 107.

Libertas inestimabilis res est.

Caius. Lex 16.

Libertas omnibus rebus fauerabilior est.

Ulpianus. Lex 66.

Marcellus ait, desinit debitor esse is, qui naactus est exceptionem iustam, nec ab aequitate naturali abhorrentem.

Caius. Lex 175.

Melior conditio nostra per seruos fieri potest, deterior fieri non potest.

Pomponius. Lex 205.

Minus est actionem habere, quam rem.

Paulus. Lex 28.

Nec ex Pratorio, nec ex solenni iure, priuatorum conuentione quidquam immutandum est: quamuis obligationum causa pactioe possint mutari, & ipso iure, & per pacti conuentionem exceptionem: quia actionum modus vel lege, vel per Praetorem introductus, priuatorum pactioe non infirmatur, nisi tunc, cum inchoatur * pactio inter eos conuenit.

* Actio,
vel pactio
ante.

Vlpianus. Lex 166.

Nemo alieno nomine agere potest. Temporaria permutatio ius prouinciae non innovat.

Paulus. Lex 194.

Nemo damnum facit, nisi qui id facit, quod facere ius non habet.

N Idem. Lex 103.

Nemo de domo sua * inuitus extrahi debet. * vacat inuitus.

Vlpianus. Lex 96.

Nemo dubitat soluendo videri eum, qui defenditur.

Paulus. Lex 88.

Nemo enim persequendo deteriorem causam, sed meliorem facit. Denique post litem contestatam heredi quoque prospicitur, & haeres tenetur ex omnibus causis.

Vlpianus. Lex 44.

Nemo ex iis, qui negant se debere, prohibetur etiam alia defensione uti, nisi lex impediatur. Quoties concurrunt plures actiones eiusdem rei nomine, unam tantum quis experiri debet.

Idem. Lex 131.

Nemo ideo obligatur, quia recepturus est ab alio quod praestiterit.

Paulus. Lex 163.

Nemo plus commodi heredi suo relinquit, quam ipse habuit.

Ulpianus. Lex 55.

Nemo plus iuris ad alium transferre potest, quàm ipse habet.

Idem. Lex 55.

Nemo potest gladij potestatem sibi datam, vel cuiuslibet alterius coërtionis ad alium transferre.

Papinianus.

Lex 76.

Nemo potest mutare consilium suum in alterius iniuriam.

Ulpianus. Lex 169.

Nemo prado est, qui pretium numeravit. Locupletior non est factus, qui liberum adquisierit. Cùm de lucro duorum quaritur, melior est causa possidentis.

Idem. Lex 188.

* con-
demnare
potest, ab-
soluere
non po-
test.

Nemo, qui * condemnare non potest, absolovere potest.

Idem. Lex 38.

Nemo videtur fraudare eos, qui sciunt, & consentiunt.

Iabolenus. Lex 159.

Neque in interdicto, neque in ceteris causis pupillo nocere oportet dolum tutoris, siue soluendo est, siue non est.

Ulpianus. Lex 46.

Neque pignus, neque depositum, neque precarium, neque emptio, neque locatio sua
rei

rei consistere potest. Priuatorum conuentio iuri publico non derogat.

Celsus. Lex 152.

Neratius consultus, an quod beneficium dare se quasi uiuenti Caesar rescripserat, iam defuncto dedisse existimaretur: respondit: non uideri sibi Principem, quod ei, quem uiuere existimabat, concessisset, defuncto concessisset: quem tamen modum esse beneficii sui uelle: ipsius * existimationem esso.

* estimationem.

Vlpianus. Lex 117.

Nihil consensui tam contrarium est, qui & bona fidei iudicia sustinet, quam vis, atque metus, quem comprobare contra bonos mores est. Non capitur, qui ius publicum sequitur. Non videntur consentire, qui errant.

Paulus. Lex 172.

Nihil dolo creditor facit, qui suum recipit. * Cum principalis causa non consistit, nec * aliis, ea quidem, quae sequuntur, locum habent. hac sciunt.

Idem. Lex 113.

Nihil interest, ipso iure quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur.

Celsus. Lex 147.

Nihil peti potest ante id tempus, quo per rerum naturam persolui possit: & cum soluendi tempus obligationi additur, nisi eo praterito, peti non potest.

Ulpianus. Lex 36.

Nihil tam naturale est, quàm eodem genere quodque dissolvere, quo colligatum est: ideòque verborum obligatio verbis tollitur, nudi consensus obligatio contrario consensu dissolvitur.

Idem. Lex 162.

Non alienat, qui dumtaxat omittit possessionem.

Idem. Lex 22.

Non debet actori licere quod reo non permittitur. In re obscura melius est favere repetitioni, quàm aduentitio lucro.

Papinianus. Lex 75.

Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.

Ulpianus. Lex 22.

Non debet cui quod plus est, licet quod minus est non licere.

Idem. Lex 137.

Non est singulis concedendum, quod per magistratum publicè possit fieri, ne occasio sit maioris tumultus faciendi. Infinita astrictio est libertatis, & necessitudinis.

Idem. Lex 177.

Non fraudantur creditores, cum quid non adquiritur à debitore, sed cum quid de bonis diminuitur. Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest.

Paulus. Lex 108.

Non omne, quod licet, honestum est. In stipulationibus id tempus spectatur, quo contrahimus.

Iabolenus. Lex 260.

Non potest dolo cavere, qui imperio magistratus non obtemperat.

Paulus. Lex 208.

Non potest videri defuisse habere, qui nunquam habuit.

Venuleius. Lex 100.

Non potest videri improbus, qui ignorat quantum solvere debeat.

Paulus. Lex 87.

Non solet deterior conditio fieri eorum, qui litem contestati sunt, quam si non essent, sed plerumque melior.

Connecte
hic le-
gem, Ne-
mo enim.
suprà.

Non solent qua abundant vitare scripturas.

Idem. Lex 13.

Non videtur cœpisse, qui per exceptionem remouetur à petitione.

Idem. Lex 53.

Non videtur defendere non tantum qui latitat, sed & is, qui præsens negat se defendere, aut non vult suscipere actiones.

Caius. Lex 52.

Non videtur quisquam id capere, quod ei necesse est alij restituere.

Papinianus. Lex 74.

Non videtur rem amittere, cuius propria non fuit.

Ulpianus. Lex 128.

Non videntur data, qua eo tempore, quo dantur, accipientis non fiunt. Qui iussu iudicis aliquid facit, non videtur dolo malo facere, quia parere necesse habet.

Paulus. Lex 120.

Non ut ex pluribus causis deberi nobis idem potest, ita ex pluribus causis idem potest & nostrum esse.

Ulpianus. Lex 6.

Non vult haeres esse, qui ad alium transferri voluit hereditatem.

Scauola. Lex 99.

Nulla intelligitur mora ibi fieri, ubi nulla petitio est.

Idem. Lex 56.

Nullus videtur dolo facere, qui suo iure utitur.

Paulus. Lex 110.

Nullum crimen patitur is, qui non prohibet, cum prohibere non potest.

Ulpianus. Lex 173.

Nunquam actiones praesertim poenales, de eadem re concurrentes, alia aliam consumit.

Nuptias non concubitus, sed consensus facit.

Caius.

Caius. Lex 182.

Omnes actiones, qua morte, aut tempore pereunt, semel incluse iudicio, salva permanent. Non videtur perfectè cuiusque id esse, * quod ex causa auferri potest.

* quod ei
casu.

Celsus. Lex 154.

Omnia ferè iura heredum perinde habentur, ac si continuò sub tempore mortis heredes extitissent.

Ulpianus. Lex 201.

Omnia, qua ex testamento proficiuntur, ita statum euentus capiunt, si initium quidem sine vitio ceperint.

Caius. Lex 101.

Omnia, qua iure contrahuntur, contrario iure pereunt.

Iabolenus. Lex 73.

Omnia quaecumque causa cognitionem desiderant, per libellum expediri non possunt.

Ulpianus. Lex 202.

Omnis definitio in iure civili periculosa est: rarum est enim, ut subverti possit.

Paulus. Lex 181.

Omnis hereditas, quamvis postea adeatur, tamen cum tempore mortis continuatur. Nunquam ex postfacto crescit prateriti delicti aestimatio.

Ulpianus. Lex 193.

Prem esse conditionem oportet eius, qui quid possideat, vel habeat; atque eius, cuius

dolo malo factum sit, quominus possideret, vel haberet.

Idem. Lex 205.

Plerumque fit, ut etiam ea, quae à nobis possunt abire, perinde in eo statu sint, atque si non essent eius conditionis, ut abire possint: & ideo quod fisco obligamus, & vendicare interdum, & alienare, & servitutem praedii imponere possumus.

Pomponius. Lex 28.

Plus cautionis est in rem, quam in personam.

Paulus. Lex 125.

POenalia iudicia semel accepta in haeredes transmitti possunt.

Paulus. Lex 113.

PRator bonorum possessorem haeredis loco in omni causa habet.

Modestinus. Lex 157.

Priuilegia quaedam causa sunt, quaedam personae: & ideo quidem ad haeredes transmittuntur, quae causa sunt: quae persona sunt, ad haeredes non transeunt.

Celsus. Lex 150.

Pupillus nec velle, nec nolle in ea aetate, nisi apposita tutoris auctoritate, creditur: nam quod animi iudicio fit, in eo tutoris auctoritas necessaria est.

Caius.

Caius. Lex 112.

Pupillum, qui proximus pubertati sit, capacem esse & furandi, & iniuria faciendæ constat. In hæredes non solent actiones transire, quæ pœnales sunt ex maleficio: veluti furti, damni, iniuria, vi bonorum raptorum.

Licinius. Lex 210.

Quæ ab initio inutilis fuit institutio, temporis tractu conualescere non potest.

Papinianus. Lex 82.

Quæ dubitationis tollenda causa contractibus inferuntur, ius commune non ledunt.

Pomponius. Lex 18.

Quæ legata mortuis nobis ad * hæredes nostros transeunt, eorum commodum per nos iis, quorum in potestate sumus, eodem casu acquirimus; aliter atque, * cum stipulati sumus. Nam & sub conditione stipulantes, omnimodò eis acquirimus, etiamsi * liberati nobis præstita à dominis, conditio existat.

* hæreditatem nostram.
* quod.

Paulus. Lex 123.

Quæ propter necessitatem recepta sunt, non debent in argumentum trahi.

Idem. Lex 90.

Quamdiu possit valere testamentum, tamdiu legitimus hæres non admittitur.

Idem. Lex 15.

Quatenus cuiusque intersit, in factis, non iure consistit.

Idem.

Idem. Lex 15.

Qui actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere videtur.

Ulpianus. Lex 180.

Qui autem iudice comparauit, bona fidei possessor est.

Idem. Lex 20.

Qui cum alio contrahit, vel est, vel esse debet non ignarus conditionis eius: heredi autem hoc imputari non potest, cum non sponte cum legatariis contrahat. Non solet doli exceptio nocere iis, quibus voluntas testatoris non refragatur.

Paulus. Lex 174.

Qui dolo desierit possidere, pro possidente damnatur: quia pro possessore dolus est.

Caius. Lex 43.

Qui in alterius locum succedunt, iustam habent causam ignorantia, an id, quod deberetur, peteretur. Fideiussores quoque, non minus quam heredes, iustam ignorantiam possunt allegare. Hac ita de herede dicta sunt, si cum eo agatur, non etiam si agat. Nam plane qui agit, certus esse debet, quam sit in potestate eius, quando velit experiri: & ante debet rem diligenter explorare, & tunc ad agendum procedere.

Ulpianus. Lex 138.

* In dolo esse.

Qui in ius, dominiūve alterius succedit, iure eius uti debet. Nemo videtur * dolo facere

acere, qui ignorat causam, cur nō debeat petere.
f. Idem. Lex 161.

Qui in seruitute est, usufructu non potest:
nam cum possideatur, possidere non vi-
detur.

Paulus. Lex 163.

Qui non facit quod facere debet, videtur
facere aduersus ea, quae non facit: at qui
facit quod facere non debet, non videtur facere
id, quod facere iussus est.

Modestinus. Lex 155.

Qui per * successionem quamvis longissi- * cessio-
mam defuncto heredes extiterint, non mi- nem.
nus heredes intelliguntur, quam qui princi-
paliter heredes extiterint.

Vlpianus. Lex 135.

Qui potest facere, ut possit conditioni pa-
rere, iam posse videtur. Quod quis si velit,
habere non potest, id repudiare non potest.

Idem. Lex 26.

Qui potest inuitis aliquibus alienare, mul-
to magis & ignerantibus, & absentibus
potest.

Paulus. Lex 127.

Qui rem alienam defendit, nunquam lo-
cuples habetur.

Iulianus. Lex 64.

Qui sine dolo malo ad iudicium provocat,
non videtur moram facere.

Paulus.

Paulus. Lex 185.

Qui tacet, non utique fatetur, sed tamen verum est eum non agere.

Ulpianus. Lex 103.

Qui vetante Pratore fecit, hic aduersus edictum fecisse propriè dicitur. Eius est actionem denegare, qui possit & dare.

Paulus. Lex 49.

Quidquid calore iracundia vel fit, vel dicitur, non priùs ratum est, quàm si perseverantia apparuerit iudicium animi fuisse: ideòq; breui reuersa uxor, nec diuertisse videtur.

Idem. Lex 74.

* aliàs
incipit,
Quintus
Mutius
Sempro-
nio. Quo
tutela,
&c.

Quò * tutela redit, eò & hereditas peruenit, nisi cùm fœmina heredes intercedunt. Nemo potest tutorem cuiquam dare, nisi ei, quem in suis heredibus, cùm moritur, habuit, habiturusve esset, si vixisset. Ut factum videtur id esse, quod quis, cùm prohiberetur, fecit clam, quod quisq; cùm cōtrouersiam haberet, habiturumve se speraret, fecit. Quæ in testamento ita scripta sūt, ut intelligi nō possint, perinde sūt ac si scripta non essent. Nec pascendo, nec legem dicendo, nec stipulando quisquam alteri cauere potest.

Caius. Lex 47.

Quod à quoquam poena nomine exactum est, id eidem restituere nemo cogitur.

Ulpianus. Lex 33.

Quod attinet ad ius ciuile, serui pro nullis habent

habentur : non tamen & iure naturali , quia quod ad ius naturale attinet , omnes homines aequales sunt.

Paulus. Lex 184.

Quod contra rationem iuris receptum est, non est producendum ad consequentiam. Vni duo pro solido heredes esse non possunt.

Celsus. Lex 151.

Quod euincitur , in bonis non est.

Paulus. Lex 30.

Quod initio vitiosum est , non potest tractu temporis conualescere.

Ulpianus. Lex 186.

Quod ipsis , qui contraxerunt , obstat , & successoribus eorum obstabit.

Idem. Lex 141.

Quod iussu alterius soluitur , pro eo est , quasi * ipse soluisset , vel ipsi solutum esset.

Idem. Lex 143.

Quod nullius esse potest , id ut alicuius fieret , nulla obligatio valet efficere.

* aliàs de-
est , ipse
soluisset,
vel.

Paulus. Lex 289.

Quod quis , cum seruus esset , egit , proficere libertate facto non potest.

Pomponius. Lex 203.

Quod quis ex culpa sua damnum sentit , non intelligitur damnum sentire.

Idem. Lex 21.

Quoties dubia est interpretatio libertatis , se-

cundum libertatem respondendum erit.

Paulus. Lex 92.

Quoties duplici iure defertur alicui successio, repudiato nouo iure quod ante defertur, supererit vetus.

Vlpianus. Lex 98.

Quoties idem sermo duas sententias exprimit, ea potissimum accipietur, qua rei gerenda aptior est.

Idem. Lex 100.

Quoties nihil sine captione inuestigari potest, eligendum est quod minimum habeat iniquitatis.

Hermogenes. Lex 99.

Quoties utriusque causa lucri ratio vertitur, preferendus est, cuius in lucro causa tempore precedit.

Venuleius. Lex 1.

Regula est, quae rem quae est, breuiter enarrat: non ut ex regula ius sumatur, sed ut ex iure quod est regula fiat. Per regulam igitur breuius rerum narratio traditur: & (ut ait Sabinus) quasi causae coniectio, quae simul cum in aliquo vitiosa est, perdit officium suum.

Vlpianus. Lex 207.

Res iudicata, pro veritate accipitur.

Paulus. Lex 10.

Secundum naturam est, commoda cuiusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda.

Caius.

Caius. Lex 190.

Semper generalibus specialia insunt.

Modestinus. Lex 158.

Semper in *conuenientibus non solum quod li-
sceat considerandum est, sed & quod honestum est. *conuen-

Caius. Lex 57.

bus.**S**emper in dubiis benigniora preferenda sunt.

Ulpianus. Lex 9.

Semper in obscuris, quod minimum est, sequi-
mur.

Ulpianus. Lex 35.

Semper in stipulationibus, & in ceteris con-
tractibus id sequimur quod actum est. Vnde si
non apparet, quid actum est consequens erit, ut
id sequamur, quod in regione, in qua id actum
est, frequentatur. Quid ergo si neque regionis
mos appareat, quia varius fuit? At id quod mi-
nimum est, redigenda summa est.

Caius. Lex 61.

Semper, qui non prohibet pro se intervenire
mandare creditur. Sed & si quis ratum habua-
rit quod gestum est, obstringitur mandati actione.

Ulpianus. Lex 209.

Seruitutem mortalitati ferè comparamus.

Paulus. Lex 211.

Seruus reipublica causa abesse non potest.

Pomponius. Lex 19.

Si filius familias sub conditione stipulatus,
semancipatus fuerit: deinde extiterit conditio,

patri actio competit : quia in stipulationibus id tempus spectatur , quo contrahimus.

Ulpianus. Lex 105.

* estimat-
ionis. **S**i in duabus actionibus alibi summa maior, alibi infamia est : proponenda est causa* estimationis. Vbi autem aequiparantur famosa iudicia, et si summam disparem habeant, pro paribus tamen accipienda sunt.

Scauola. Lex 93.

Si librarius in transcribendis stipulationis verbis errasset, nihil nocere, quo minus & reus & fideiussor teneantur.

Ulpianus. Lex 142.

* omnis
vis. **S**i nemo subiit hereditatem, * omne ius testamenti soluitur.

Pomponius. Lex 39.

Sicuti pœna ex delicto defuncti heres teneri non debet: ita nec lucrum facere, si quid ex ea re ad eum peruenisset.

Paulus. Lex 116.

Si quis obligatione liberatus sit, potest videri accepisse. Non potest videri accepisse, qui stipulatus potest exceptione summoneri.

Celsus. Lex 148.

Si quis pregnantem uxorem reliquit, non videtur sine liberis decessisse.

Ulpianus. Lex 45.

Toties in heredem damus actionem de eo, quod ad eum peruenit, quoties ex delo defuncti

functi continentur, non quoties ex suo.

Celsus. Lex 146.

Vani timoris non iusta excusatio est.

Paulus. Lex 102.

Vbi lex duorum mensium fecit mentionem,
& qui sexagesimo primo die venerit, au-
diendus est: ita enim Imperator noster Antoni- * patre.
nus cum diuo * fratre suo rescripsit.

Vlpianus. Lex 157.

Vbi non voce, sed presentia opus est, mutus
si intellectum habet, potest videri respon-
dere. Idem & in surdo hic quidem responderi
potest. Furiosus, absentis loco est: & ita Pom-
ponius libro primo Epistolarum scribit.

Celsus. Lex 149.

Vbi pugnantia inter se in testamento inue-
niuntur, neutrum ratum est. Qua rerum
natura prohibentur, nulla lege confirmata sunt.

Paulus. Lex 106.

Vbi cunque causa cognitio est, ibi Prator desi-
deratur.

Vlpianus. Lex 4.

Velle non creditur; qui obsequitur imperio
patris vel domini.

Vlpianus. Lex 32.

Verum est neque pacto neque stipulatione fa-
ctum posse tollere, Quod enim impossibile est,
neque pacto neque stipulatione potest comprehen-
di, ut utilem actionem aut pactum efficere possit.

SEQVNTVR REGVLÆ
IVRIS CANONICI
EX DECRETALIBVS.

Ioannes Chrylostomus.

QUONIS res per quasunque causas
nascitur, per easdem dissolvitur.
Beda in homilijs. 2.

Estote misericordes, sicut, &c. Hoc loco ni-
hil aliud nobis præcipi existimo, nisi vt ea
facta, qua dubium est quo animo fiant, in me-
liorem partem interpretemur. Quod enim scri-
ptum est, Ex fructibus eorum cognoscetis eos:
de manifestis dictum est, qua non possunt bono
animo fieri, vt stuprum, blasphemia, furta,
ebrietas, & similia, de quibus nobis permitti-
tur iudicare.

Idem. Lex 3.

Qui scandalizauerit, &c. Vtilius scandalum
nasci permittitur, quàm veritas relinqua-
tur.

Idem. Lex 4.

Quod nõ est licitum in lege, necessitas facit li-
citur. Nam & sabbatum custodiri præ-
ceptum est. Machabæi tamen sine culpa sua in
sabbato

*sabbato pugnant : sic & hodie si quis ieiunium
fregerit agrotus, reus voti non habetur.*

Gregorius 5.

Quod latenter, aut per vim, aliàs illicitè in-
troducunt, nulla debet stabilitate subsi-
stere.

Idem Varien. Episcopus 6.

Quam in contemplatione, & infrà. In ipso
causa initio non est à questionibus inchoan-
dum.

Stephanus Papa 7.

Quæ multoties, & infrà. Quidquid in sacra-
tis Deo rebus, & Episcopis iniuste agitur,
pro sacrilegio reputatur : quia sacra sunt, & à
quoquam violari non debent.

Augustinus 8.

Qui ex timore facit præceptum, aliter quàm
debeat facit : & ideo iam non facit.

Idem in lib. de pœnit. 9.

Desleat peccator : quia offendens in uno, fa-
ctus est omnium reus.

Gregorius in registro. 10.

Quamvis causa, & infrà. Non potest esse pa-
storis excusatio, si lupus oves comedit, & pa-
stor nescit.

Lucius tertius. 11.

Indignum est, & à Romana Ecclesia consue-
tudine alienum, ut pro spiritualibus facere
quis homagium compellatur.

REGVLÆ SEXTI DECRETALIVM

BONIFACII VIII.

Accessorium naturam sequi congruit principalis.

Actus legitimi conditionem non recipiunt, neque diem.

Beneficium Ecclesiasticum non potest licite, sine institutione canonica obtineri.

Bona fides non patitur, ut semel exactum iterum exigatur.

Certum est, quod is committit in legē, qui legis verba cōplectens contra legis nititur voluntatē.

Data Roma apud sanctum Petrum, quinto nonas Martij, Pontificatus nostri anno quarto.

Contra eum qui legem dicere potuit, apertius est interpretatio facienda.

Contractus ex conuentione legem accipere dignoscuntur.

Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus.

Cum non fiat per eum, ad quem pertinet, quominus conditio impleatur, haberi debet perinde ac si impleta fuisset.

Cum

Cum quid prohibetur , prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo.

Cum quid una via prohibetur alicui , ad id alia non debet admitti.

Cum quis in ius succedit alterius , iustam ignorantia causam censetur habere.

Cum sunt partium iura obscura , reo fauendum est potius quàm auctori.

Damnum quod quis sua culpa sentit, sibi debet non aliis imputare.

Decet concessum à principe beneficium esse mansurum.

Delictum persona non debet in detrimentum Ecclesie redundare.

Dolo facit qui petit , quod restituere oportet eundem.

Ea quæ fiunt à iudice, si ad eius non spectant officium , viribus non subsistunt.

Eum, qui certus est , certiorari ulterius non oportet.

Ex eo non debet quis fructum consequi , quod visus extitit impugnare.

Exceptionem obiciens, non videtur de intentione aduersarij confiteri.

Factum legitimè retractari non debet , licet casus postea eveniat à quo non potuit inchoari.

Frusira sibi fidem quis postulat ab eo seruari, cui fidem à se præstitam seruare recusat.

Generi per speciem derogatur.

Ignorantia facti, non iuris excusat.

Imputari non debet ei per quem non stat si non faciat quod per eum fuerat faciendum.

In alternatiuis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri.

In argumentum trahi nequeunt quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa.

In generali concessione non veniunt ea quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus.

In iudiciis non est acceptio personarum habenda.

In malis promissis fidem non expedit observari.

In obscuris minimum est sequendum.

In pari delicto, vel causa potior est conditio possidentis.

In pœnis benignior est interpretatio faciendæ.

In re communi potior est conditio prohibentis.

In toto partem non est dubium contineri.

Indultum à iure beneficium, non est alicui auferendum.

Infamibus porta non pateant dignitatum.

Inspicimus in obscuris quod est verisimilius, vel quod plerumque fieri consuevit.

Is qui in ius succedit alterius, eo iure quo ille, uti debet.

Is qui tacet non fatetur, sed nec utique negare videtur.

Locupletari non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura.

Mora sua cuilibet est noxia.

Mutare consilium^{us} quis non potest in alterius detrimentum.

Nemo potest ad impossibile obligari.

Nemo potest plus iuris transferre in alium, quàm sibi competere dignoscatur.

Non debet aliquis alterius odio praganari.

Non est in mora qui potest exceptione legitima se tueri.

Non est obligatorium contra bonos mores praestitum iuramentum.

Non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet.

Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit.

Non licet auctori, quod reo licitum non existit.

Non praestat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum.

Nullus ex consilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur.

Nullus pluribus vti defensionibus prohibetur.

Odia restringi, & fauores conuenit ampliari.

Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.

Peccati venia non datur, nisi correptis.

Pluralis locutio duorum numero est contenta.

Plus semper in se continet quod est minus.

Possessor mala fidei villo tempore nō praescribit.

Potest

Potest quis per alium, quod potest facere per seipsum.

Praesumitur ignorantia, ubi scientia non probatur.

Privilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

Propossessore habetur, qui dolo desit possidere.

Quæ à iure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

Quæ contra ius sunt, debent utique pro infestis haberi.

Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum multò magis admittendus.

Qui contra iura mercatur, bonam fidem praesumitur non habere.

Qui facit per alium, est perinde ac si faciat per seipsum.

Qui prior est tempore, potior est iure.

Qui sentit onus, sentire debet commodum & contrà.

Qui tacet, consentire videtur.

Quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.

Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit.

Quod ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum.

Quod

Quod omnes tangit , debet ab omnibus approbari.

Quod quis mandato facit iudicis , dolo facere non videtur , cum habeat parère necesse.

Quod semel placuit , amplius displicere non potest.

Ratihabitionem retrahere & mandato non est dubium comparari.

Rationi congruit ut succedat in onere , qui substituitur in honore.

Ratum quis habere non potest , quod ipsius nomine non est gestum.

Scienti, & consentienti, non fit iniuria neque dolus.

Semel Deo dicatum, non est ad usus humanos ulterius transferendum.

Semel malus , semper præsумitur esse malus.

Sine culpa , nisi subsit causa , non est aliquis puniendus.

Sine possessione præscriptio non procedit.

Vtile non debet per inutile vitari.

*Data Roma apud sanctum Petrum
quinto Nonas Martij, Pon-
tificatus nostri anno
quarto.*

*

HOc est patris matrisve eius, de cuius agnatione quaritur, consobrinus consobrina siue frater patruelis * vel amitinus, soror patruelis vel amitina.

Caius. Lex 3.

Sexto gradu sunt supra, tritavus tritavia: infra trinepos trineptis: ex transverso, fratris & sororis abnepos abneptis, & conuenienter apparatus abamita, id est, abauus frater & soror: abauunculus, abmatertera, id est, abauia frater & soror. Item patruus magni, amita magna, auunculus magni, matertera magna, nepos, neptis, item fratris patruelis sororis patruelis consobrini consobrina, amitini, amitina, nepos, neptis, item propatruus proamita, proauunculus, promatertera filius, filia. Item qui ex fratribus patruelibus, aut consobrinis, aut amitinis undique propagantur, ij proprie sobrini vocantur. In septimo autem gradu quam multa esse possint persone ex iis, quae diximus, satis apparet: Admonendi tamen sumus parentum liberorumque personas semper duplicari. Auum enim & auiam tam maternos, quam paternos intelligimus, item nepotes neptesque tam ex filio, quam ex filia: quam rationem scilicet deinceps in omnibus gradibus supra infraque sequemur.

Modestinus. Lex 4.

Non facile autem, quod ad nostrum ius attinet, cum de naturali cognatione quaritur,

tur, septimum gradum qui excedit, quatenus
 ultra eum ferè gradū rerum natura cognatarū
 * iura consistere non patitur. Cognati ab eo dici * vitam.
 putantur, quòd quasi unà, communitèrve nati,
 vel ab eodem orti, progenitìve sint. Cognationis
 substantia bisariam apud Romanos intelligitur:
 Nam quædam cognationes iure civili, quædam
 naturali * cōnectuntur: nonnunquam & utroq; * conti-
 iure cōcurrente, & naturali, & civili, copulatur neutur.
 cognatio. Et quidem naturalis cognatio per se
 sine civili cognatione intelligitur, quæ per femi-
 nas descendit, quæ vulgò liberos pariunt. Civilis
 autem per se (quæ etiam legitima dicitur) sine
 naturali fit cognatione per adoptionem. Utrøque
 iure consistit cognatio, cū iustis nuptiis con-
 tractis copulatur. Et naturalis quidem cognatio
 hoc ipso nomine appellatur: civilis verò cognatio,
 licet ipsa quoq; per se plenissimè hoc nomine vo-
 cetur, propriè tamen agnatio vocatur, videlicet
 quæ per mares contingit. Sed quoniam quædam
 iura inter affines quoq; versantur, non alienum
 est hoc loco de affinibus quoquo breuiter disse-
 rere. Affines sunt viri & uxoris cognati, dicti ab
 eo, quòd duæ cognationes, quæ diuersa inter se
 sunt, per nuptias copulantur, & altera ad alte-
 rius cognationis finem accedit: namque coniun-
 genda affinitatis causa fit ex nuptiis. Nomina
 verò eorū hæc sunt: focer, socrus: gener, nurus: no-
 herca, vitricus: priuignus, priuigna. Gradus verò

patri actio competit : quia in stipulationibus id tempus spectatur , quo contrahimus.

Ulpianus. Lex 105.

* estimacionis.

Si in duabus actionibus alibi summa maior, alibi infamia est : preponenda est causa* estimationis. Vbi autem equiparantur famosa iudicia, etsi summam disparom habeant, pro paribus tamen accipienda sunt.

Scæuola. Lex 93.

Si librarius in transcribendis stipulationis verbis errasset, nihil nocere, quo minus & reus & fideiussor teneantur.

Ulpianus. Lex 142.

* omnis vis.

Si nemo subiit hereditatem, * omne ius testamenti soluitur.

Pomponius. Lex 39.

Sicuti pœna ex delicto defuncti hæres teneri non debet: ita nec lucrum facere, si quid ex ea re ad eum peruenisset.

Paulus. Lex 116.

Si quis obligatione liberatus sit, potest videri accepisse. Non potest videri accepisse, qui stipulatus potest exceptione summoneri.

Celsus. Lex 148.

Si quis pregnantem uxorem reliquit, non videtur sine liberis decessisse.

Ulpianus. Lex 45.

Toties in heredem damus actionem de eo, quod ad eum peruenit, quoties ex delo defuncti

functi contrahitur, non quoties ex suo.

Celsus. Lex 146.

Vbi timoris non iusta excusatio est.

Paulus. Lex 102.

Vbi lex duorum mensium fecit mentionem,
 & qui sexagesimo primo die venerit, au-
 diendus est: ita enim Imperator noster Antoni-
 nus cum diuo * fratre suo rescripsit. * patre.

Vlpianus. Lex 157.

Vbi non voce, sed presentia opus est, mutus
 si intellectum habet, potest videri respon-
 dere. Idem & in surdo hic quidem responderi
 potest. Furiosus, absentis loco est: & ita Pem-
 ponius libro primo Epistolarum scribit.

Celsus. Lex 149.

Vbi pugnantia inter se in testamento inue-
 niuntur, neutrum ratum est. Qua rerum
 natura prohibentur, nulla lege confirmata sunt.

Paulus. Lex 106.

Vbiunque causa cognitio est, ibi Prator desi-
 deratur.

Vlpianus. Lex 4.

Velle non creditur, qui obsequitur imperio
 patris vel domini.

Vlpianus. Lex 32.

Verum est neque pacto neque stipulatione fa-
 ctum posse tollere, Quod enim impossibile est,
 neque pacto neque stipulatione potest comprehen-
 di, ut utilem actionem aut pactum efficere possit.

SEQVNTVR REGVLÆ
IVRIS CANONICI
EX DECRETALIBVS.

Ioannes Chrysostomus.

QUONIAM *MNIS res per quasunque causas nascitur, per easdem dissolvitur.*
Beda in homilijs. 2.

Estote misericordes, sicut, &c. Hoc loco nihil aliud nobis precipi existimo, nisi ut ea facta, qua dubium est quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod enim scriptum est, Ex fructibus eorum cognoscetis eos: de manifestis dictum est, qua non possunt bono animo fieri, ut stuprum, blasphemia, furta, ebrietas, & similia, de quibus nobis permittitur iudicare.

Idem. Lex 3.

QUOD *si scandalizauerit, &c. Vtilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquantur.*

Idem. Lex 4.

QUOD *non est licitum in lege, necessitas facit licitum. Nam & sabbatum custodiri preceptum est. Machabai tamen sine culpa sua in sabba*

sabbato pugnant : sic & hodie si quis ieiunium
fregerit agrotus, reus voti non habetur.

Gregorius 5.

Quod latenter, aut per vim, aliàs illicitè in-
troducuntum est, nulla debet stabilitate subsi-
stere.

Idem Varien. Episcop. 6.

Quam in contemplatione, & infra. In ipso
causa initio non est à questionibus inchoan-
dum.

Stephanus Papa 7.

Qua multoties, & infra. Quidquid in sacra-
tis Deo rebus, & Episcopis iniuste agitur,
pro sacrilegio reputatur : quia sacra sunt, & à
quoquam violari non debent.

Augustinus 8.

Qui ex timore facit praeceptum, aliter quàm
debeat facit : & ideo iam non facit.

Idem in lib. de pœnit. 9.

Desleat peccator : quia offendens in uno, fa-
ctus est omnium reus.

Gregorius in registro. 10.

Quamuis causa, & infra. Non potest esse pa-
storis excusatio, si lupus oves comedit, & pa-
stor nescit.

Lucius tertius. 11.

Indignum est, & à Romana Ecclesia consue-
tudine alienum, ut pro spiritualibus facere
quis homagium compellatur.

REGVLÆ SEXTI DECRETALIVM

BONIFACII VIII.

Accessorium naturam sequi congruit principalis.

Actus legitimi conditionem non recipiunt, neque diem.

Beneficium Ecclesiasticum non potest licite, sine institutione canonica obtineri.

Bona fides non paritur, ut semel exactum iterum exigatur.

Certum est, quod is committit in legē, qui legis verba cōplectens contra legis nititur voluntatē.

Data Roma apud sanctum Petrum, quinto nonas Martij, Pontificatus nostri anno quarto.

Contra eum qui legem dicere potuit, apertius est interpretatio facienda.

Contractus ex conventionē legem accipere dignoscuntur.

Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus.

Cum non stat per eum, ad quem pertinet, quominus conditio impleatur, haberi debet perinde ac si impleta fuisset.

Cum

Cùm quid prohibetur , prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo.

Cùm quid una via prohibetur alicui , ad id alia non debet admitti.

Cùm quis in ius succedit alterius , iustam ignorantia causam censetur habere.

Cùm sunt partium iura obscura , reo fauendum est potius quàm actori.

Dumuum quod quis sua culpa sentit , sibi debet non aliis imputare.

Decet concessum à principe beneficium esse mansurum.

Delictum persona non debet in detrimentum Ecclesia redundare.

Dolo facit qui petit , quod restituere oportet eundem.

Ea quæ fiunt à iudice , si ad eius non spectant officium , viribus non subsistunt.

Eum , qui certus est , certiorari ulterius non oportet.

Ex eo non debet quis fructum consequi , quod visus extitit impugnare.

Exceptionem obiciens , non videtur de intentione aduersarij confiteri.

Factum legitimè retractari non debet , licet casus postea eueniat à quo non potuit inchoari.

Frustra sibi fidem quis postulat ab eo seruari , cui fidem à se præstitam seruare recusat.

Generi per speciem derogatur.

Ignorantia facti, non iuris excusat.

Imputari non debet ei per quem non stat si non faciat quod per eum fuerat faciendum.

In alternatiuis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri.

In argumentum trahi nequeunt quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa.

In generali concessione non veniunt ea quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus.

In iudiciis non est acceptio personarum habenda.

In malis promissis fidem non expedit observari.

In obscuris minimum est sequendum.

In pari delicto, vel causa potior est conditio possidentis.

In pœnis benignior est interpretatio faciêda.

In re communipotior est conditio prohibentis.

In toto partem non est dubium contineri.

Indultum à iure beneficium, non est alicui auferendum.

Infamibus porta non pateant dignitatum.

Inspicimus in obscuris quod est verisimilius, vel quod plerumque fieri consuevit.

Is qui in ius succedit alterius, eo iure quo ille, uti debebit.

Is qui tacet non fatetur, sed nec utique negare videtur.

Locupletari non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura.

Mora sua cuiuslibet est nociva.

Mutare consilium⁹ quis non potest in alterius detrimentum.

Nemo potest ad impossibile obligari.

Nemo potest plus iuris transferre in alium, quàm sibi competere dignoscatur.

Non debet aliquis alterius odio pręgravari.

Non est in mora qui potest exceptione legitima se tueri.

Non est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum.

Non est sine culpa, qui rei, quę ad eum non pertinet, se immiscet.

Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit.

Non licet auctori, quod reo licitum non existit.

Non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum.

Nullus ex consilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur.

Nullus pluribus vtri defensionibus prohibetur.

Odia restringi, & fauores conuenit ampliari.

Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.

Peccati venia non datur, nisi correptis.

Pluralis locutio duorum numero est contenta.

Plus semper in se continet quod est minus.

Possessor mala fidei vlllo tempore nõ præscribit.

Potest

Potest quis per alium, quod potest facere per seipsum.

Presumitur ignorantia, ubi scientia non probatur.

Privilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

Propossessore habetur, qui dolo desit possidere.

Quæ à iure communi exhorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

Quæ contra ius sunt, debent utique pro infectis haberi.

Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum multò magis admittendus.

Qui contra iura mercatur, bonam fidem presumitur non habere.

Qui facit per alium, est perinde ac si faciat per seipsum.

Qui prior est tempore, potior est iure.

Qui sentit onus, sentire debet commodum & contrà.

Qui tacet, consentire videtur.

Quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.

Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit.

Quod ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum.

Quod

Quod omnes tangit , debet ab omnibus approbari.

Quod quis mandato facit iudicis , dolo facere non videtur , cum habeat parere necesse.

Quod semel placuit , amplius displicere non potest.

Rationem retrotrahi & mandato non est dubium comparari.

Rationi congruit ut succedat in onere , qui substituitur in honore.

Ratum quis habere non potest , quod ipsius nomine non est gestum.

Scienti, & consentienti, non fit iniuria neque dolus.

Semel Deo dicatum, non est ad usus humanos ulterius transferendum.

Semel malus , semper praesumitur esse malus.

Sine culpa , nisi subsit causa , non est aliquis puniendus.

Sine possessione praescriptio non procedit.

Vtile non debet per inutile vitari.

*Data Roma apud sanctum Petrum
quinto Nonas Martij, Pon-
tificatus nostri anno
quarto.*

*

DE GRADIBVS

AFFINITATIS, ET
CONSANGVINITA-TIS, ET NOMINI-
BVS EORVM.

Titulus X.

Libri 38. Pandect. Caius. Lex. I.

Gradus cognationis alij superioris ordinis sunt, alij inferioris, alij extransuerso, siue à latere. Superioris sunt ordinis parentes, inferioris, liberi extransuerso, siue à latere fratres & sorores liberiq; eorum. Sed superior quidē, & inferior cognatio à primo gradu incipit, extransuerso verò, siue à latere nullus est. primus gradus: & ideo incipit à secūdo. Itaque in primo gradu cognationis superioris quidē & inferioris ordinis cognati possunt cōcurrere, extransuerso verò nūquam eo gradu quisquam concurrere potest. At in secūdo & tercio, & deinceps in ceteris, possunt etiam extransuerso quidā concurrere cum superioris ordinis cognatis. Sed admonendi sumus, si quando de hereditate, vel bonorū possessione quaramus.

non

non semper eos, qui eiusdem gradus sunt, concurrere. Primo gradu sunt suprà pater mater: infrà filius filia. Secundo gradu sunt suprà, auus auia: infrà, nepos neptis: ex trāsuerso, frater soror. Tercio gradu sunt suprà, proauus proauia, infrà pronepos proneptis: ex transuerso, fratris sororisq; filius filia: & conueniēter patruus amita, auūculus, matertera. Quarto gradu sūt suprà, abauus abauia: infrà abnepos abneptis: ex trāsuerso, fratris sororisque nepos neptis: & cōueniēter patruus magnus, amita magna, id est, aui frater, soror: auūculus magnus matertera magna, id est auie frater, soror. Itē fratres patruales, sororesque patruales: id est, qui quauē ex duobus fratribus progenerantur. Itē consobrini consobrinaq; id est qui quauē ex duabus sororibus nascuntur, quasi consobrini. Itē amitini amitina, id est, qui quauē ex fratre & sorore propagantur. Sed vulgus ferē omnes istos cōmuni appellatione consobrinos vocat. Quinto gradu sunt suprà, atauus atauia: infrà atnepos atneptis: ex transuerso, fratris & sororis pronepos proneptis: & conuenienter patruus & proamita, id est, proaui frater, & soror: proauūculus, promatertera, id est, proauia frater & soror. Item fratris patruelis, sororis patruelis filius filia, & similiter cōsobrini consobrina, item amitini amitina filius filia, proprior sobrinus proprior sobrina, isti sunt patru magni amita magna: auūculi magni, matertera magna filius filia.

Hoc est patris matrisve eius, de cuius agnitione quaritur, consobrinus consobrina
 + alias de- sine frater patruelis * vel amitinus, soror pa-
 sunt ver- truelis vel amitina.
 base-
 quentia.

Caius. Lex 3.

Sexto gradu sunt suprà, tritavus tritavia: in-
 frà trinepos trineptis: ex transverso, fratris &
 sororis abnepos abneptis, & convenienter appa-
 ruit abamita, id est, abavi frater & soror: aba-
 vunculus, abmatertera, id est, abavia frater &
 soror. Item patruus magni, amita magna, avunculi
 magni, matertera magna, nepos, neptis, item fra-
 tris patruelis sororis patruelis consobrini conso-
 brina, amitini, amitina, nepos, neptis, item propa-
 trui proamita, proavunculi, promatertera filius,
 filia. Item qui ex fratribus patruelibus, aut cōso-
 brinis, aut amitinis undique propagantur, ij pro-
 prie sobrini vocantur. In septimo autē gradu quā
 multa esse possint persona ex iis, quā diximus, sa-
 tis apparet: Admonendi tamen sumus parentum
 liberorumque personas semper duplicari. Avum
 enim & aviam tam maternos, quā paternos
 intelligimus, item nepotes neptēsque tam ex filio,
 quā ex filia: quā rationem scilicet deinceps
 in omnibus gradibus suprà infràque sequemur.

Modestinus. Lex 4.

Non facile autem, quod ad nostrum ius at-
 tinet, cum de naturali cognatione quari-
 tur,

tur, septimum gradum qui excedit, quatenus
 ultra eum ferè gradū rerum natura cognatarū
 * iura consistere non patitur. Cognati ab eo dici * vitam.
 putantur, quòd quasi unà, communitérve nati,
 vel ab eodem orti, progenitíve sint. Cognationis
 substantia bifariam apud Romanos intelligitur:
 Nam quadam cognationes iure civili, quadam
 naturali * cōnectuntur: nonnunquam & utroq; * conti.
 iure cōcurrente, & naturali, & civili, copulatur neutur.
 cognatio. Et quidem naturalis cognatio per se
 sine civili cognatione intelligitur, quæ per fæmi-
 nas descendit, quæ vulgò liberos pariunt. Civilis
 autem per se (quæ etiam legitima dicitur) sine
 naturali fit cognatione per adoptionem. Utrouque
 iure consistit cognatio, cū iustis nuptiis con-
 tractis copulatur. Et naturalis quidem cognatio
 hoc ipso nomine appellatur: civilis verò cōgnatio,
 licet ipsa quoq; per se plenissimè hoc nomine vo-
 cetur, propriè tamen agnatio vocatur, videlicet
 quæ per mares contingit. Sed quoniam quadam
 iura inter affines quoq; versantur, non alienum
 est hoc loco de affinibus quoque breuiter disse-
 rere. Affines sunt viri & uxoris cognati, dicti ab
 eo, quòd duæ cognationes, quæ diuersa inter se
 sunt, per nuptias copulantur, & altera ad alte-
 rius cognationis finem accedit: namque coniun-
 genda affinitatis causa fit ex nuptiis. Nomina
 verò eorū hæc sunt: socer, socrus: gener, nurus: no-
 herca, vitricus: priuignus, priuigna. Gradus verò

affinitatis nulli sunt. Et quidem viri pater, uxorisque socer: mater autem eorum, socrus appellatur, cum apud Græcos propriè viri pater πατήρ, mater verò μήτηρ, uxoris autem pater πατήρ, mater verò μήτηρ vocetur: filij autem uxor nurus, filia verò vir gener appellatur. Vxor verò liberis ex alia uxore natis nouerca dicitur: matris vir ex alio viro natis vitricus appellatur: eorum uterque natos aliunde, priuignos priuignasque vocant. Potest etiam sic definiri: Socer est uxoris mea pater, ego illius sum gener: socer magnus dicitur uxoris mea auus, & ego sum illius progener. Et retrò, pater meus uxoris mea socer est, hac illi nurus: & auus meus socer magnus est, illa illi pronurus. Item socrus mea uxoris mea mater est, ego illius sum gener: & prosocrus mea uxoris mea auia est, ego illius sum progener: & retrò, mater mea uxoris mea socrus est, illa huic nurus: & auia mea socrus magna est, & uxor mea illi pronurus. Priuignus autem est uxoris mea filius ex alio viro natus, ego illi vitricus: & in contrarium, uxor mea liberis, quos ex alia uxore habeo, nouerca dicitur, li-

id est, veri mei illi priuigni sunt. Viri frater leuir est, leuir mei apud Græcos δαίτηρ appellatur, ut est apud Hebræos, ommerum relatum: sic enim Helena ad Hectorem dicit, * Δαίτηρ ἐμοίς κωδὲς μαχίονος ἐμὴς ἐστίν. Viri soror glos dicitur, apud Græcos γάμος. Duorum fratrum uxores ciuitatis dicuntur apud Gra

Græcos: quod uno versu idem Homerus significat, * Διέρων ἢ γαλόων, ἢ εἰνατέρων Διπύλων. * id est,

Hos itaque, quia affinitatis causa inter se **Leuitorū,**
parentum loco, liberorūque habentur, **ma-** aut glo-
trimonio copulari nefas est. Sciendum est neque **rium,** aut
cognitionem, neque affinitatem esse posse, * ubi **duorum**
nuptia interdicta sunt, ex quibus affinitas con- **fratrum**
iungitur. Libertini, libertinaque inter se affi- **vxorum**
nes esse possunt. In adoptionem datus, aut eman- **nitidè in-**
cipatus, quascumque cognationes, affinita- **ducaturum.**
tēsque habuit, retinet, agnationis iura perdit: *** nisi nu-**
sed in ea familia, ad quam per adoptionem **ptiæ in-**
venit, nemo est illi cognatus, præter patrem, **terdictæ**
eōsue, quibus agnoscitur, affinis autem ei omni- **non sunt.**
no in ea familia nemo est. Is, cui aqua & igni
interdictum est, vel aliquo modo capite dimi-
nutus est, ita ut libertatem & ciuitatem ami-
serit: & cognationes: & affinitates omnes, quas
antè habuit, amittit.

Paulus. Lex 5.

Si filium naturalem emancipauero, & alium
adoptauero, non esse eos fratres. Si filio meo
mortuo Titium adoptauero, videri eum defuncti
fratrem fuisse Arrianus ait.

Ulpianus. Lex 6.

Labeo scribit, nepotis ex filia mea nati uxo-
rem nurum mihi esse. Et generi, & nurus
appellatione sponsus quoque & sponsa conti-
nentur. At enim soceri & socrus appellatione

* conti-
nentur. *sponsorum suorum parentes* * contineri videntur.
Scauola. Lex 7.

Priuignus etiam is est, qui vulgò conceptus,
ex ea natus est, qua postea mihi nupsit.
Æquè & is, qui (cùm in concubinato erat mater
eius) natus est ex ea, qua postea alij nupta sit.
Pomponius. Lex 8.

Seruius rectè dicebat, soceri & socrus, & ge-
neri & nurus, appellationem etiam ex pen-
silibus acquiri.

Paulus. Lex 9.

* conte-
ximus. **S**temmata cognationum directo limite in duas
lineas separantur: quarum altera superior est,
altera inferior. Ex superiore verò, & secundo
gradu transuersa linea pendent, quas omnes la-
tiore tractatu habito, in librum singularem * con-
gessimus. Idem. Lex 10.

* id est,
cogna-
tus. **I**urisconsultus cognatorum gradus, & affinium
in posse debet: quia legibus hereditates, & tutela
ad proximum quemque agnatum redire consue-
uerunt. Sed & edito Prator proximo cuique
cognato dat bonorum possessionem. Præterea lege
iudiciorum publicorum contra affines & agna-
tos testimonium inuiti dicere non cogimur. No-
men cognationis à Græca voce * οὐκ ὄντως dictum
videtur, οὐκ ὄντως enim illi vocant, quos nos cog-
natos appellamus. Cognati sunt, & quos agnatos
lex duodecim Tabularum appellat, sed ij per pa-
trem cognati, ex eadem familia sunt. Qui autem
per

per fœminas coniunguntur, cognati tantum nominantur. Proximiores ex agnatis, sui dicuntur. Inter agnatos igitur & cognatos hoc interest, quod inter genus & speciem. Nam qui est agnatus, & cognatus est. Non utiq; autem qui cognatus est, & agnatus est. Alterum enim civile, alterum naturale nomen est. Nunc verò non parcimus his cognationum nominibus, etiam in servis. Itaq; parentes, & liberos, fratresq; etiã servorum dicimus: sed ad leges serviles cognationes nō pertinent. Cognationis origo & per fœminas solas contingit. Frater enim est & qui ex eadem matre tantum natus est. Nam qui eundem patrem habent, licet diversas matres, etiã agnati sunt. Parentes usque ad tritaum apud Romanos proprio vocabulo nominantur: ulteriores, qui nō habent speciale nomē, maiores appellantur: Itē liberi usq; ad nepotem: ultra hos, posteriores vocantur. Sunt & ex lateribus cognati, ut fratres, sororesque, & ex his progeniti: item patruus, amita, avunculi, & matertera. At quoties quaritur, quoto gradu quaque persona sit, ab eo incipiendū est, cuius de cognatione quarimus: & si ex inferioribus, aut superioribus gradibus est, recta linea sursū versus, vel deorsum tendēdo: facile inueniemus gradus, si per singulos proximū quemq; numeremus. Nam qui mihi proximo gradu proximus est, is secundo gradu est mihi. * Similiter ascendentibus, & descendētib; singulis accrescit numerus.

rus. Idem faciendum est in transuersis gradibus, sic frater secundo gradu est, quoniam patris vel matris persona, per quos coniungitur, prior numeretur. Gradus autem dicti sunt ad similitudinem scalarum, locorumve procliuium, quos ita ingredimur, ut à proximo in proximum, id est, in eum qui quasi ex eo nascitur, transeamus. Nunc singulos gradus numeremus. PRIMO gradu cognationis sunt sursum versus duo, pater & mater. deorsum versus duo, filius & filia: qui tamen & plures esse possunt. SECUNDO gradu duodecim persone continentur hæc, Auus, hoc est, patris & matris pater: item auia similiter tam paterna quam materna. Frater quoque per alterum parentem accipitur, id est, aut per matrem tantum, aut per patrem, aut per utrumque, id est, ex utroque eodem parente. Sed hic numerum non auget, quod nihil differat ab eo, qui eundem parentem habet tantum, nisi quod is eosdem cognatos habet tam paternos quam maternos. Et ideo euenire solet in iis, qui diuersis parentibus nati sunt, ut qui meo fratri frater sit, meus cognatus non sit: pone me fratrem habere ex eodem tantum patre, fratrem alium habere ex eadem matre, illi inter se fratres sunt, mihi alter cognatus non est. Hic soror similiter numeratur ut frater, Nepos quoque dupliciter intelligitur ex filio vel filia natus. Idem est & in nepte. TERTIO gradu persona continentur triginta dua. Pro-

auus qui quadrifariam intelligitur. Est enim
aui paterni, vel materni pater, item auia pater-
na, vel materna pater. Proauia quoque quatuor
personas complectitur, est enim aut aui paterni,
aut auia paterna mater, item aui materni, & si-
militer auia materna mater. Patruus, is autem
est patris frater: & ipse dupliciter intelligendus
est: ex patre, vel matre, puta auia paterna mea
nupsit patri tuo, peperit te: auia paterna tua nu-
psit patri meo, peperit me: ego tibi patruus sum,
& tu mihi. Idem euenit, si dua mulieres altera
alterius filio nupsierint, nam qui ex his masculi
nati sunt, inuicem patruus sunt: quæ fœmina in-
uicem amita. Idem in fœminis: masculi enim si-
militer illis patruus fœmina amita sunt. Et si vir,
& mulier, ille filium eius duxerit, illa filio eius
nupsierit: qui ex patre adolescentis nati erunt, ex
matre puella natos, fratris filios: qui ex matre
puella nati erunt, ex patre adolescentis natos, so-
roris filios: illa eos patruos, illi eas amitas appel-
labunt. Auunculus: is matris est frater, & eadē
significatione, qua in patruo diximus, contin-
git, si duo viri aliter alterius duxerit filiam, qui
ex his masculi nati fuerint, inuicem auunculi,
quæ fœmina, inuicem matertera erunt: & eadē
ratione masculus puellis auunculi, & illa illis
erunt matertera. Amita est soror patris, sicque
suprà accipienda. Matertera est matris soror si-
militer ut suprà. Illud notandum est, non quem-

admodū patris matrisque fratres sorores, patris
amita, auunculi matertera dicuntur: ita fratris
sororisque filios filias, nomen speciale cognationis
habere, sed ita demonstrari, fratris sororisq³ filios
filias, quod quidem & in aliis accidere, ex poste-
rioribus apparebit: pronepos quoque & proneptis
quadrifariam intelliguntur, ut enim ex nepote
ex filio, aut ex nepote ex filia descendunt, aut ex
nepte ex filio, aut ex nepte ex filia propagantur.

QVARTO gradu persona continentur octo-
ginta: Abauus cuius intellectus in octo personas
porrigitur, est enim proauis paterni, aut materni,
pater, quos singulos duplici modo intelligendos
diximus: aut proauis paterna, aut materna pa-
ter: qua & ipsa singula dupliciter accipiuntur.
Abauia, & hac eadem octies numeratur: est
enim proauis paterni aut materni: item proauis
paterna aut materna mater. Patruus magnus
est frater aui, sed auus, item fratres, quum duo-
bus modis intelligantur, quatuor personas hoc
nomen amplectitur, ut sit aui paterni, vel ma-
terni: frater, qui ex eodem patre, id est, proauo,
vel tantum matre eadem, id est, proauia natus
est. Qui verò mihi est patruus magnus, is patri
meo vel matri meae patruus est: Amita magna,
est aui soror. Auus autem, item soror, ut suprā
diximus, dupliciter intelliguntur: & ideo hic
quoque quatuor personas intelligimus. Similiter
qua patri meo vel matri meae amita est, mihi
erit

erit amita magna. Auunculus magnus est auia frater. Quatuor persona huic nomini eadem ratione sunt subiecta: mihi que is est auunculus magnus, qui patri meo vel matri mea auunculus est. Matertera magna est auia soror. Quatuor modis & hac ob eandem causam intelligitur. Et qua matri mea, vel patri meo matertera est, mihi matertera magna vocatur. Eodem gradu sunt & illi qui vocantur fratres patruales, itē sorores patruales, amitini amitine, cōsobrini consobrina, hi autem sunt qui ex fratribus aut sororibus nascuntur, quos quidem ita distinxerunt, ut eos quidem qui ex fratribus nati sunt, fratres patruales: item eas, quae ex fratribus natae sunt, sorores patruales: ex fratre autē & sorore, amitinos amitinas: eos verò & eas, qui quaeve ex sororibus nati nataeque sunt, consobrinos, consobrinas, quasi consobrinos appellarēt: sed plerique hos omnes consobrinos vocant: sicuti Trebatius. Sub hac appellatione nominum persona cadūt sexdecim: ha, patrui filius, item filia: qua bifariam (sicut supra) numerantur: nam patris mei frater esse potest, vel ex eodem patre, vel etiā ex matre sola amita filius: item filia auunculi filius, item filia matertera filius, item filia, amita, auunculo matertera acceptis duplici intellectu, secundum eandem rationem qua patrui nomen. Fratris sororisque nepos, ac neptis eodem gradu sunt. Sed & frater, item soror, neposque & neptis duplici-

ter accepti continebunt personas sexdecim sic: fratris eodem patre nati nepos ex filio, nepos ex filia, neptis ex filio, neptis ex filia, fratris ex alio patre eadēque matre nati, nepos ex filio, nepos ex filia: neptis ex filio, neptis ex filia. Eadēque causa octo persona efficiunt, ut alia octo accedant, ex sorore natorum nepotes neptēsque quae similiter numerantur à nobis. Fratris autem mei nepos neptisque me patruum magnum appellant. Fratrum sororūque meorum nepotes, neptēsque, item mei inter se consobrini sunt. Abnepos abneptis hi sunt pronepotis proneptisve filius filia: nepotis neptisve nepos neptis: filij filiaeve pronepos proneptis, personas sexdecim continebunt, nepote vel ex filio nato vel ex filia, nepte vel ex filio nata, vel ex filia exceptis: ut ad singulas personas gradu descendamus, sic: filius, nepos, pronepos, abneptis, filius, nepos, pronepos, abneptis filius, nepos, proneptis, abnepos, filius, nepos, proneptis, abneptis filius, neptis, pronepos, abnepos, filius, neptis, pronepos, abneptis filius, neptis, proneptis, abnepos, filius, neptis, proneptis, abneptis. Similiter haec persona numerabuntur praeposita filia: & sic fient sexdecim. Q V I N T O gradu persona continentur * C X C I I. Atavus scilicet & atavia. Atavus est abavij vel abavia pater, proavi vel proavia avus, aviaque proavus, matris vel patris abavus. Huius appellatio personas complebitur sexdecim,

cim, enumeratione facta tam per mares, quàm per feminas, ut sic ad singulas personas perueniamus. Pater, auus, proauus, abauus, atauus. Pater, auus, proauus, abauia, atauus. Pater, auus, proauus, abauus, atauus. Pater, auia, proauus, abauia, atauus. Pater, auia, proauus, abauia, atauus. Pater, auia, proauia, abauus, atauus. Pater, auus, proauia, abauia, atauus. Pater, auia, proauia, abauia, atauus. Similiter matris persona preposita, numeratio fiet. Atauia totidem personas continet, eadem ratione numeratas: id est, sexdecim. Patruus maior est, proauia frater, patris vel matris patruus magnus. Sub hoc nomine erunt persone octo, & sic enumerabuntur. Pater, auus, proauus, abauus, frater proauia. Pater, auus, proauus, abauia, frater proauia. Pater, auia, proauus, abauus, frater proauia. Pater, auia, proauus, abauia, frater proauia, totidem erunt matris persona, & proauo eius prepositi. Ideo autem fratrem proauia enumerantes, ante abauum ponimus, quòd (ut supra significauimus) non aliter perueniatur ad eum de quo queritur, nisi per eos transitum fuerit, ex quibus nascitur. Auunculus maior est proauia frater, patris vel matris auunculus magnus. Eadem dinumeratione hic quoque octo personas computabimus, hoc tantum immutato* ut is pro fratre proauia ponatur. Amita maior est proauia soror, patris

* ut hic
frater
proauia
prepona-
tur.

patruo
maiore.

patris, vel matris amita magna: quod ad numerum, expositioneque personarum pertinet, eadem erunt, immutato hoc, ut proavi soror ad extremum ponatur. Matertera maior hac est soror proavia, patris, vel matris matertera magna, numerus personarum idem est, ut in nouissimo ponatur proavia soror. Hos omnes * patruos maiores, quos retulinus, quidam appellant ita: patruus, proauunculus, proamita, promatertera: quos tamen ego ita nomino, illi contra fratris, vel sororis pronepotem me demonstrant. Patruus magni filius, filia: hi sunt fratris auus filius filia, proavi proavia nepos neptis ex filio, patris vel matris consobrinus consobrina. Octo personas & hic computabimus: quod auus & frater, ut iam dictum est, dupliciter accipiuntur: & ideo patruus magni filius quatuor implet, totidem filia. Amita magna filius filia: hi sunt auus sororis filius filia: proavi proavia, nepos neptis ex filia: patris vel matris, consobrinus consobrina. Numerus personarum idem est, qui supra. Auunculi magni filius filia: hi sunt fratris auus filius filia, proavi proavia nepos neptis ex filio, matris vel matris consobrinus consobrina: numerus idem. Matertera magna filius filia, hi sunt auus sororis filius filia, proavi proavia, nepos neptis ex filia: patris vel matris consobrinus consobrina. Computatio eadem personarum, quas enumerauimus. Patruus magni filius eius, de cuius cognatione quaritur, propior sobri

sobrinus vocatur. Nam, ut & Masurius ait, quem quis appellat propiorem sobrinum, qui est patris vel matris sua consobrinus, aut consobrina, ab eo consobrini consobrinae vel filius filia nominatur. Patruus nepos neptis: hi sunt aui paterni, vel auia paterna, pronepos proneptis, ex nepote, vel ex nepte filia natis, consobrini consobrina filius filia octo personas continebunt, quatuor nepos, quatuor neptis, quia & patruus dupliciter accipitur, & nepos vel neptis sub singulis patruorum personis duplicatur. Amita nepos vel neptis, hi sunt aui paterni vel auia paterna, pronepos proneptis ex nepote vel ex nepte filia natis: consobrini consobrina filius filia, numerus idem est. Auunculi nepos neptis matertera nepos neptis: hi sunt aui materni vel auia materna, pronepos proneptis ex nepote vel nepte filio natis: ceteri eadem, qua in patruus & amita nepote vel nepte diximus. Matertera nepos neptis: hi sunt, aui materni, vel auia materna pronepos proneptis ex nepote vel ex nepte filia natis, personarum numerus idem qui supra iis omnibus, quos de patruus nepote proposuimus, is de cuius cognitione queritur, propior sobrinus est: nam patris vel matris eorum consobrinus est. Fratris pronepos proneptis, hi continebunt personas sexdecim, fratre dupliciter, & pronepote, & pronepte, singulis quadrifariam (ut supra demonstraui) acceptis. Sororis pronepos proneptis similiter
sexde

sexdecim personas continebūt. Atnepos atnepoti
 hi sunt abnepotis, vel abneptis filius filia: pro-
 nepotis vel proneptis nepos: neptis nepotis vel
 neptis, pronepos proneptis, filij vel filia, abnepos
 abneptis. Numerabuntur sub hac appellatione
 trigintadua persona, quia atnepos sexdecim ha-
 bet, & totidem atneptis. SEXTO gradu continen-
 tur persona CCCCXLVII. Tritauus is autem est
 patris vel matris atauus, aui vel auia abauus,
 proauui vel proauia proauus, abauui vel abania
 auus, atauui vel atauia pater, dictus tritauus
 quasi tertius auus: personas verò complectitur
 trigintaduas. Geminetur enim necesse est qui in
 atauo fuit numerus, immutatione per singulas

* propter personas * atauui iam facta, ut sexdecies trita-
 atauum. uus intelligatur * atauo, & toties atania. Trita-
 * aui pa- uia similiter enumerata faciet personas triginta
 ter, duas. Patrius maximus is est abauui frater, atauui
 & atania filius, patris vel matris patrius ma-
 ior, personas continebit sexdecim, sic: Pater, auus,
 proauus, abauus, atauus, abauui frater. Pater,
 auus, proauus, abauus, atania, frater abauui. Pa-
 ter, auus, proauia, abauus, atauus, frater abauui.
 Pater, auia, proauus, abauus, atauus, frater aba-
 uui. Pater, auia, proauus, abauus, atauus, abauui
 frater. Pater, auia, proauia, abauus, atauus, fra-
 ter abauui. Pater, auus, proauia, abauus, atania,
 abauui frater. Pater, auia, proauia, abauus, ata-
 uia, abauui frater. Totidem erunt matris appel-
 latione

latione *proposita*. *Auunculus* maximus est *abauia* frater, patris vel matris *auunculus* maior: & numerus idem, & personarum expositio eadem qua *suprà*: hoc dumtaxat immutato, ut pro *abau* fratre *abauia* fratrem ponas. *Amita* maxima est *abau* soror, patris vel matris *amita* maior: cetera ut in *patruo* maximo, immutato tantum hoc, ut ubi est *abau* frater, ponatur *abau* soror. *Matertera* maxima est *abauia* soror, patris vel matris *matertera* maior: cetera ut *suprà*, ad extremum dumtaxat pro *abauia* fratre * *posita* *abauia* sorore. Hos omnes, quos à *patruo* maximo proposuimus, quidam his nominibus designant: *abpatruus*, *abauunculus*, *abamita*, *abmatertera*. Itaque & nos indifferenter hoc ponemus. Quos autem ego appello *abpatruos*, *abauunculos*, *abamitas*, *abmaterteras*, illi demonstrant me fratris sororisque *abnepotem*. *Patru* maioris filius filia: hi sunt *proau* fratris filius filia, *abau* *abauia* per *proauum*, *nepos*, *neptis* ex filio. Personae sub hoc erunt sexdecim enumeratione sic ductae, ut in quinto gradu cum *patruum* maiorem demonstrarem, fecimus, adiecto dumtaxat filia filia: quia filius *patru* maioris totidem necesse est personas complectatur, quot *patruus* maior, id est octo. Totidemque ex filia personis computatis, is numerus efficietur, quem *suprà* posuimus. *Amita* maioris filius filia, hi sunt *proau* sororis filius filia, *abau* *abauia*, per *proauum* *nepos* *neptis* ex filia

ex filia. Et hic eadem ratione personas enumerabimus totidem. Auunculi maioris filius filia, hi sunt proauia fratris filius filia: abauia abauia per proauiam nepos neptis ex filio. Eadem hic dinumeratio facienda est, qua in patruui maioris filio filia. Matertera maioris filius filia, hi sunt proauia sororis filius filia: abauia abauia per proauiam nepos neptis ex filio. Circa numerum personarum expositio est ut supra. Hi omnes, quos proposuimus, à patruui maioris filio, auo auia eius, de cuius cognatione quaritur, fratribusque, & sororibus eorum consobrini consobrinae sunt: at patri, matrique eiusdem, fratribusque, & sororibus utriusque propior sobrinus. Patruui magni nepos vel neptis, amita magna nepos vel neptis, auunculi magni nepos vel neptis, matertera magna nepos vel neptis, hac singula nomina continent personas sexdecim. Nā cum patruui magni (verbi gratia) persona quadrifariam intelligatur, nepotis bifariam, geminatur is numerus, nepote dūtaxat adnumerato, & quadruplicatur is, qui geminus erat, duplicatur etiam nepte computata: & tantum unius dinumerationem proponemus exempli gratia: Pater, auus, proauus, frater aui, qui est patruus magnus, filius eius, nepos eiusdem ex filio, item neptis. Pater, auus, proauia, frater aui, qui est patruus magnus, filius eius, nepos eiusdem ex filio, item neptis. Pater, auus, proauus, frater aui, qui est patruus magnus, filia eius, nepos eiusdem

ex se

ex filia, item neptis. Pater, auus, proauia, frater
 aui, qui est patruus magnus, filia eius, nepos eius-
 dem ex filia, item neptis. Totidem & eadem ra-
 tione exponuntur matris nomine anteposito, id
 est, ut aui materni, fratris, nepotes, & neptes cõ-
 putemus. Item in amita magna, id est aui sorore
 nepotes neptēsque enumerabimus. Idēq; in auū-
 culo magno, id est, auia fratre. Eadem ratio est in
 matertera magna, id est, auia sorore. Ex quibus
 vniuersus numerus cõpletur sexaginta quatuor.
 Hi omnes proauo, aut proauia eius, de cuius co-
 gnatione queritur, pronepotes, & proneptes eius-
 dē aui, auiaue, fratris, sororisue, nepotes, neptēs-
 ue, & contra horum auus, auia, & idem patruus
 magnus, amita magna, auunculus magnus, ma-
 tertera magna, horū autem pater matēue, fra-
 trēsque & sorores utrius eorū eidē propiores sō-
 brini, ipse his sobrinus est, & inuicē huic illi sobri-
 ni: Patruī, pronepos, proneptis, continent personas
 octonas, & utriusq; sexus sūt. Sexdecim sic: Pa-
 ter, auus, patruus, filius patris, nepos eiusdem ex
 filio, pronepos eiusdē ex nepote filio nato, item pro-
 neptis. Pater, auia, patruus, filius patruī, nepos
 eiusdem ex filio, pronepos ex nepote filio nato,
 item proneptis. Pater, auus, patruus, filia patruī,
 nepos eiusdem ex filia, pronepos ex nepote filia
 nato, itē proneptis. Pater, auia, patruus, filia pa-
 truī, nepos eius ex filia, pronepos ex nepote filio
 nato, item proneptis. Pater, auus, patruus, filius

*patrui, neptis eiusdem ex filio, pronepos ex nepte filia nata, item proneptis. Pater, auia, patruus, filius patrui, neptis eiusdem ex filio, pronepos ex nepte filia nata, item proneptis. Pater, auia, patruus, filia patrui, neptis eiusdem ex filia, pronepos ex nepte filia nata, itē proneptis. Pater, auia, patruus, filia patrui, neptis eiusdem ex filia, pronepos ex nepte filia nata, item proneptis. Amita, pronepos, proneptis, totidē personas eadē ratione & hi continent, tantū pro patruo, amita sumpta. Auunculi, pronepos, proneptis, pro patruo, item auunculo posito. Matertera, pronepos, proneptis, & hic ubi patruus positus est, matertera numerata, eundē numerum personarū inueniemus. Hi omnes eius de cuius cognatione quaritur, consobrinatorū, nepotes, neptēsue sunt. Fratris sororisque abnepos, abneptis, hi efficiunt personas LXIII. Ut ex superscriptis apparere potest. Trinepos, trineptis, hi sunt filij filiaue, atnepos, atneptis, nepotis neptisue, abnepos abneptis, pronepotis proneptisue, pronepos proneptis, abnepotis abneptisue nepos neptis, atnepotis atneptisue, filius filia. Haec appellationes demonstrant personas LXIII. Nam XXXII. trinepos complet, totidem trineptis. Abnepote enim numerus quadruplatus in se efficit XXXII. ipso nepote duas significante, pronepote quatuor, abnepote octo, atnepote sexdecim. His accedunt, trinepos, trineptis, uni ex atnepote: alteri, ex atnepte nati. Per singulos autem gradus
 ideo*

atnepos, trinepos, itē trineptis. Filius, nepos, proneptis, abneptis, atnepos, trinepos, item trineptis. Filia, nepos, proneptis, abneptis, atnepos, trinepos, item trineptis. Filius, neptis, proneptis, abneptis, atnepos, trinepos, itē trineptis. Filia, neptis, proneptis, abneptis, atnepos, trinepos, item trineptis. Filius, nepos, pronepos, abneptis, atneptis, trinepos, item trineptis. Filia, nepos, pronepos, abneptis, atneptis, trinepos, item trineptis. Filius, neptis, pronepos, abneptis, atneptis, trinepos, item trineptis. Filia, neptis, pronepos, abneptis, atneptis, trinepos, item trineptis. Filius, nepos, proneptis, abneptis, atneptis, trinepos, item trineptis. Filia, nepos, proneptis, abneptis, atneptis, trinepos, item trineptis. Filius, neptis, proneptis, abneptis, atneptis, trinepos, item trineptis. Filia, neptis, proneptis, abneptis, atneptis, trinepos, item trineptis. SEPTIMO gradu persona continentur M. XXXIII. ha, Tritau, item tritauia, pater, & mater, qui personas efficiunt CXXXVIII. Tritau enim patres tot sunt, quot ipsi tritau: item eiusdem matres totidem, fiuntque LXXXIII. Idem est numerus tritauia patris matrisque Atau atauia, frater soror, bi sunt tritau tritauia, filius filia, abau abauia: patruus auūculus, amita matertera, proau proauia, patruus magnus, auūculus magnus, amita magna

magna, matertera magna: aui auiæve propatruus proauunculus, proamita, promatertera: patrui matris, abpatruus abauunculus, abamita abmatertera. Fiunt persona atauui fratris xxxii. Nam xv i. quas atauus explet, accedunt totidem propter fratris duplicem personam. Nam xv i. fratres atauui ex patre computantur, & xv i. ex matre, similiter atauui sorores xxx i i. fiuntque lxx i i. persona, & totidem atauia fratris, item sororis. Patruui maximi filius filia: hi sunt atauui nepos neptis ex filio, abauui fratris filius filia. Amita maxima filius filia: hi sunt, atauui nepos neptis ex filia, abauui sororis filius filia. Auunculi maximi filius filia: hi sunt atauia nepos neptis ex filio, abauia fratris filius filia. Matertera maxima filius filia: hi sunt atauia nepos neptis ex filia, abauia sororis filius filia. Hæ omnes persona quas à patruui maximi filio enumerauimus, proauo proauiaque eius, de cuius cognatione queritur, consobrini * consobrina * propius sunt: auo auiæque eiusdem propior sobrinus sobri-sobrinus. na. Singule appellationes continent personas * xv i. quia cum patruus maximus xv i. effi- * senas ciat, filius eius eadem habet enumerationem, totidem filia: & sic ex omnibus iis, quas à patruui maximi filio comprehendimus, ductis per octo sexdecies, sunt cxxv i i i. Patruui maioris nepos personas continet xvi. Est enim abauui abauiaue pronepos, & cum abauus octies numeretur, ne-

+ Huius
sobrini fi-
lius dice-
tur.

potes his octies computati supradictum numerũ efficiũt, totidẽmque patruĩ maioris neptis. Auũculi item maioris nepos neptis eadem ratione personas complebunt xxxii. Amita maioris nepos neptis eadem ratione: item matertera maioris nepos neptis. Et sic ex omnibus colliguntur cxxviii. His personis auus auia eius, de cuius cognatione quaritur, propiores sobrini sunt: pater, mater, sobrinus, sobrina, is de cuius cognatione quaritur, sobrino natus est, hic proximo nomine definitur parenti suo sobrinus, ut Trebatiũ ait, rationem quoque nominis hanc reddidit, quod ultimi gradus cognationum sobrinorum sunt. Itaque sobrini filius rectẽ proximum nomen ab eo ipso, * cuius sobrini filius est, & dicitur, & ideo eos, qui ex sobrinis nati sunt, inter se proximum nomen appellarent. hos enim nulum proprium habere nomen quo inter se vocentur. Patruĩ magni, pronepos proneptis, auũculi magni, pronepos proneptis: amita magna, pronepos proneptis: matertera magna, pronepos, proneptis: ex his omnibus cxxviii. persona efficiuntur: quia singula appellationes xvi. complent. Nam cũ (exempli gratia) patruus magnus quadrifariam intelligatur, ad singulorum patruorum magnorum personas quadruplicatur pronepos. Item proneptis triginta duas personas reddet: totque quater numerata illam, qua praeposita est summam efficient: eorum patres matresque

trésque ei, de cuius cognatione quaritur, sobri-
 sobrinaque sunt: ipse verò eis de sobri-
 no natus. Patruus, abnepos, abneptis: auun-
 culi, abnepos, abneptis, amita, abnepos, abne-
 ptis: matertera, abnepos abneptis, hac singula vo-
 cabula senas denas continent personas, patruus
 enim (verbi gratia) abnepos sic enumerabitur, ut
 bisariam patruus accepto, quater pronepos, toties
 proneptis ducatur, & sic ad eorū filios veniatur
 sexdecies computandos: eadem ratione ad filias,
 item ad ceteros, & per hoc ex omnibus efficietur
 numerus personarum CXXVIII. Hi sunt ei de
 cuius cognatione quaritur, consobrinorum prone-
 potes, proneptis. His ille, de cuius cognatione
 quaritur, patruus maximus, auunculus maximus, ami-
 ta maxima, matertera maxima, filius filia: item
 proauis, proauia, consobrinus. Fratris, sororisque
 abnepos abneptis, & hi personas continent
 CXXVIII. Trinepotis filius, item filia, trineptis
 filius, item filia, hi CXXVIII. sunt, quod cum
 trinepos, trineptisque, (ut supra demonstra-
 uimus) LXXIII. impleant, filij eorum
 eadem numeratione, totidem-
 que filia computabun-
 tur.

*

REGVLÆ TOTIVS
IVRIS CÆSAREI ET
PONTIFICII.

Et primò Institutionum Diui Iustiniani
Imperatoris serenissimi.

LIBRI PRIMI.

- 1 **D** E IUSTITIA, & IURE.
- 2 De IURE NATURALI, GENTIÛ, & CIVILI.
- 3 De IURE PERSONARUM.
- 4 De ingenuis.
- 5 De libertinis.
- 6 Quibus ex causis manumittere non licet.
- 7 De lege Fufia Caninia tollenda.
- 8 De iis qui sui vel alieni iuris sunt.
- 9 De patria potestate.
- 10 De nuptiis.
- 11 De adoptionibus.
- 12 Quibus modis ius patria potestatis soluitur.
- 13 De tutelis.
- 14 Qui testamento tutores dari possunt.
- 15 De legitima adgnatorum tutela.

- 16 De capitis diminutione.
- 17 De legitima patronorum tutela.
- 18 De legitima parentum tutela.
- 19 De fiduciaria tutela.
- 20 De Attiliano tutore, & eo qui ex lege Julia
& Titia dabatur.
- 21 De authoritate tutorum.
- 22 Quibus modis tutela finitur.
- 23 De curatoribus.
- 24 De satisfactione tutorum & curatorum.
- 25 De excusationibus tutorum vel curatorum.
- 26 De suspectis tutoribus vel curatoribus.

Libri secundi Institut.

Rubricæ.

- 1 **D**E rerum diuisione, &c.
- 2 **D**E rebus corporalibus & incorporali-
bus.
- 3 De seruitutibus Rusticorum pradiorum.
- 4 De usufructu.
- 5 De usu & habitatione.
- 6 De usucapionibus, & longi temporis prescri-
ptionibus.
- 7 De Donationibus.
- 8 Quibus alienare licet, vel non.
- 9 Per quas personas nobis acquiritur.
- 10 De testamentis ordinandis.
- 11 De militari testamento.
- 12 Quibus non est permixtum facere testamētum.
- 13 De exheredatione liberorum.

- 14 De heredibus instituendis.
- 15 De vulgari substitutione.
- 16 De pupillari substitutione.
- 17 Quibus modis testamenta infirmantur.
- 18 De inofficioso testamento.
- 19 De heredum qualitate & differentia.
- 20 De legatis.
- 21 De ademptione legatorum.
- 22 De lege Falcidia.
- 23 De fideicommissariis hereditatibus, & ad
Senatusconsultum Trebellianum.
- 24 De singulis rebus per fideicommissum relictis.
- 25 De Codicillis.

Libri tertij Institut.

Rubricæ.

- 1 **D**E hereditatibus qua ab intestato deferuntur.
- 2 De legitima adgnatorum successione.
- 3 De Senatusconsulto Tertulliano.
- 4 De Senatusconsulto Orficiano.
- 5 De successione cognatorum.
- 6 De gradibus cognationum.
- 7 De servili cognatione.
- 8 De successione libertorum.
- 9 De assignatione libertorum.
- 10 De bonorum possessionibus.
- 11 De acquisitione per adrogationem.
- 12 De eo cui libertatis causa bona addicuntur.
- 13 De successione sublati, qua fiebat per bonorum

*norum venditiones, & ex senatusconsulto
Claudio.*

- 14 *De obligationibus.*
- 15 *Quibus modis re contrahitur obligatio.*
- 16 *De verborum obligationibus.*
- 17 *De duobus reis stipulandi & promittendi.*
- 18 *De stipulatione seruorum.*
- 19 *De diuisione stipulationum.*
- 20 *De inutilibus stipulationibus.*
- 21 *De fideiussoribus.*
- 22 *De literarum obligatione.*
- 23 *De obligationibus ex consensu.*
- 24 *De emptione & venditione.*
- 25 *De locatione & conductione.*
- 26 *De societate.*
- 27 *De mandato.*
- 28 *De obligationibus quæ ex quasi contractu
nascuntur.*
- 29 *Per quas personas nobis obligatio acquiritur.*
- 30 *Quibus modis tollitur obligatio.*

Libri quarti Institut.

Rubricæ.

- 1 **D**E obligationibus quæ ex delicto nascun-
tur.
- 2 *De vi bonorum raptorum.*
- 3 *De lege Aquilia.*
- 4 *De iniuriis.*
- 5 *De obligationibus quæ ex quasi delicto na-
scuntur.*

- 6 De actionibus.
- 7 Quod cum eo qui in aliena potestate est negotium gestum esse dicitur.
- 8 De noxialibus actionibus.
- 9 Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur.
- 10 De iis per quos agere possumus.
- 11 De satisfactionibus.
- 12 De perpetuis & temporalibus actionibus, & qua ad heredem & in heredem transeunt.
- 13 De exceptionibus.
- 14 De replicationibus.
- 15 De interdictis.
- 16 De pœna temerè litigantium.
- 17 De officio iudicis.
- 18 De publicis iudiciis.

Codicis D. Iustiniani Imperatoris
gloriosissimi Rubricæ.

Libri primi Codicis.

- 1 **D**E nouo Codice faciendo.
- 2 **D**E Iustiniano Codice confirmando.
- 3 De emendatione Codicis D. Iustiniani, & secunda eius editione.
- 4 De summa Trinitate & fide catholica: & ut nemo publicè de ea contendere audeat.
- 5 De sacrosanctis Ecclesiis, & de rebus, & priuilegiis earum.

De

- 6 De Episcopis & clericis, orphanotrophis, & xenodochis, & ptoctrophis, & asceteris, & monachis, & priuilegiis eorum, & castrensi peculio, & de redimendis captiuis, & de nuptiis clericorum vetitis seu permissis.
- 7 De episcopali audientia, & de diuersis capitulis qua ad ius curamque & reuerentiam pertinent pontificalem.
- 8 De hereticis & Manichais, &c.
- 9 Ne sanctum baptisma reiteretur.
- 10 De apostatis.
- 11 Nemini licere signū saluatoris Christi humi, vel in silice, aut in marmore insculpere aut pingere.
- 12 De iudais, & cœlicolis.
- 13 Ne Christianum mancipium hereticus, vel Paganus, vel Iudeus habeat, vel possideat, vel circumcidat.
- 14 De Paganis, & sacrificiis, & templis eorum.
- 15 De iis qui ad Ecclesias confugiunt, &c.
- 16 De iis qui in Ecclesiis manumittuntur.
- 17 De legibus & cōstitutionibus Principum & edictis.
- 18 De mandatis Principum.
- 19 De senatusconsultis.
- 20 De veteri iure enucleando, &c.
- 21 De iuris & facti ignorantia.
- 22 De precibus Imperatori offerendis: de quibus rebus supplicare liceat, & ubi.

- 23 *Quando libellus Principi datus, litis contestationem faciat.*
- 24 *Vt lite pendente, vel post prouocationem, vel definitiuum sententiam nulli liceat imperatori supplicare.*
- 25 *Si contra ius vel utilitatem publicam, vel per mendacium fuerit aliquid postulatum vel impetratum.*
- 26 *De diuersis rescriptis & pragmaticis sanctionibus.*
- 27 *De statuis & imaginibus.*
- 28 *De iis qui ad statuas confugiunt.*
- 29 *De officio præfecti pratorio Orientis & Illyrici.*
- 30 *De officio præfecti pratorio Africa, & de omni eiusdem diœcesis statu.*
- 31 *De officio præfecti urbis.*
- 32 *De officio magistri militum.*
- 33 *De officio quaestoris.*
- 34 *De officio magistri officiorum.*
- 35 *De officio comitis sacrarum largitionum.*
- 36 *De officio comitis rerum priuatarum.*
- 37 *De officio comitis sacri palatii.*
- 38 *De officio proconsulis & legati.*
- 39 *De officio comitis sacri patrimonij.*
- 40 *De officio comitis Orientis.*
- 41 *De officio præfecti Augustalis.*
- 42 *De officio vicarij.*
- 43 *De officio rectoris.*

- 44 De officio rectoris prouincia.
45 De officio praeſecti vigilum.
46 De officio ciuiliū iudicum.
47 De officio militarium iudicum.
48 Ne rei militaris comitibus vel tribunis la-
uacra praestentur.
49 De officio diuerſorum iudicum.
50 Ut omnes iudices tam ciuiles, quā milita-
res poſt adminiſtrationē deſoſitam per quin-
quaginta dies in ciuitatibus vel certis locis
permaneant.
51 De officio eius qui vicem alicuius iudicis
vel praſidis obtinet.
52 De aſſeſſoribus, & domeſticis, & cancella-
riis iudicum.
53 De annonis, & capitatione adminiſtran-
tium, & eorum aſſeſſorum.
54 De contractibus iudicum, vel eorum qui
ſunt circa eos, & inhibendis donationibus in
eos faciendis: & ne adminiſtrationis tempore
propriās ades adificent, ſine ſanctione pra-
gmatica.
55 De modo mulctarum quae à iudicibus inſli-
guntur.
56 De deſenſoribus ciuitatum.
57 De magiſtratibus municipalibus.
56 De officio iudicis Alexandria.

- 1 **D**E edendo.
- 2 De in ius vocando.
- 3 De pactis.
- 4 De transactionibus.
- 5 De errore calculi.
- 6 De postulando.
- 7 De aduocatis diuersorum iudiciorum.
- 8 De aduocatis diuersorum iudicum.
- 9 De aduocatis fisci.
- 10 De errore aduocatorum, &c.
- 11 Ut qua defunt aduocatis partium, iudex suppleat.
- 12 Ex quibus causis infamia irrogatur.
- 13 De procuratoribus.
- 14 Ne liceat potentioribus patrociniū litigantibus præstare, vel actiones in se transferre.
- 15 De iis qui potentiorum nomine titulos prædiis affigunt, vel eorum nomina ut in lite prætendunt.
- 16 Ut nemo priuatus titulos prædiis suis, vel alienis imponat, vel vela regia suspendat.
- 17 Ut nemini liceat sine iudicis authoritate signa rebus imponere, quas alius detinet.
- 18 Ne fiscus vel respublica procuracionem alicui patrociniy causa in lite præstet.
- 19 De negotiis gestis.
- 20 De iis qua vi metusque causa gesta sunt.
- 21 De dolo malo.

- 22 De in integrũ restitutione minorum 25. ann.
- 23 De filiofamilias minore.
- 24 De fideiussoribus minorum.
- 25 Si tutor, vel curator interuenerit.
- 26 Si in commune eadẽque causa in integrum restitutio postuletur.
- 27 Si aduersus rem iudic. restitutio postuletur.
- 28 Si aduersus venditionem.
- 29 Si aduersus venditionem pignoris.
- 30 Si aduersus donationem.
- 31 Si aduersus libertatem.
- 32 Si aduersus transactionem, vel diuisionem minor restitui velit.
- 33 Si aduers⁹ solutionẽ à debito, vel à se factam.
- 34 Si aduersus dotem restitutio postuletur.
- 35 Si aduersus delictũ suũ restitutio postuletur.
- 36 Si aduersus vsucapionẽ restitut. postuletur.
- 37 Si aduersus fiscum restitutio postuletur.
- 38 Si aduersus creditorem restitutio postuletur.
- 39 Si minor ab hereditate se abstinnerit.
- 40 Si ut omissam hereditatem, vel bonorum possessionem, vel aliud acquirat.
- 41 In quibus causis restitutio in integrum non est necessaria.
- 42 Qui aduersus quos in integrum restitui non possint.
- 43 Si minor se maiorẽ dixer. vel probatũ fuerit.
- 44 Si sapius in integrum restitutio postuletur.
- 45 De iis, qui veniam aetatis impetraverunt.

- 46 Si maior factus ratum habuerit.
- 47 Vbi & apud quem cognitio in integrum re-
stitutionis agitanda sit.
- 48 De reputationibus qua fiât in iudicio in in-
tegrum restitutionis.
- 49 Etiam per procuratorē causam in integrum
restitutionis agi posse.
- 50 In integrum restitutione postulata ne quid
noui fiat.
- 51 De restitutione militum, & eorum qui Rei-
publica causa absunt.
- 52 De vxoribus militum, & eorum qui Reipu-
blica causa absunt.
- 53 De temporibus in integrū restitutionis tam
minorum & aliarū personarū qua restitui
possunt, quàm etiam heredum eorum.
- 54 Quibus ex causis maiores in integrū restit.
- 55 De alienatione mutandi iudicij causa facta.
- 56 De receptis arbitris.
- 57 De satisfaciendo.
- 58 De formulis, & impetratione acti sublati.
- 59 De iureiurando propter calumniam dando.

Libri tertij.

- 1 DE iudiciis.
- 2 De sportulis & sumptibus in diuersis
iudiciis faciendis, & de executoribus litiū.
- 3 De pedaneis iudicibus.
- 4 Qui pro sua iurisdictione iudices dare dari ve-
possint.

- 5 *Ne quis in sua causa iudicet, vel i^o sibi dicat.*
- 6 *Qui legitimā personam standi in iudiciis habeant vel non.*
- 7 *Vt nemo inuitus agere vel accusare cogatur.*
- 8 *De ordine iudiciorum.*
- 9 *De litis contestatione.*
- 10 *De plus petitionibus.*
- 11 *De dilationibus.*
- 12 *De feriis.*
- 13 *De iurisdictione omnium iudicum, & de foro competenti.*
- 14 *Quando imperator inter pupillos & viduas vel miserabiles personas cognoscit, & ne exhibeantur.*
- 15 *Vbi de criminibus agi oportet.*
- 16 *Vbi de possessione agi oportet.*
- 17 *Vbi fideicommissum peti oportet.*
- 18 *Vbi cōueniatur, qui certo loco dare promisit.*
- 19 *Vbi in rem actio exerceri debeat.*
- 20 *Vbi de hereditate agitur, vel ubi heredes scripti in possessionē mitti postulare debeāt.*
- 21 *Vbi de ratiociniis tam publicis, quā priuatis agi oportet.*
- 22 *Vbi causas status agi debeat.*
- 23 *Vbi quis de curiali vel cohortali aliāve cōditione conueniatur.*
- 24 *Vbi senatores vel clarissimi ciuilitate vel criminaliter conueniantur.*
- 25 *In quibus causis militātes fori prescriptione*

uti non possunt.

- 26 *Vbi causa fiscales, vel diuina domus hominumque eius agatur.*
- 27 *Quādo liceat unicuique sine iudice se vindicare, & ob publicam deuotionem residere.*
- 28 *De inofficioso testamento.*
- 29 *De inofficiosis donationibus.*
- 30 *De inofficiosis dotibus.*
- 31 *De petitione hereditatis.*
- 32 *De rei vendicatione.*
- 33 *De usufructu & habitatione, & ministerio seruorum.*
- 34 *De seruitutibus & aqua.*
- 35 *De lege Aquilia.*
- 36 *Familie eriscunde.*
- 37 *Communi diuidundo.*
- 38 *Cōmunia utriusque iudicij tam familie eriscunde, quā communi diuidundo.*
- 39 *Finium regundorum.*
- 40 *De consortibus eiusdem litis.*
- 41 *De noxialibus actionibus.*
- 42 *Ad exhibendum.*
- 43 *De religiosis, & sumptibus funerum, & alea lusu, & de aleatoribus.*

Libri Quarti.

- 1 **D** *E rebus creditis, & iureiurando.*
- 2 **S** *i certum petatur.*
- 3 *De suffragio.*
- 4 *De prohibita sequestratione pecunie.*

- 5 De conditione indebiti.
- 6 De conditione ob causam datorum.
- 7 De conditione ob turpem causam.
- 8 De conditione furtiva.
- 9 De cōditione ex lege, vel sine causa, vel iniusta causa.
- 10 De actionibus & obligationibus.
- 11 Ut actiones ab heredibus & contra heredes incipiant.
- 12 Ne uxor pro marito, vel maritus pro uxore, vel mater pro filio conueniantur.
- 13 Ne filius pro patre, vel pater pro filio emancipato, vel libertus pro patrono, vel seruus pro domino conueniatur.
- 14 An seruus ex suo facto post manumissionem teneatur.
- 15 Quando fiscus vel priuatus debitoris sui debitores exigere possit, vel debeat.
- 16 De hereditariis actionibus.
- 17 Ex delictis defunctorum in quantum heredes conueniantur.
- 18 De constituta pecunia.
- 19 De probationibus.
- 20 De testibus.
- 21 De fide instrumentorū, & amissione eorum, & apochis, & antapochis faciendis: & de illis qua sine scriptura fieri possunt.
- 22 Plus valere quod agitur, quàm quod simulatè concipitur.

- 23 De commodato.
- 24 De pignoratitia actione.
- 25 De institoria & exercitoria actione.
- 26 Quod cum eo qui in aliena potestate est negotium gestum esse dicatur, vel de peculio, siue quod iussit, aut de in rem verso.
- 27 Per quas personas nobis acquiritur.
- 28 Ad senatusconsultum Macedonianum.
- 29 Ad senatusconsultum Velleianum.
- 30 De non numerata pecunia.
- 31 De compensationibus.
- 32 De usuris.
- 33 De nautico fœnore.
- 34 Depositi vel contrà.
- 35 Mandati.
- 36 Si seruus extero se emi mandauerit.
- 37 Pro socio.
- 38 De contrahenda emptione & venditione.
- 39 De hereditate vel actione vendita.
- 40 Quæ res vendi non possunt, & qui vendere vel mercari vetantur.
- 41 Quæ res exportari non debent.
- 42 De eunuchis.
- 43 De patribus qui filios suos distraxerunt.
- 44 De rescindenda venditione.
- 45 Quando liceat ab emptione discedere.
- 46 Si propter publicas pensitationes venditio fuerit celebrata.
- 47 Sine cēsu vel reliquis fundū cōparari nō pos.

- 48 De periculo & commodo rei vendita.
- 49 De actionibus empti & venditi.
- 50 Si quis alteri vel sibi sub alterius nomine,
vel aliena pecunia emerit.
- 51 De rebus alienis non alienandis, & de prohi-
bita rerum alienatione vel hypotheca.
- 52 De communium rerum alienatione.
- 53 Rem alienam gerentibus non interdici re-
rum suarum alienationem.
- 54 De pactis inter emptorem & venditorem
compositis.
- 55 Si feruus exportandus vaneat.
- 56 Si mancipium ita vaneat ne prostituatur.
- 57 Si mancipium ita fuerit alienatum ut ma-
numittatur, vel centra.
- 58 De adilitis actionibus.
- 59 De monopolis, & conuentu negotiatorum illi-
cito, vel artificio ergo laborum, nec non bal-
neatorum prohibitis & actionibus illicitis.
- 60 De nundinis & mercatoribus.
- 61 De vectigalibus & commissis.
- 62 Vectigalia noua institui non posse.
- 63 De commerciis & mercatoribus.
- 64 De rerum permutat. & praescriptis verbis.
- 65 De locato & conducto.
- 66 De iure emphiteutico.

Libri quinti.

- D**E sponsalibus & arrhis sponsalitiis, &
proxeneticis.

- 2 Si rector prouincia, vel ad eum pertinentes sponsalicias dederint arrhas.
- 3 De donationibus ante nuptias, vel propter nuptias, & sponsalitiis.
- 4 De nuptiis.
- 5 De incestis, & inutilibus nuptiis.
- 6 De interdicto matrimonio inter pupillam & tutorem, seu curatorem, filiosque eorum.
- 7 Si quacumque præditus potestate, vel ad eum pertinentes ad suppositarum iurisdictionis sua aspicere tentauerint nuptias.
- 8 Si nuptia ex rescripto petantur.
- 9 De secundis nuptiis.
- 10 Si secundo nupserit mulier, cui maritus ususfructum reliquit.
- 11 De dotis promissione, & nuda pollicitatione.
- 12 De iure dotium.
- 13 De rei uxoria actione in exstipulatus actionem transfusa, & de natura dotibus præstita.
- 14 De præf. conuentistâ super dote, quàm super donatione propter nuptias, & paraphernis.
- 15 De dote cauta non numerata.
- 16 De donat. inter virum & uxorem, & à parentibus in liberos factis, & de rati habitione.
- 17 De repudiis, & iudicio de moribus sublato.
- 18 Soluta matrimonio quæadmodum dos petatur.
- 19 Si dos constante matrimonio soluta fuerit.
- 20 Ne fideiussores, vel mādatores dotiū dentur.
- 21 Rerum amotarum.

- 22 *Ne pro dote mulieris bona quondam mariti addicantur, id est, in solutum dentur.*
- 23 *De fundo dotali.*
- 24 *De diuortio facto, apud quem libri morari, vel educari debeant.*
- 25 *De alendis liberis à parentibus.*
- 26 *De concubinis.*
- 27 *De naturalibus liberis, & matribus eorum, & ex quibus causis iusti efficiantur.*
- 28 *De testamentaria tutela.*
- 29 *De confirmando tutore.*
- 30 *De legitima tutela.*
- 31 *Qui petant tutores, vel curatores.*
- 32 *Vbi petantur tutores, & curatores.*
- 33 *De tutoribus, vel curatoribus illustrium, vel clarissimarum personarum.*
- 34 *Qui dare tutores, vel curatores, & qui dari possunt, vel non.*
- 35 *Quando mulier officio tutela fungi potest.*
- 36 *In quibus casibus tutorem, vel curatorem habenti tutor, vel curator dari potest.*
- 37 *De administrat. tutorũ, vel curatorũ, & de pecunia pupillari sceneranda, & deponenda.*
- 38 *De periculo tutorum, & curatorum.*
- 39 *Quando ex facto tutoris, vel curatoris minores agere, vel conueniri possunt.*
- 40 *Si ex pluribus tutoribus, vel curatoribus omnes, vel unus agere pro minore, vel conueniri possint.*

- 41 *Ne tutor vel curator uestigal conducat.*
- 42 *De tutore vel curatore, qui non satisfecit.*
- 43 *De suspectis tutoribus vel curatoribus.*
- 44 *De in litem dando tutore vel curatore.*
- 45 *De eo, qui pro tutore, vel curatore negotia gessit.*
- 46 *Si mater indemnitatem promiserit.*
- 47 *Si tutor contra matris voluntatē datus sit.*
- 48 *Vt causa post pubertatem adsit tutor.*
- 49 *Vbi pupilli educari debeant.*
- 50 *De alimentis pupillo præstandis.*
- 51 *Arbitrium tutela.*
- 52 *De diuidenda tutela, & pro qua parte quisque tutor conueniatur.*
- 53 *De in litem iurando.*
- 54 *De heredibus tutorum vel curatorum.*
- 55 *Si tutor vel curator non gesserit.*
- 56 *De usuris pupillaribus.*
- 57 *De fideiussoribus tutorum vel curatorum.*
- 58 *De contrario iudicio tutela.*
- 59 *De auctoritate præstanda.*
- 60 *Quando tutores vel curatores esse desinant.*
- 61 *De actore à tutore, & curatore dando.*
- 62 *De excusationibus tutorum, & curatorum & temporibus earum.*
- 63 *Si tutor vel curator falsis allegationibus excusatus sit.*
- 64 *Si tutor vel curator Reip. causa abfuerit.*
- 65 *De excusationibus veteranorum.*

- 66 Qui numero liberum se excusant.
- 67 Qui morbo se excusant.
- 68 Qui atate se excusant.
- 69 Qui numero tutelarum.
- 70 De curatore furiosi, & prodigi.
- 71 De pradiis, & aliis rebus minorū sine decreto non alienandis siue obligandis.
- 72 Quando decreto opus non est.
- 73 Si quis ignorans rem minoris esse, sine decreto comparauerit.
- 74 Si maior factus alienationem factam sine decreto ratam habuerit.
- 75 De magistratibus conueniendis.

Libri sexti.

- 1 **D**E seruis fugitiuis, & libertis, mancipiisque ciuitatum artific. &c.
- 2 De furtis, & seruo corrupto.
- 3 De operis libertorum.
- 4 De bonis libertorum, & iure patronatus.
- 5 Si in fraudem patroni à libertis alienatio sit facta.
- 6 De obsequiis patrono praestandis.
- 7 De libertis, & eorum liberis.
- 8 De iure aureorum annulorum, & de natalibus restituendis.
- 9 Qui admitti ad bonorum possessionem possunt, & intra quod tempus.
- 10 Quando nō petētiū partes petētibus accrescāt.
- 11 De bonorum possessione secundum tabulas.

De

- 12 De bonorū possessione contra tabulas, quam
prator liberis pollicetur.
- 13 De bonorū possessione contra tabulas liberti,
qua patronis liberisque eorum datur.
- 14 Vnde liberi.
- 15 Vnde legitimi & vnde cognati.
- 16 De successorio edicto.
- 17 De Carboniano edicto.
- 18 Vnde vir & uxor.
- 19 De repudianda bonorum possessione.
- 20 De collationibus.
- 21 De testamento militis.
- 22 Qui testamenta facere possunt, vel non.
- 23 De testamētis, & quemadmodum testamen-
ta ordinentur.
- 24 De heredibus instituendis, & qua persona
institui non possunt.
- 25 De institutionibus, & substitutionibus, &
restitutionibus sub conditione factis.
- 26 De impuberum, & alius substitutionibus.
- 27 De necessariis seruis heredibus instituendis,
vel substituendis.
- 28 De liberis præteritis vel exheredatis.
- 29 De posthumis heredibus instituendis, vel
exheredandis, vel præteritis.
- 30 De iure deliberandi, & adeunda vel ad-
quirenda hereditate.
- 31 De repudianda, & abstinenda hereditate.
- 32 Quēadmodū testamenta aperiātur, descri-
buntur,

bantur, & inspiciantur.

- 33 *De edicto diui Hadriani tol. & quemadmodum scriptus haeres in possessionē mittatur.*
- 34 *Si quis aliquē testari prohibuerit, vel coëgerit.*
- 35 *De iis quibus ut indignis auferuntur hereditates & ad senatusconf. Syllanianum.*
- 36 *De codicillis.*
- 37 *De legatis.*
- 38 *De verborum, & rerum significatione.*
- 39 *Si omissa sit causa testamenti.*
- 40 *De indicta viduitate, & lege Iulia Miscella tollenda.*
- 41 *De iis quae poena nomine in testamento vel codicillis relinquuntur.*
- 42 *De fideicommissis.*
- 43 *Communia de legatis, & fideicommissis, & de in rem missione tollenda.*
- 44 *De falsa causa adiecta legato, & fideicom.*
- 45 *De iis qui sub modo legati seu fideicommissi relinquuntur.*
- 46 *De conditionibus insertis tam legatis, quàm fideicommissis, & libertatibus.*
- 47 *De usuris & fructibus legatorum, & fideicommissorum.*
- 48 *Ad senatusconsultum Trebellianum, & de incertis personis.*
- 49 *Ad legem Falcidiam.*
- 50 *De caducis tollendis.*
- 51 *De iis, qui ante apertas tabulas hereditatem transmittunt.*

transmittunt.

- 52 *Quando dies legati, vel fideicommissi cedat.*
- 53 *Vt in possessionē legatorum vel fideicommissorum seruandorum causa mittatur, & quando satisfdari debeat.*
- 54 *De suis, & legitimis liberis, & ex filia neptibus ab intestato venientibus.*
- 55 *Ad senatusconsultum Tertullianum.*
- 56 *Ad senatusconsultum Orficianum.*
- 57 *De legitimis heredibus.*
- 58 *Communia de successioneibus.*
- 59 *De bonis maternis, & materni generis.*
- 60 *De bonis, quæ liberis in potestate patris constitutis, ex matrimonio, vel aliter adquiruntur: & eorum administratione.*
- 61 *De hereditatibus decurionum, &c.*

Libri septimi.

- 1 **D**E vindicta libertate, & apud consilium manumissione.
- 2 *De testamentaria manumissione.*
- 3 *De lege Fusia Caninia tollenda.*
- 4 *De fideicommissariis libertatibus.*
- 5 *De dedititia libertate tollenda.*
- 6 *De Latina libertate tollenda: & per certos modos in ciuitatem Romanam transfusu.*
- 7 *De communi seruo manumisso.*
- 8 *De seruo pignori dato manumisso.*
- 9 *De seruis Reipub. manumittendis.*
- 10 *De iis qui à non dominis manumissi sunt.*

- 11 Qui manumittere non possint, & ne in fraudem creditorum manumittantur.
- 12 Qui non possunt ad libertatem pervenire.
- 13 Quibus ex causis servi pro pramio libertatē accipiunt.
- 14 De ingenuis manumissis.
- 15 Communia de manumissionibus.
- 16 De liberali causa.
- 17 De assertionē tollenda.
- 18 Quibus ad libertatem proclamare non licet:
& de rebus eorum, qui ad libertatem proclamare non prohibentur.
- 19 De ordine cognitionum.
- 20 De collusionē detegenda.
- 21 Ne de statu defunctorum post quinquēniū quaratur.
- 22 De longi tēporis praescriptione, qua pro libertate, non aduersus libertatem opponitur.
- 23 De peculio eius, qui libertatem meruit.
- 24 De senatusconsulto Claudiano tollendo.
- 25 De nudo iure Quiritium tollendo.
- 26 De usucapione pro emptore, vel trāsactione.
- 27 De usucapione pro donato.
- 28 De usucapione pro dote.
- 29 De usucapione pro herede.
- 30 Communia de usucapionibus.
- 31 De usucapione transformanda, & sublata differentia rerum mācipi, & nec mācipi.
- 32 De acquirenda, & retinenda possessione.

- 33 De præscriptione longi temporis , decem,
vel viginti annorum.
- 34 In quibus causis cessat longi temporis præ-
scriptio.
- 35 Quibus non obiicitur longi temporis præ-
scriptio.
- 36 Si aduersus creditorem.
- 37 De quadriennij præscriptione.
- 38 Ne rei dominica, vel templorum venditio
longi temporis exceptione summoueat.
- 39 De præscriptione triginta, vel quadraginta
annorum.
- 40 De annali exceptione Italici contractus
tollenda, & de diuersis temporibus, exceptio-
nibus, & de præscriptionibus, & interruptio-
nibus earum.
- 41 De alluionibus, & paludibus, & pascuis
ad alium statum translatis.
- 42 De sententiis Præfectorum prætorio.
- 43 Quomodo, & quando iudex sententiam
proferre debeat præsentibus partibus, vel
vna parte absente.
- 44 De sententiis ex breuiculo recitandis.
- 45 De sententiis, & interlocutionibus omnium
iudicum.
- 46 De sententia, qua sine certa quantitate
profertur.
- 47 De sententiis, qua pro eo, quod interest,
proferuntur.

- 48 Si à non competenti iudicatum fuerit.
- 49 De pœna iudicis , qui malè iudicauit,
vel eius qui iudicem , vel aduersarium cor-
rumpere curauit.
- 50 Sententiam rescindi non posse.
- 51 De fructibus , & litium expensis.
- 52 De re iudicata.
- 53 De exceptione rei iudicata.
- 54 De usuris rei iudicata.
- 55 Si plures una sententia condemnati sunt.
- 56 Quibus res iudicata non nocet.
- 57 Cōminationes, epistolas, progrāmata, subscri-
ptiones auctoritatem rei iudicata nō habere.
- 58 Si ex falsis instrumentis, vel testimoniis iu-
dicatum erit.
- 59 De confessis.
- 60 Res inter alios acta , vel iudicata, aliis non
nocet.
- 61 De relationibus.
- 62 De appellationibus , & consultationibus.
- 63 De temporibus , & reparationibus appella-
tionum , seu consultationum.
- 64 Quando prouocare non est necesse.
- 65 Quorum appellationes non recipiantur.
- 66 Si pendente appellatione mors interuenerit.
- 67 De iis , qui propter metum iudicis non appel-
lauerunt.
- 68 Si vnus ex pluribus appellauerit.
- 69 Si de momētanea possessione fuerit appellatū.

- 19 Constitutiones feudales domini Lotharij Imperatoris, quas ante ianuam beati Petri in ciuitate Romana condidit, obseruandas.
- 20 De beneficio fratris, & qualiter frater in beneficio fratris succedit.
- 21 De feudo sine culpa non amittendo.
- 22 Quo tēpore miles inuestiturā petere debeat.
- 23 De contentione inter dominum & vassallum.
- 24 Quemadmodum feudum ad filiā pertineat.
- 25 Quibus modis feudum constitui potest.
- 26 Si de inuestitura inter dominum & vassallum lis oriatur.
- 27 De feudo dato in vicem legis commissoria reprobando.
- 28 De vsu Mediolanensium secundū quosdā.

Libri secundi.

- 1 **D**E feudi cognitione.
- 2 Quid sit inuestitura feudi.
- 3 Per quos fiat inuestitura, & per quos recipiatur.
- 4 Quid precedere debeat, an inuestitura, vel fidelitas.
- 5 Qualiter iurare debeat vassallus domino fide-
- 6 De forma fidelitatis. (litatem.)
- 7 De noua forma fidelitatis.
- 8 De inuestitura de re aliena facta.
- 9 Qualiter olim poterat feudum alienari.
- 10 Quis dicatur dux, marchio, comes, vel capitaneus, vel valuasor.

- 36 De exceptionibus, & praescriptionibus.
- 37 De litigiosis.
- 38 De cōtrahenda & committēda stipulatione.
- 39 De inutilibus stipulationibus.
- 40 De duobus reis stipulandi & promittendi.
- 41 De fideiussoribus & mandatoribus.
- 42 De novationibus & delegationibus.
- 43 De solutionibus & liberationibus.
- 44 De acceptilationibus.
- 45 De euictionibus.
- 46 Creditorem euictionem pignoris non debere.
- 47 De patria potestate.
- 48 De adoptionibus.
- 49 De emancipationibus liberorum.
- 50 De ingratulis liberis.
- 51 De postliminio reuersis, & de redemptis ab hostibus.
- 52 De infantibus expositis liberis & seruis: & de iis, qui sanguinolentos nutriendos acceperunt.
- 53 Qua sit longa consuetudo.
- 54 De donationibus.
- 55 De donationibus qua sub modo vel conditione, vel ex certo tempore conficiuntur.
- 56 De reuocandis donationibus.
- 57 De donationibus causa mortis.
- 58 De infirmandis pœnis cœlibatus & orbitatis, & decimarum sublatiis.
- 59 De iure libertorum.

Libri noni.

- 1 **Q**ui accusare non possunt.
- 2 De accusationibus & inscriptionibus.
- 3 De exhibendis & transmittendis reis.
- 4 De custodia reorum.
- 5 De priuatis carceribus inhibendis.
- 6 Si reus vel accusator mortuus fuerit.
- 7 Si quis Imperatori maledixerit.
- 8 Ad legem Iuliam maiestatis.
- 9 Ad legem Iuliam de adulteriis & stupro.
- 10 Si quis eam cuius tutor fuerit, corruperit.
- 11 De mulieribus quæ a seruis propriis se coniunxerunt.
- 12 Ad legem Iuliæ de vi publica, siue priuata.
- 13 De raptu virginum, seu viduarum, necnon sanctimonialium.
- 14 De emendatione seruorum.
- 15 De emendatione propinquorum.
- 16 Ad legem Corneliam de sicariis.
- 17 De iis qui parentes vel liberos occiderunt.
- 18 De maleficis & mathematicis, & ceteris similibus.
- 19 De sepulchro violato.
- 20 Ad legem Flauiam de plagiaris.
- 21 Ad legem Visceliam.
- 22 Ad legem Corneliam de falsis.
- 23 De iis qui sibi ascribunt in testamento.
- 24 De falsa moneta.
- 25 De mutatione nominis.

2 *Qui sint rebelles.*

3 *De pace Constātia composita inter Imperatorem Fridericum, & filium eius Henricum, & quosdā nobiles Alemania ex una parte, & ciuitates Lombardia, Marchia, & Romandiola ex altera.*

Rubricæ Digesti veteris.

Libri primi.

- 1 **D** *E iustitia, & iure.*
- 2 **D** *De origine iuris ciuilibis, & omniū magistratū, & de successione iurisprudentū.*
- 3 *De legibus, & senatusconsultis, & longa consuetudine.*
- 4 *De constitutionibus Principum.*
- 5 *De statu hominum.*
- 6 *De iis, qui sunt sui, vel alieni iuris.*
- 7 *De adoptionib. & emancipationibus, & aliis modis, quibus ius patria potestatis soluitur.*
- 8 *De rerum diuisione & qualitate.*
- 9 *De senatoribus.*
- 10 *De officio consulis.*
- 11 *De officio præfecti pratoris.*
- 12 *De officio præfecti urbis.*
- 13 *De officio quaestoris.*
- 14 *De officio pratoris.*
- 15 *De officio præfecti vigilum.*
- 16 *De officio proconsulis, & legati.*
- 17 *De officio præfecti augustalis.*

- 19 De exactoribus tributorum.
- 20 De superexactoribus.
- 21 De capiendis & distrahendis pignoribus tributorum causa.
- 22 De apochis publicis, & descriptionibus curialium, & distributionibus civilibus.
- 23 De canone largitionum titulorum.
- 24 Ne opera à collatoribus exigantur.
- 25 De immunitate nemini concedenda.
- 26 De conditis in publicis horreis.
- 27 Ut nemini liceat in emptione specierum se excusare, & de munere sitocomia.
- 28 De collatione donatorum, vel reuelatorum, aut translatorum, seu aderatorum.
- 29 De collatione artis.
- 30 De discussoribus.
- 31 De decurionibus, & filiis eorum: & qui decuriones habeantur: & quibus modis à fortuna curia librentur.
- 32 Si seruus, aut libertus ad decurionatum aspirauerit.
- 33 De pradiis decurionum sine decreto non alienandis.
- 34 Quando & quibus quarta pars ex bonis decurionum debetur, & de bono distributionis eorum.
- 35 De imponenda lucratiua descriptione.
- 36 De prabendo salario.
- 37 Si curialis relicta ciuitate rus habitare maluerit.

- 38 De municipibus & originariis.
- 39 De incolis, & ubi quis domicilium habere videtur, & de iis qui studiorum causa in alia ciuitate degunt.
- 40 De muneribus & honoribus non continuandis inter patrem & filium, & de interuallis.
- 41 De muneribus patrimoniorum.
- 42 Quomodo ciuilia munera indicuntur.
- 43 De iis qui sponte munera publica subeunt.
- 44 De iis qui à Principe vacationem acceperunt.
- 45 De vacatione muneris publici.
- 46 De decretis decurionum super immunitate quibusdam concedenda.
- 47 De excusationibus munerum.
- 48 De quibus muneribus vel praestationibus nemini liceat se excusare.
- 49 Qui aetate vel professione se excusant.
- 50 Qui morbo se excusant.
- 51 De iis qui numero liberorum, vel paupertate excusationem meruerunt.
- 52 De professoribus, & Medicis.
- 53 De athletis.
- 54 De iis qui non impletis stipendiis sacramento soluti sunt.
- 55 Quibus muneribus excusantur ij, qui post impletam militiam, vel aduocationem per prouincias suis commodis vacantes commorantur, & de priuilegiis eorum, & de conductoribus vectigalium fisci.

3 De iis, qui deiecerunt vel effuderunt.

4 De noxalibus actionibus.

Libri decimi.

1 **F**inium regundorum.

2 **F**amilia erciscunda.

3 Communi diuidundo.

4 Ad exhibendum.

Libri vndecimi.

1 **D**e interrogatoriis actionibus.

2 **D**e quib. rebus ad eundem iudicem eatur.

3 De seruo corrupto.

4 De seruis fugitiuis.

5 De alea lusu, & aleatoribus.

6 Si mensor falsum modum dixerit.

7 De religiosis, & sumptibus funerum.

8 De mortuo inferendo, & sepulchro adificando.

Libri duodecimi.

1 **D**e rebus creditis, & si certum petatur.

2 **D**e iureiurando, siue voluntario, siue necessario, siue iudiciali.

3 De in litem iurando.

4 De condictione causa data, causa non secuta.

5 De condictione ob turpem causam.

6 De condictione indebiti.

7 De condictione sine causa.

Libri decimicertij.

1 **D**e condictione furtiua.

2 **D**e condictione ex lege.

3 De condictione triticaria.

- 22 De canone frumentario urbis Roma.
- 23 De frumento urbis Constantinopolitana.
- 24 De annonis ciuilibus.
- 25 De mendicantibus validis.
- 26 De nautis Tyberinis.
- 27 De frumento Alexandrino.
- 28 De Alexandria primatibus.
- 29 De iure Reipublica.
- 30 De administratione rerum publicarum.
- 31 De vendendis rebus ciuitatis.
- 32 De debitoribus ciuitatum.
- 33 De periculo nominatorum.
- 34 De periculo eorum qui pro magistratibus interuenerunt.
- 35 Quo quisque ordine conueniatur.
- 36 Ne quis liber inuitus actum Reipublica gerere cogatur.
- 37 Sumptus iniuncti muneris ad omnes collegas pertinere.
- 38 De iis qui ex officio quod administrauerunt, conueniuntur.
- 39 De solutionibus & liberationibus debitorum ciuitatis.
- 40 De spectaculis scenicis, & lenonibus.
- 41 De expensis ludorum.
- 42 De aquaductibus.
- 43 De gladiatoribus.
- 44 De venatione ferarum.
- 45 De maiuma.

- 46 *Vt armorū vsus in scio Principe interdict. sit.*
- 47 *De agricolis & censitis & colonis.*
- 48 *De capitatione ciuium censibus eximenda.*
- 49 *In quibus causis coloni censiti dominos accusare possunt.*
- 50 *De colonis Palestinis.*
- 51 *De colonis Thracensibus.*
- 52 *De colonis Illyricanis.*
- 53 *Vt nemo ad suum patrociniū suscipiat rusticanos vel vicos eorum.*
- 54 *Ne rustici ad vllū obsequiū deuocentur.*
- 55 *Nō licere habitatoribus metropolia loca sua ad extraneum transferre.*
- 56 *Vt nullus ex vicariis pro alienis vicariorum debitis teneatur.*
- 57 *De censibus & censitoribus & peraquatoribus & inspectoribus.*
- 58 *De omni agro deserto, & quando steriles fertilibus imponuntur.*
- 59 *De fundis limitrophis, & terris, & paludibus, & pascuis limitaneis, & castellorum.*
- 60 *De pascuis publicis & priuatis.*
- 61 *De fundis patrimonialibus, & saltuensibus, & emphyteuticis, & eorum conductoribus.*
- 62 *De mancipiis, & coloniis patrimonialium, & saltuensium, & emphyteuticorum fundorum.*
- 63 *De fugitiuis colonis patrimonialibus, saltuensibus, & emphyteuticis.*
- 64 *De collatione fundorum patrimonialium & emphy*

sa, eadem possessio dolo malo ad aliū trans-
lata esse dicatur.

7 *Si mulier ventris nomine in possessione calū-*
nia causa esse dicatur.

8 *De concubinis.*

Libri secundi.

1 *De tutelis.*

2 *De testamentaria tutela.*

3 *De confirmando tutore vel curatore.*

4 *De legitimis tutoribus & curatoribus.*

5 *De tutoribus vel curatoribus datis ab iis qui*
ius dandi habent.

6 *Qui petant tutores vel curatores, & ubi pe-*
tantur.

7 *De administratione & periculo tutorum, vel*
curatorum.

8 *De auctoritate & consensu tutorum, vel cu-*
ratorum.

9 *Quando ex facto tutoris, vel curatoris mino-*
res agere, vel conueniri possunt.

10 *De suspectis tutoribus & curatoribus.*

Libri tertij.

1 *De excusationibus tutorum, & tempori-*
bus earum.

2 *Vbi pupillus educari debeat, vel morari, & de*
alimentis ei praestandis.

3 *De tutelis & rationibus distrahendis.*

4 *De contraria & utili actione tutela.*

5 *De eo qui pro tutore vel curat. negotia gessit.*

Quod

- 12 De Principibus agentium in rebus.
- 23 De curiosis & stationariis.
- 24 De palatinis sacrarum largitionum & rerum priuatarum.
- 25 De stratoribus.
- 26 De castrensiis & ministerianis.
- 27 De decanis.
- 28 De mensuris.
- 29 De privilegiis eorum, qui in sacro palatio militant.
- 30 De privilegiis scholarium.
- 31 De castrensi omnium palatiorum peculio.
- 32 De equestri dignitate.
- 33 De perfectissimatus dignitate.
- 34 Qui militare possunt, vel non, & de seruis ad militia dignitatē aspirantibus: & ut nemo duplici militia, vel dignitate simul utatur.
- 35 Negotiatores ne militent.
- 36 De re militari.
- 37 De castrensi peculio militum, & præfecti annona.
- 38 De erogatione militaris annona.
- 39 De excoctione & translatione milit. annona.
- 40 De militari veste.
- 41 De metatis & epidemiticis.
- 42 De salgamo hospitibus præstando.
- 43 De comæatu.
- 44 De tyronibus.
- 45 De litorum & itinerum custodia.

- 46 De desertoribus & occultatoribus.
- 47 De veteranis.
- 48 De filiis officialium militarium qui in bello moriuntur.
- 49 De oblatione votorum.
- 50 De numerariis & actuariis, & chartulariis, & adiutoribus siue scriniariis, & exceptoribus, sedis excelsæ, cæterorumque iudicum tam militarium, quàm civilium.
- 51 De cursu publico, & angariis, & parāgariis.
- 52 De tractatoriis, & statuiis.
- 53 De apparitoribus præfectorum prætorio, & privilegiis eorum.
- 54 De apparitoribus præfecti urbis.
- 55 De apparitoribus magistrorum militum, & privilegiis eorum.
- 56 De apparitoribus proconsulis & legati.
- 57 De apparitoribus comitis Orientis.
- 58 De cohortalibus & principibus corniculariis ac primipilariis.
- 59 De apparitoribus præfecti annonæ.
- 60 De diuersis officiis & apparitoribus iudicum & approbatoriis eorum.
- 61 De exceptoribus & exactoribus.
- 62 De lucris aduocatorum, & concussionibus officiorum seu apparitorum.
- 63 De primipilo.
- 64 Publicæ latitiae, vel consulum nuntiatores, vel insinuatores cōstitutionū, & aliarū sacra-

- 70 Ne liceat in una eadēque causa tertio
prouocare, vel post duas sētētias iudicū quas
definitio prefēt. roborauerit, eas retractare.
71 Qui bonis cedere possunt.
72 De bonis auctoritate iudicum possidendis,
seu venūdandis, & de separationibus bonorū.
73 De priuilegio fisci.
74 De priuilegio dotis.
75 De reuocandis iis, quæ in fraudem credito-
rum alienata sunt.

Libri octauī.

- 1 **D**e interdictis.
2 Quorum bonorum.
3 Quorum legatorum.
4 Vnde vi.
5 Si per vim vel alio modo absentis possessio tur-
bata sit.
6 Vti possidetis.
7 De tabulis exhibendis.
8 De liberis exhibendis, seu deducendis: & de
libero homine exhibendo.
9 De precario, & Saluiano interdicto.
10 De edificiis priuatis.
11 De operis noui nunciatione.
12 De operibus publicis.
13 De ratiociniis operum publicorum, & de pa-
tribus ciuitatum.
14 De pignoribus & hypothecis.
15 In quibus causis pignus vel hypotheca tacite
contrahitur.

contrahatur.

- 16 *Si aliena res pignori data sit.*
- 17 *Qua res pignori obligari possunt, vel non: & qualiter pignus contrahatur.*
- 18 *Qui potiores in pignore habeantur.*
- 19 *De iis qui in priorū creditorū locū succedūt.*
- 20 *Si antiquior creditor pignus vendiderit.*
- 21 *Si communis res pignori data sit.*
- 22 *De pratorio pignore: & ut etiā in actionibus debitorum missio pratoriū pignoris procedat.*
- 23 *Si in causa iudicati pignus captum sit.*
- 24 *Si pignus pignori datum sit.*
- 25 *De partu pignoris, & omni causa.*
- 26 *De remissione pignoris.*
- 27 *Etiam ob chirographariam pecuniam pignus teneri posse.*
- 28 *De distractione pignorum.*
- 29 *Debitorem venditionem pignoris impedire non posse.*
- 30 *Si vendito pignare agatur.*
- 31 *De luitione pignoris.*
- 32 *Si unus ex pluribus heredibus creditoris, vel debitoris, partem suam debiti soluerit vel acceperit.*
- 33 *Si pignoris conventionem numeratio pecunie sequuta non sit.*
- 34 *De iure dominiū impetrando.*
- 35 *De pactis pignorum, & commissoria lege in pignoribus rescindenda.*

- 32 *Qui testes necessarij sunt ad nouam inuestituram probandam.*
- 33 *De consuetudine recti feudi.*
- 34 *De lege Conradi.*
- 35 *De clerico qui inuestituram facit.*
- 36 *An mutus vel alijs imperfectus feudum retineat.*
- 37 *An ille qui interfecit fratrem domini sui, feudum amittat.*
- 38 *De vasallo, qui contra constitutionem Lotharii Regis beneficium alienauit.*
- 39 *De alienatione paterni feudi.*
- 40 *De capitulo Conradi.*
- 41 *De controuersia inter masculum & feminam de beneficio.*
- 42 *De controuersia inter dominum, & emptorem feudi.*
- 43 *De controuersia inter vasallum, & alium de beneficio.*
- 44 *Quid iuris sit si vasallus post alienationem feudum recuperet.*
- 45 *An agnatus, vel filius defuncti possit retinere feudum repudiata hereditate.*
- 46 *An apud iudicem vel curiam domini questio feudi debeat terminari.*
- 47 *Qualiter dominus proprietatem feudi priuetur.*
- 48 *De feudo non habente propriam feudi naturam.*
- 49 *De eo qui finem fecit agnato de feudo paterno.*
- 50 *De natura successionis feudi.*

- 26 *Ad legem Iuliam de ambitu.*
- 27 *Ad legem Iuliam repetundarum.*
- 28 *De crimine peculatus.*
- 29 *De crimine sacrilegij.*
- 30 *De seditiosis, & iis qui plebem audent contra Rempublicam colligere.*
- 31 *Quando civilis actio præiudicet criminali, & an utraque ab eodem exerceri possit.*
- 32 *De crimine expilatæ hereditatis.*
- 33 *De vi bonorum raptorum.*
- 34 *De crimine stellionatus.*
- 35 *De iniuriis.*
- 36 *De famosis libellis.*
- 37 *De abigeis.*
- 38 *De Nili aggeribus non rumpendis.*
- 39 *De iis qui latrones, vel aliis criminibus reos occultauerunt.*
- 40 *De requirendis reis.*
- 41 *De questionibus.*
- 42 *De abolitionibus.*
- 43 *De generali abolitione.*
- 44 *Uti intra certum tempus criminalis questio terminetur.*
- 45 *Ad senatusconsultum Turpillianum.*
- 46 *De calumniatoribus.*
- 47 *De pœnis.*
- 48 *Ne sine iussu Principis certis indicibus liceat confiscare.*
- 49 *De bonis proscriptorum seu damnatorum.*

- 50 De bonis eorum qui mortē sibi conscuerūt.
 51 De sententiam passis & restitutis.

Trium posteriorum librorum
 Codicis Rubricæ.

Libri decimi.

- 1 **D**E iure fisci.
- 2 De conueniendis fisci debitoribus.
- 3 De fide instrumentorum, & de iure hactē
fiscalis, & de additionibus.
- 4 De venditione rerum fiscalium communium
cum priuatis.
- 5 Ne fiscus rem quam vendidit euincat.
- 6 De iis qui ex publicis rationibus mutuum
acceperunt pecuniam.
- 7 Poenis fiscalibus creditores præferri.
- 8 De fiscalibus usuris.
- 9 De sententiis aduersus fiscum latis retractandis.
- 10 De bonis vacantibus, & de incorporatione.
- 11 De delatoribus.
- 12 De petitionibus bonorum sublati.
- 13 De iis, qui se deferunt.
- 14 Si liberalitatis Imperialis socius sine hærede
decesserit.
- 15 De thesauris.
- 16 De annonis & tributis.
- 17 De indictionibus.
- 18 De superindictio.

Libri tertij.

- 1 **D**E postulando.
- 2 De iis qui notantur infamia, vel de infamiis.
- 3 De procuratoribus, & defensoribus.
- 4 Quod cuiusque vniuersitatis nomina, vel contra eam agatur.
- 5 De negotiis gestis.
- 6 De calumniatoribus.

Libri quarti.

- 1 **D**E in integrum restitutionibus.
- 2 De eo quod metus causa gestum erit.
- 3 De dolo malo.
- 4 De minoribus xxv. annis.
- 5 De capitis diminutione.
- 6 Ex quibus causis maiores in integrum restituantur.
- 7 De alienatione iudicij mutandi causa facta.
- 8 De receptis arbitris: & qui arbitrium recipiunt, ut sententiam dicant.
- 9 Nanta, caupones, stabularij, ut recepta restituant.

Libri quinti.

- 1 **D**E iudiciis: & ubi quis agere vel conveniri debeat.
- 2 De inofficioso testamento.
- 3 De petitione hereditatis.
- 4 Si pars hereditatis petatur.
- 5 De possessoria hereditatis petitione.

- 56 De libertinis.
- 57 De infamibus.
- 58 De reis postulatis. (si sunt.)
- 59 De iis qui in exilium dati, vel ab ordine mo-
- 60 De filiis familias, & quemadmodum pro his
pater teneatur.
- 61 De periculo successorum parentis.
- 62 De mulieribus, & in quo loco munera sexui
congruentia, vel honores agnoscunt.
- 63 De legationibus.
- 64 De excusationibus artificum.
- 65 De potioribus ad munera non nominandis.
- 66 Si propter inimicitias creatio facta sit.
- 67 De sumptuum recuperatione.
- 68 Si post creationem quis decesserit.
- 69 De tabellariis, scribis, logographis, & cen-
sualibus.
- 70 De susceptoribus praposis, & arcariis.
- 71 De ponderatoribus, & auri illatione.
- 72 De auri publici persecutoribus.
- 73 De iis, quæ ex publica collatione illata sunt
non usurpandis.
- 74 De auro coronario.
- 75 De irenarchis.
- 76 De argenti pretio quod thesauris inferitur.

Libri undecimi.

I DE nauiculariis seu naucleris publicas
species transportantibus: & de tol-
lenda lustralis auri collatione.

- 2 De pradiis & omnibus rebus nauiculariorū.
- 3 De nauibus non excusandis.
- 4 Ne quid oneri publico imponatur.
- 5 De naufragiis.
- 6 De metallariis & metallis, & procuratoribus metallorum.
- 7 De murilegulis & gynaciariis, & procuratoribus gynacy: & de monetariis, & de bastagiariis.
- 8 De vestibus holobaris & auratis, & de inſtinctiōe ſacri muricis.
- 9 De fabricenſibus.
- 10 De veteris numiſmatis poteſtate.
- 11 Nulli licere in franis & equeſtribus ſellis, & baltheis margaritas, & ſmaragdos, & hyacinthos aptare: & de artiſt. palatinis.
- 12 De clafficiis.
- 13 De curialibus urbis Roma.
- 14 De priuilegiis corporatorum urbis Roma.
- 15 De piſtoribus.
- 16 De ſuariis & ſuſceptoribus vini, & ceteris corporatis.
- 17 De collegiatis, & chartopratis, & nummulariis.
- 18 De ſtudiis liberalibus urbis Roma, & Conſtantinopolitana.
- 19 De honoratorum vehiculis.
- 20 De priuilegiis urbis Conſtantinopolitana.
- 21 De metropoli Beryto.

- 3 De lege commissoria.
- 4 De hereditate vel actione vendita.
- 5 De rescindenda venditione, & quando liceas
ab emptione discedere.
- 6 De periculo & commodo rei vendita.
- 7 De seruis exportandis : vel si mancipium ita
venierit, ut manumittatur, vel contra.

Libri deciminoni.

- 1 **D**E actionibus empti & venditi.
- 2 De locato & conducto.
- 3 De estimatoria actione.
- 4 De rerum permutatione.
- 6 De praescript. verbis, & in factum actionibus.

Libri vigesimi.

- 1 **D**E pignoribus & hypothecis, & qualiter
ea contrahantur, & de pactis eorum.
- 2 In quibus causis pignus vel hypotheca tacite
contrahatur.
- 3 Quae res pignori obligari non possunt.
- 4 Qui potiores in pignore vel hypotheca ha-
beantur, & de iis qui priorum creditorum
loco succedunt.

- 5 De distractione pignorum vel hypothecarum.
- 6 Quibus modis pignus, vel hypotheca soluitur.

Libri vigesimiprimi.

- 1 **D**E adilitio edicto, & redhibitoria, &
quanto minoris actione.
- 2 De evictionibus, & dupla stipulatoribus.
- 3 De exceptione rei vendita, & tradita.

collatione, & gleba, & clavi, & folli, & septem solidum functione sublata.

3 De consulibus, & non spargendis ab his pecuniis: & de praefectis & magistratibus militum & patriciis.

4 De praefectis Praetorio, siue Urbis, & magistris militum in dignitatibus exaquandis.

5 De praepositis sacri cubiculi, & de omnibus cubiculariis, & privilegiis eorum.

6 De quaestoribus & magistris officiorum & comitibus sacrarum largitionum, & rei privatae.

7 De primicerio, & secundicerio, & notaritis.

8 Ut dignitatum ordo seruetur.

9 De magistris sacrorum scriniarum.

10 De comitibus consistorianis.

11 De comitibus, & tribunis scholarium.

12 De comitibus rei militaris.

13 De comitibus & archiatris sacri palatii.

14 De comitibus qui provincias regunt.

15 De professoribus qui in urbe Constantinopolitana docentes, ex lege comitiarum habere meruerunt.

16 De silentariis & decurionibus.

17 De domesticis & protectoribus.

18 De praepositis laborum.

19 De proximis sacrorum scriniarum ceterisque qui in sacris scriniis militant.

20 De agentibus in rebus.

21 De praepositis agentium in rebus.

- 6 Quod falso tutore auctore gestū esse dicetur.
- 7 De fideiussoribus & mandatoribus tutorum & curatorum.
- 8 De magistratibus conueniendis, vel eorum heredibus.
- 9 De rebus eorū, qui sub tutela vel cura sunt, sine decreto nō alienandis vel supponēdis.
- 10 De curatoribus furioso, vel aliis personis extra minores dandis.

Libri quarti.

- 1 **D**E testamentis, & qui testamenta facere possunt.
- 2 De liberis & posthumis heredibus instituendis vel exheredandis.
- 3 De iniusto rupto & irrito facto testamento.
- 4 De iis qui in testamento delentur.
- 5 De heredibus instituendis.
- 6 De vulgari & pupillari substitutione.
- 7 De conditionibus institutionum.
- 8 De iurē deliberandi.

Libri quinti.

- 1 **D**E testamento militari.
- 2 De acquirenda vel omittenda hered.
- 3 Quemadmodum testamenta aperiantur, inspiciantur, & describantur.
- 4 Si quis omissa causa testamēti ab intestato, vel alio modo possideat hereditatem.
- 5 De senatuscon. Syllaniano & Claudiano.
- 6 Si quis aliquē testari prohibuerit vel cogerit.

De

7 De iure codicillorum.

Libri sexti.

1 DE legatis & fideicommissis primo.

Libri septimi.

1 DE legatis & fideicommissis secundo.

Libri octavi.

1 DE legatis & fideicommissis tertio.

Libri noni.

1 DE annuis legatis & fideicommissis.

2 DE vſu & vſufructu, & habitatione, & operis per legatū, vel fideicommiſſum relictis.

3 DE ſeruitute legata.

4 DE dote pralegata.

5 DE optione legata.

6 DE tritico, vino & oleo legato.

7 DE fundo inſtructo, vel inſtrumento legato.

8 DE peculio legato.

9 DE penu legata.

10 DE ſupelleſtile legata.

Libri decimi.

1 DE alimentis & cibariis legatis.

2 DE auro & argento, mundo, ornamentis, vnguentis, veſtibus, vel veſtimentis & ſtatuis legatis.

3 DE liberatione legata.

4 DE adimendis & transferendis legatis.

5 DE rebus dubiis.

9 DE iisque pœna nomine relinquuntur.

7 DE regula Catoniana.

- 8 De iis qua pro non scripto habentur.
 9 De iis quibus ut indignis legata auferuntur.
 Libri vndecimi.

- 1 **D**E conditionibus & demonstrationibus & causis, & modis eorum qua in testamento scribuntur.
 2 Ad legem Falcidiam.
 3 Si cui plus, quàm per legem Falcidiam liceat, legetur.

Libri duodecimi.

- 1 **A**D senatusconsultum Trebellianum.
 2 Quando dies legatorum vel fideicommissorum cedat.
 3 Ut legatorum seu fideicommissorum seruandorum causa caueatur.
 4 Ut in possessione legatorum vel fideicommissorum seruandorum causa esse liceat.

Libri decimitemterij.

- 1 **D**E bonorum possessionibus.
 2 Si Tabula testamenti extabunt.
 3 De bonorum possessione furioso, infanti, muto, surdo, cæco, competenti.
 4 De bonorum possessione contra Tabulas.
 5 De legatis præstandis contra Tabulas bonorum possessione petita.
 6 De collatione bonorum.
 7 De collatione dotis.
 8 De ventre in possessionem mittendo, & curatore eius.

- 9 De cōiungendis cum emancipato liberis eius.
- 10 De Carboniano edicto.
- 11 De bonorum possessione secundum tabulas.
- 12 Si quis à parente manumissus fuerit.
- 13 De bonorum possessione ex testamento militis.
- 14 De iure patronatus.
- 15 De obsequiis à liberis & libertis parentibus
& patronis praestandis.

Libri decimi quarti.

- 1 **D**E operis libertorum.
- 2 De bonis libertorum.
- 3 De libertis vniuersitatum.
- 4 De assignandis libertis.
- 5 Si quid in fraudem patroni factum sit.
- 6 Si tabula testamenti nulla extabunt.
- 7 Vnde liberi.
- 8 Vnde legitimi, & vnde agnati.
- 9 Vnde cognati.
- 10 De successorio edicto.
- 11 De gradibus affinitatis.
- 12 Vnde vir & uxor.
- 13 De veteranorum & militum successione.
- 14 Quibus non competit bonorum possessio.
- 15 Ut ex legibus & senatusconsultis bonorum
possessio detur.
- 16 Quis ordo in bonorum possessione seruetur.
- 17 De suis & legitimis heredibus.
- 18 Ad senatusconsultum Tertullianum & Or-
ficianum.

Rubricæ Digesti noui : & primò primi libri,
qui est x x x i x. Digestorum.

- 1 **D**e operis noui nuntiatione.
- 2 **D**e damno infecto.
- 3 De aqua pluuiæ arcenda.
- 4 De publicanis, & vectigalibus, & commissis.
- 5 De donationibus.
- 6 De mortis causa donationibus.

Libri secundi.

- 1 **D**e manumissionibus.
- 2 **D**e manumissis vindicta.
- 3 De manumissionibus qua seruis ad vniuersitatem pertinentibus imponuntur.
- 4 De manumissis testamento.
- 5 De fideicommissariis libertatibus.
- 6 De ademptione libertatis.
- 7 De statu liberis.
- 8 Qui sine manumissione ad libertatem perueniunt.
- 9 Qui & à quibus manumissæ liberi non fiant, & ad legem Æliam Sentium.
- 10 De iure aureorum annulorum.
- 11 De natalibus restituendis.
- 12 De liberali causa.
- 13 Quibus ad libertatem proclamare non licet.
- 14 Si libertus ingenuus esse dicatur.
- 15 Ne de statu defunctorum post quinquennium queratur.

16 De collusione detegenda.

Libri tertij.

- 1 **D**E acquirendo rerum dominio.
- 2 De acquirenda vel amittenda possess.
- 3 De usucapionibus seu usurpationibus.
- 4 Pro soluto.
- 5 Pro emptione.
- 6 Pro herede.
- 7 Pro donato.
- 8 Pro derelicto.
- 9 Pro legato.
- 10 Pro dote.
- 11 Pro suo.

Libri quarti.

- 1 **D**E re iudicata, & de effectu sententiarum.
- 2 De confessis.
- 3 De cessione bonorum.
- 4 Ex quibus causis in possessionem eatur.
- 5 De bonis auctoritate iudicum possidendis & venundandis.
- 6 De priuilegiis creditorum.
- 7 De bonorum separationibus.
- 8 De curatore bonis dando.
- 9 Quae in fraudem creditorum facta sunt, ut in integrum restituantur.

Libri quinti.

- 1 **D**E interdicti seu extraordinariis actionibus quae pro eis competunt.
- 2 Quorum bonorum.

- 3 Quorum legatorum.
- 4 Ne vis fiat ei qui in possessionem missus est.
- 5 De tabulis exhibendis.
- 6 Ne quid in loco sacro fiat.
- 7 De locis & itineribus publicis.
- 8 Ne quid in loco publico vel in itinere fiat.
- 9 De loco publico fruendo.
- 10 De via publica & itinere publico reficiendo.
- 11 De fluminibus, & ne quid in flumine publico ripæve eius fiat, quò peius navigetur.
- 12 Ne quid in flumine publico, ripæve eius fiat, quò aliter aqua fluat quàm in priori æstate fluxit.
- 13 Ut in flumine publico navigare liceat.
- 14 De ripa munienda.
- 15 De vi & vi armata.
- 16 Vti possidetis.
- 17 De superficiebus.
- 18 De itinere ætlique privato.
- 19 De aqua quotidiana & æstiva.
- 20 De rivis.
- 21 De fonte.
- 22 De cloacis.
- 23 Quod vi aut clam.
- 24 De remissionibus.
- 25 De precario.
- 26 De arboribus cadendis.
- 27 De glande legenda.
- 28 De libero homine exhibendo.

29 De liberis exhibendis, vel deducendis.

30 Utrubi.

31 De migrando.

32 De Saluiano interdicto.

Libri sexti.

1 DE exceptionibus & praescriptionibus.

2 De exceptione rei iudicata.

3 De diuersis & temporalibus praescriptionibus.

4 De doli mali & metus exceptione.

5 Quarum rerum actio non datur : & de exceptione iurisiurandi.

6 De litigiosis.

Libri septimi.

1 DE verborum obligationibus.

2 De duobus rei stipulandi & promittendi.

3 De stipulatione seruorum.

Libri octauo.

1 DE fideiussoribus & mandatoribus.

2 De nouationibus & delegationibus.

3 De solutionibus & liberationibus.

4 De acceptilationibus.

5 De praeiudicialibus stipulationibus.

6 Rem pupilli vel adolescentis saluam fore.

7 Iudicatum solui.

8 Rem ratam haberi, & de ratihabitione.

Libri noni.

1 DE priuatis delictis.

2 De furtis.

- 3 De tigno ininncto.
- 4 Si quis testamento liber esse iussus fuerit.
- 5 Furti aduersus nautas, caupones, stabularios.
- 6 Arborum furtim casarum.
- 7 Si familia furtum fecisse dicatur.
- 8 Vi bonorum raptorum.
- 9 De incendio, ruina, naufragio.
- 10 De iniuriis & famosis libellis.
- 11 De extraordinariis criminibus.
- 12 De sepulchro violato.
- 13 De concussionibus.
- 14 De abigeis.
- 15 De prauaricatoribus.
- 16 De receptatoribus.
- 17 De furibus balneariis.
- 18 De effraCTORibus & expilatoribus.
- 19 De crimine expilata hereditatis.
- 20 De crimine stellionatus.
- 21 De termino moto.
- 22 De collegiis illicitis & corporibus.
- 23 De popularibus actionibus.

Libri decimi.

- 1 **D**E publicis iudiciis.
- 2 De accusationibus & inscriptionibus.
- 3 De custodia & exhibitione reorum.
- 4 Ad legem Iuliam maiestatis.
- 5 Ad legem Iuliam de adulteriis & stupro.
- 6 Ad legem Iuliam de vi publica.
- 7 Ad legem Iuliam de vi priuata.

- 8 *Ad legem Corneliam de sicariis.*
- 9 *Ad legem Pompeiam de parricidiis.*
- 10 *Ad legem Corneliam de falsis, & de senatus-consulto Liboniano.*
- 11 *Ad legem Iuliam repetundarum.*
- 12 *Ad legem Iuliam de annona.*
- 13 *Ad legem Iuliam peculatus.*
- 14 *Ad legem Iuliam de ambitu.*
- 15 *Ad legem Flauiam de plagiaris.*
- 16 *Ad senatusconsultum Turpilianum, & de abolitionibus criminum.*
- 17 *De requirendis reis, & absentibus damnatis.*
- 18 *De questionibus.*
- 19 *De pœnis.*
- 20 *De bonis damnatorum.*
- 21 *De bonis eorum qui ante sententiam mortis sibi consciuerunt, vel accusatores corruerunt.*
- 22 *De interdictis, relegatis, & deportatis.*
- 23 *De sententiam passis, & restitutis.*
- 24 *De cadaueribus punitorum.*

Libri vndecimi.

- 1 **D**E appellationibus & relationibus.
- 2 *A quibus appellare non licet.*
- 3 *Quis & à quo appelletur.*
- 4 *Quando appellandū sit, & intra qua tēpora.*
- 5 *De appellationibus recipiendis, vel non.*
- 6 *De libellis dimissoriis, qui Apostoli dicuntur.*
- 7 *Nihil nouari appellatione interposita.*
- 8 *Quae sententia sine appellatione rescindantur.*

- 9 An per alium causa appellationis reddi possint.
- 10 Si tutor, vel curator, vel magistratus appellauerit.
- 11 Eum qui appellauit in prouincia defendi.
- 12 Apud eum, à quo appellatur, aliam causam agere compellendum.
- 13 Si pendente appellatione mors interuenerit.
- 14 De iure fisci.
- 15 De captiuis & postliminio reuersis.
- 16 De re militari.
- 17 De castrensi peculio.
- 18 De priuilegiis veteranorum.

Libri duodecimi.

- 1 **A**dmunicipalem, & de incolis.
- 2 **A**De decurionibus, & filiis eorum.
- 3 De albo scribendo.
- 4 De muneribus, & honoribus.
- 5 De vacatione & excusatione munerum.
- 6 De iure immunitatis.
- 7 De legationibus.
- 8 De administratione rerum ad ciuitatem pertinentium.
- 9 De decretis ab ordine faciendis.
- 10 De operibus publicis.
- 11 De nundinis.
- 12 De pollicitationibus.
- 13 De variis & extraordinariis cognitionibus, & si index litem suam fecisse dicatur.

- 14 De proxeneticis.
- 15 De censibus.
- 16 De verborum & rerum significatione.
- 17 De regulis iuris.

Rubricæ Authenticorum.

Collationis primæ.

- 1 **D**E heredibus , & falcidia , constitutio prima.
- 2 De non eligendo secundo nubentes mulieres, & alienatione lucri ante nuptias donationis, & de successionibus earum, & filiis suis.
- 3 Ut determinatus sit numerus clericorum sanctissima maioris Ecclesie , & ceterarum Ecclesiarum.
- 4 De fideiussoribus, & mandatoribus, & solu-
- 5 De monachis. (tionibus.
- 6 Quomodo oporteat episcopos & reliquos clericos ad ordinationem deduci , & de expensis Ecclesiarum.

Collationis secundæ.

- 1 **D**E non alienandis aut permutandis rebus Ecclesiasticis immobilibus, &c.
- 2 Ut iudices sine quoquo suffragio fiant.
- 3 Iusiurandum quod præstatur ab iis qui administrationem accipiunt.
- 4 Ut Ecclesia Romana centum annorum habeat præscriptionem.
- 5 De referendariis sacri palatii.

6 De incestis & nefariis nuptiis.
Collationis-tertiæ.

- 1 **D**E lenonibus.
- 2 **D**E defensoribus ciuitatum.
- 3 De mensura ordinandorum clericorum.
- 4 De mandatis principum.
- 5 De triente & semisse, & successionibus filiorum & nepotum naturalium vel collationibus, aut distributionibus.
- 5 De filiis ante dotalia instrumenta natis.
- 7 De administrantibus officia in sacris appellationibus.

Collationis quartæ.

- 1 **D**E nuptiis.
- 2 **D**E appellationibus, & intra qua tempora appellari debeat.
- 3 De consulibus.
- 4 Vt nullus mutuās agricola, terrā eius teneat.
- 5 Nullum credentem agricola, tenere illius terram: & quantam debet vsuram dare.
- 6 De restitutionibus, & ea qua parit in undecimo mense post mortem viri.
- 7 De tabellionibus, & vt protocolla dimittantur in chartis.

Collationis quintæ.

- 1 **D**E ecclesiasticarum rerum immobilium alienatione & solutione.
- 2 De iureiurando à moriente prestito propter mensuram sue substantie.

- 3 *Vt prapothatur nomen Imperatoris documentis; & in Latinis literis aperius tempora inscribantur.*
- 4 *Scenicas, non solum si fideiussores praestent, sed etiam si iusiurandum dent, sine periculo discedere.*
- 5 *Vt non fiant pignorationes pro aliis personis: & ut sicut principum donationes non egent gestis monumentorum, sic nec à priuatis imperatoribus facta donationes indigeant.*
- 6 *De exhibendis & introducendis reis, & ut ij qui conueniuntur, post vigesimum diem praesententur iudicibus, &c.*
- 7 *Constitutio qua ex adscriptio & libera natos, liberos esse vult.*
- 8 *Vt de cetero commutationes Ecclesiasticarum rerum non fortuita fiant ad piissimum imperatorem, &c.*
- 9 *Vt ea qua vocantur insinuatia super clericis, in maiore Ecclesia quidem dentur, in aliis autem Ecclesiis penitus non dentur.*
- 10 *Vt clerici qui recedunt, aliis pro eis subrogatis praebeant emolumenta.*
- 11 *De iis qui ingediuntur ad appellationem: & quando per scripturam manus propria fiat collatio literarum: & de iureiurando dilationis, &c.*
- 12 *Vt in priuatis domibus sacra ministeria non fiant.*

- 13 *Vt defuncti seu funera eorum non iniuri-
entur à creditoribus, &c.*
- 14 *Vt immobilia antenuptialis donationis, neq;
hypotheca dētur, neq; omnino alienētur à vi-
ro, nisi consentiēte uxore, nisi postea satisfieri
possit uxori: hac verò etiam in dote valere.*
- 15 *De noui oper. nunciatione maritimi aspectus.*
- 16 *Vt facta noua constitutiones, post insinuat-
iones earum, post duos menses valeant, &c.*
- 17 *Vt nullus adificet oratorij domos, prater vo-
luntatem episcopi, &c.*
- 18 *Vt ab illustribus, & qui super eam dignitatē
sunt omni modo super pecuniariis causis, sed
& iniuriarum criminaliter per procuratorem
dicantur: clarissimis autem in pecuniariis li-
cere per procuratorem & per se litigare.*
- 19 *Vt ordinaria præfectura urbana, & prato-
riana dua, & præfectura que in cingulo, &
qua in actu sunt sola non etiam honoraria li-
berent à curiali fortuna.*
- 20 *Vt omnes obediāt iudicibus prouinciariū & in
criminalibus & in pecuniariis causis, &c.*

Collationis sextæ.

- 1 **Q**uibus modis naturales efficiantur legi-
timi, & sui supra illos modos, &c.
- 2 *Vt ij qui obligatas se habere perhibēt res mi-
norum, aut obligati sunt eis, ad eorum guber-
nationem penitus non accedāt, & vt curato-
res nullo modo suscipiant cessiones aduersus*

eos quorum curationem agunt, aut egerunt.
hac autem generaliter valebunt, &c.

3 De instrumentorum cautela & fide: & primo de deposito, & de mutuo, & aliis documentis priuatè quidem scriptis, &c.

4 Hac constitutio interpretatur priorem constitutionem de iis, qui ingrediuntur in monasterium, & de substantiis eorum, ex quo tempore oporteat eum valere.

5 Ut non luxurientur contra naturam: neque iurent per capillos Dei aut aliquid huiusmodi, neque blasphemetur in Deum.

6 Ut liberti de cetero aureo non indigeant annulo, & ut pristinis restituantur nat. al. &c.

7 Apud quos oportet causas dicere monachos, & ascetrias.

8 De quaestione.

9 Constitutio qua dignitatibus & Episcopatu filium liberat à patria potestate.

10 De iudicibus: & ut nullatenus cum iureiurando eligatur aliquis iudex, &c.

11 Ut clerici apud proprios Episcopos primò conveniantur, & post hoc apud civiles iudices.

12 De consanguineis & uterinis fratribus.

13 De armis.

14 De deposito & denuntiationibus inquilinorum, &c.

Collationis octavar.

1 Q Vibus modis naturales efficiuntur sui, &

de eorum ex testamento, seu ab intestato
successione.

2 De testibus.

3 De immensis donationibus in filios factis.

4 Ut sine prohibitione matres debitrices, & cre-
ditrices tutelam gerant minorum, neque ius-
iurandum præstent, quod non venient ad se-
cunda vota.

5 Ut exactione instante dotis prima, & secunda
viro ad secunda vota migrante, præponat
uxor prima vel ex priori matrimonio, &c.

6 De administrationibus.

7 De executoribus, & qui conueniuntur, & re-
conueniuntur.

8 De aqualitate dotis, & propter nuptias do-
nationis & de augmento dotis, & propter nu-
ptias donationis, & de priuilegio dotis, &c.

9 De duobus reis promittendi.

10 De tempore non soluta pecunia super dote.
Collationis octauæ.

1 **N**Eque virum quod ex dote est, neque mu-
lierem ex sponsalitia largitate lucrū
propriū habere: sed seruare dominium filijs
suis, vel si ad secundas nuptias non veniant,
usu solo in lucro consistente, &c.

2 De appellationibus.

3 De testamentis imperfectis à parentibus in fi-
lios factis.

4 De restitutionibus.

- 5 De priuilegiis dotis hareticis mulieribus non
præstandis.
- 6 De nauticis usuris.
- 7 Hac constitutio innouat constitutionem, qua
prescriptionem centum annorum venera-
bilibus locis dederat.
- 8 De litigiosis, & decima parte litis ab actore
cautela præstanda.
- 9 Vt neque miles, neque fœderatus obuersetur
domui priuata, aut possessioni alicuius.
- 10 Vt diuina iussiones subscriptionem habeant
gloriosissimi quæstoris.
- 11 In medio litis non fieri sacras formas, aut sa-
cras iussiones, sed secundum antiquas le-
ges generales lites decidi.
- 12 Vt cum de appellatione cognoscitur, secundũ
illius leges debeat iudicari, qua tempore
lata sententia obtinebant, &c.
- 13 Vt liceat matri, & auia, & aliis parentibus
post legitimam partem liberis derelictam,
quomodo voluerint residuam disponere
facultatem suam, &c.

Collationis nonæ.

- 1 **D**E heredibus ab intestato venientibus,
& de agnatorum iure sublato.
- 2 Vt sponsalitia largitas specialis sit contractus,
& de diuersis capitulis.
- 3 De alienatione, & emphyteusi, & locatione,
& hypothecis, & aliis diuersis contracti-

bus in vniuersis locis rerum sacrarum.

4 Vt iudices non expectent sacras iussiones, sed quæ videntur eis decernant.

5 Vt litigantes iurent in exordio litis: quia nequē promiserint dare iudicib. neque dabūt, &c.

6 De ecclesiasticis titulis, & priuilegiis, &c.

7 Vt fratrum filij succedāt pariter ad imitationem fratrum, etiā ascendētibus extatibus: & vt mulieres nō insinuata antenuptiali dotatione non ledātur: nō insinuās autē vir vel si cōpetat nuptiale lucrū, eo nō fruatur.

8 De restitutione fideicommissi, & nomine familia, quod vsque ad quartū gradum locum habet, & quod familia nomine, nurus etiam continetur.

9 Vt nulli iudicum liceat habere loci seruatorē nisi certis ex causis diuina cōcesserit iussio.

10 Vt different iudices audire interpellantium allegationes, cogantur ab Episcopis hoc agere: & vt quando in suspicionem habuerint iudicem, pariter audiat causam & ciuitatis Episcopus, &c.

11 De usuris nauticis.

12 De interditiis collegiis hæreticorum.

13 De raptis mulieribus, quæ raptorib. nubunt.

14 De collationibus, & altis capitulis.

15 De sanctissimis Episcopis, & Deo amabilibus, & reuerendissimis presbyteris, & clericis, & monachis.

Rubricæ iuris canonici De- cretalium Libri I.

- 1 **D**E summa trinitate, & fide catholica.
- 2 De constitutionibus.
- 3 De rescriptis.
- 4 De consuetudine.
- 5 De postulatione pralatorum.
- 6 De electione & electi potestate.
- 7 De translatione episcopi.
- 8 De auctoritate & usu pallij.
- 9 De renuntiatione.
- 10 De sup, lenda negligentia pralatorum.
- 11 De tem, oribus ordinationum, & qualitate ordinandorum.
- 12 De scrutinio in ordine faciend.
- 13 De ordinatis ab episcopo, qui renunciauit Episcopatu.
- 14 De aetate, & qualitate, & ordine prescien-
dorum.
- 15 De sacra unctione.
- 16 De sacramentis non iterandis.
- 17 De filiis presbyterorum ordinandis, vel non.
- 17 De seruis non ordinandis, & eorum manu-
missione.
- 19 De obligatis ad ratiocinia ordinandis, vel non.
- 20 De corpore vitiatis ordinandis, vel non.
- 21 De bigamis non ordinandis.
- 22 De clericis peregrinis.

- 13 De officio Archidiaconi.
- 24 De officio Archipresbyteri.
- 25 De officio primicerij.
- 26 De officio sacrista.
- 27 De officio custodis.
- 28 De officio vicarij.
- 29 De officio, & potestate iudicis delegati.
- 30 De officio legati.
- 31 De officio iudicis ordinarij.
- 32 De officio iudicis.
- 33 De maiori tate & obedientia.
- 34 De treuga, & paco.
- 35 De pactis.
- 36 De transactionibus.
- 37 De postulando.
- 38 De procuratoribus.
- 39 De syndico.
- 40 De iis, quæ vi metusve causa sunt.
- 41 De in integrum restitutione.
- 42 De alienatione iudicij mutandi causa facta.
- 43 De arbitris.

Libri secundi.

- 1 **D**E iudiciis.
- 2 **D**E foro competenti.
- 3 De libelli oblatione.
- 4 De mutuis petitionibus.
- 5 De litis contestatione.
- 6 Ut lite nõ contestata nõ procedatur ad testiũ
receptionẽ, vel ad sententiã diffinitiuam.

- 7 De iuramento calumnia.
- 8 De dilationibus.
- 9 De feriis.
- 10 De ordine cognationum.
- 11 De plus petitionibus.
- 12 De causa possessionis & proprietatis.
- 13 De restitutione spoliatorum.
- 14 De dolo & contumacia.
- 15 De eo qui mittitur in possessionem causa res
servanda.
- 16 Ut lite pendente nihil innouetur.
- 17 De sequestratione possessionū & fructuum.
- 18 De confessis.
- 19 De probationibus.
- 20 De testibus, & attestationibus.
- 21 De testibus cogendis, vel non.
- 22 De fide instrumentorum.
- 23 De presumptionibus.
- 24 De iureiurando.
- 25 De exceptionibus.
- 26 De prescriptionibus.
- 27 De sententia & re iudicata.
- 28 De appellationibus, & recusationibus.
- 29 De clericis peregrinantibus.
- 30 De confirmatione vtili vel inutili.

Libri tertij.

- 1 **D**E vita, & honestate clericorum.
- 2 De cohabitatione cler. & mulierum.
- 3 De clericis coniugatis.

- 4 De clericis non residentibus in ecclesia, vel prabenda.
- 5 De prabendis & dignitatibus.
- 6 De clerico agrotante, vel debilitato.
- 7 De institutionibus.
- 8 De concessione prabende, & Ecclesia non vacantis.
- 9 Ne sede vacante aliquid innouetur. (tuli.
- 10 De iis quæ fiunt à pralato sine consensu capituli.
- 11 De iis quæ fiunt à maiori parte capituli.
- 12 Ut ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.
- 13 De rebus Ecclesia alienandis, vel non.
- 14 De precariis.
- 15 De commodato.
- 16 De deposito.
- 17 De emptione, & venditione.
- 18 De locato & conducto.
- 19 De rerum permutatione.
- 20 De feudis.
- 21 De pignoribus, & aliis cautionibus.
- 22 De fideiussoribus.
- 23 De solutionibus.
- 24 De donationibus.
- 25 De peculio clericorum.
- 26 De testamento, & ultimis voluntatibus.
- 27 De successionibus ab intestato.
- 28 De sepulturis.
- 29 De parochiis, & alienis parochianis.

- 30 De decimis, primitiis, & oblationibus.
- 31 De regularib. & transeuntibus ad religionē.
- 32 De conuersione conjugatorum.
- 33 De conuersione infidelium.
- 34 De voti, & voti redemptione. (larium
- 35 De statu monachorum, & canonicorū regu-
- 36 De religiosis domibus, ut Episcopis sine sub-
- iecta.
- 37 De capellis monachorū, & alio ū religiosorū.
- 38 De iure patronatus.
- 39 De censibus, exactionib. & procuraticnibus.
- 40 De consecratione Ecclesia, vel altaris.
- 41 De celebratione missarum, & sacramento
- Eucharistia.
- 42 De baptismo, & eius effectu.
- 43 De presbytero non baptizato.
- 44 De custodia Eucharistia, Chrismatis, &
- aliorum sacramentorum.
- 45 De reliquiis, & veneratione sanctorum.
- 46 De obseruatione ieiuniorum.
- 47 De purificatione.
- 48 De Ecclesiis adificandis, vel reparandis.
- 49 De immunitate Ecclesiarum, cœmeteriis,
- & rerum ad eas pertinentium.
- 50 Ne clerici vel monachi secularibus negotiis
- se immisceant.

Libri quarti.

- 1 **D**E sponsalibus, & matrimoniis
- 2 **D**E desponsatione impuberum.

- 3 De clandestina desponsatione.
- 4 De sponsa duorum.
- 5 De conditionibus apposis in desponsatione,
vel aliis contractibus.
- 6 Qui clerici vel vouentes matrimonium con-
trahere possunt.
- 7 De eo, qui duxit in matrimonium, quam pol-
luit per adulterium.
- 8 De coniugio leproforum.
- 9 De coniugio seruorum.
- 10 De natis ex libero ventre.
- 11 De cognatione spiritali.
- 12 De cognatione legali.
- 13 De eo, qui cognouit consanguineam uxori-
sua, vel sponsa.
- 14 De consanguinitate, & affinitate.
- 15 De frigidis, & malefic. & impotētia cōiūdi.
- 16 De matrimonio cōtracto contra interdictum
Ecclesie.
- 17 Qui filij sint legitimi.
- 18 Qui matrimonium accusare possunt, vel con-
tra illud testificari.
- 19 De diuortiis.
- 20 De donationibus inter virum & uxorem, &
de dote post diuortium restituenda.
- 21 De secundis nuptiis.

Libri quinti.

- 1 **D**E accusationibus, inquisitionibus, &
denunciationibus.

- 2 De calumniatoribus.
- 3 De simonia: & ne aliquid pro spiritalibus exigatur, vel promittatur.
- 4 Ne prælati vices suas, vel ecclesias sub annuo censu concedant.
- 5 De magistris: & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.
- 6 De Iudaïs, & Saracenis, & eorum servis.
- 7 De hæreticis.
- 8 De schismaticis, & ordinatis ab eis.
- 9 De apostatis, & reiterantibus baptisma.
- 10 De iis, qui filios occiderunt.
- 11 De infantibus, & languidis expositis.
- 12 De homicidio voluntario, vel casuali.
- 13 De torneamentis.
- 14 De clericis pugnantes in duello.
- 15 De sagittariis & bullistariis.
- 16 De adulteriis & stupro.
- 17 De raptoribus, incendiariis, & violatoribus Ecclesiarum.
- 18 De furtis.
- 19 De usuris.
- 20 De crimine falsi.
- 21 De sortilegis.
- 22 De collusione detegenda.
- 23 De delictis puerorum.
- 24 De clerico venatore.
- 25 De clerico percussore.
- 26 De maledictis.

- 27 De clerico excommunicato, deposito. vel interdicto ministrante.
- 28 De clerico non ordinato ministrante.
- 29 De clerico per saltum promot.
- 30 De eo qui ordines furtiue suscepit.
- 31 De excessibus pralatorum, & subditorum.
- 32 De noui operis nuntiatione.
- 33 De priuilegiis, & excessib. priuilegiatorum.
- 34 De purgatione canonica.
- 35 De purgatione vulgari.
- 36 De iniuriis, & damno dato.
- 37 De pœnis.
- 38 De pœnitentiis & remissionibus.
- 39 De sententia excommunicationis, & suspensionis & interdicti.
- 40 De verborum significatione.
- 41 De regulis iuris.

Rubricæ sexti libri

Decretalium.

Libri primi.

- 1 **D**E summa Trinit. & fide Catholica.
- 2 **D**E constitutionibus.
- 3 De rescriptis.
- 4 De consuetudine.
- 5 De postulatione pralatorum.
- 6 De electione, & electi potestate.
- 7 De renuntiatione.
- 8 De supplenda negligentia pralatorum.

De tem

- 9 De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum.
- 10 De aetate & qualitate & ordine praeficiendorum.
- 11 De filiis presbyterorum, & aliis illegitimè natis.
- 12 De bigamis. 13 De officio vicarij.
- 14 De officio & potestate iudicis delegati.
- 15 De officio legati.
- 16 De officio ordinarij.
- 17 De maiestate & obedientia.
- 18 De pactis.
- 19 De procuratoribus.
- 20 De iis quæ vi metusve causa fiunt.
- 21 De restitutione in integrum.
- 22 De arbitris.

Libri secundi.

- 1 **D**E iudiciis.
- 2 De foro competenti.
- 3 De litis contestatione.
- 4 De iuramento calumniae.
- 5 De restitutione spoliatorum.
- 6 De dolo & contumacia.
- 7 De eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ.
- 8 Ut lite pendente nihil innouetur.
- 9 De confessis.
- 10 De testibus & attestationibus.
- 11 De iureiurando.
- 12 De exceptionibus.
- 13 De praescriptionibus.

14 De sententia, & re iudicata.

15 De appellationibus.

Libri tertij.

1 **D**E vita & honestate clericorum.

2 De clericis coniugatis.

3 De clericis non residentibus in Ecclesia, vel
præbenda.

4 De præbendis & dignitatibus.

5 De clerico ægrotante.

6 De institutionibus.

7 De concessione præbende, & Ecclesia non va-
cantis.

8 Ne sede vacante aliquid innouetur.

9 De rebus Ecclesia non alienandis.

10 De rerum permutatione.

11 De testamentis & ultimis voluntatibus.

12 De sepulturis.

13 De decimis.

14 De regularibus & transuentibus ad religionē.

15 De voto, & voti redemptione.

16 De statu regularium.

17 De religiosorum domibus.

18 De capellis monachorum.

19 De iure patronatus.

20 De censibus, exactionibus, & procuratoribus.

21 De consecratione Ecclesia vel altaris.

22 De reliquiis, & veneratione sanctorum.

23 De immunitate Ecclesiarum, camerariorum,
& aliorum locorum religiosorum.

24 Ne clerici vel monachi secularibus negotiis
se immisceant.

Libri quarti.

- 1 **D**E sponsalibus & matrimoniis.
- 2 De desponsatione impuberum.
- 3 De cognatione spirituali.

Libri quinti.

- 1 **D**E accusationibus, inquisitionibus, &
denunciationibus.
- 2 De hæreticis.
- 3 De schismaticis.
- 4 De homicidio.
- 5 De usuris.
- 6 De excessibus prælatorum.
- 7 De privilegiis.
- 8 De iniuriis & damno dato.
- 9 De pœnis.
- 10 De pœnitentiis & remissionibus.
- 11 De sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti.
- 12 De Verborum significatione.
- 13 De regulis iuris.

Rubricæ Clementinarum.

Libri primi.

- 1 **D**E summa Trinitate & fide catholica.
- 2 De rescriptis.
- 3 De electione, & electi potestate.
- 4 De renunciatione.

- 5 De supplenda negligentia prelatorum.
- 6 De aetate & qualitate, & ordine proficiendorum.
- 7 De officio vicarij.
- 8 De officio, & potestate iudicis delegati.
- 9 De officio ordinarij.
- 10 De procuratoribus.
- 12 De in integrum restitutione.

Libri secundi.

- 1 **D**E iudiciis.
- 2 De foro competenti.
- 3 De causa possessionis & proprietatis.
- 4 De dolo & contumacia.
- 5 Ut lite pendente nihil innovetur.
- 6 De sequestratione possessionum, & fructuum.
- 7 De probationibus.
- 7 De testibus.
- 9 De iureiurando.
- 10 De exceptionibus.
- 11 De sententia & re iudicata.
- 12 De appellationibus.

Libri tertij.

- 1 **D**E vita & honestate clericorum.
- 2 De prebendis & dignitatibus.
- 3 De concess. prebende, & ecclesia non vacantis.
- 4 De rebus ecclesia non alienandis.
- 5 De rerum permutatione.
- 6 De testamentis & ultimis voluntatibus.
- 7 De sepulturis.

- 8 De decimis, & primitiis, & oblationibus.
- 9 De regularib. & transeuntibus ad religionē.
- 10 De statu monachorum, vel canonicorum regularium.
- 11 De religiosis domibus, ut Episcopo sint subiecta.
- 12 De iure patronatus.
- 13 De censibus, exactionibus, & procuratoribus.
- 14 De celebratione Missarum, & aliis diuinis officiis.
- 15 De baptismo & eius effectu.
- 16 De reliquiis, & veneratione sanctorum.
- 17 De immunitate Ecclesiarum.

Libri quatti.

- 1 **D**E consanguinitate & affinitate.
- 2 De magistris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.
- 3 De iudeis, & Saracenis.
- 4 De hereticis.
- 5 De homicidio voluntario vel casuali.
- 6 De usuris.
- 7 De excessibus praelatorum.
- 8 De priuilegiis & excessibus priuilegiatorum.
- 9 De pœnis.
- 10 De pœnitentiis & remissionibus.
- 11 De sententia excommunicationis, suspensionis & interdicti.
- 12 De verborum significacione.

F I N I S.

